

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Virpi Kotilainen

Klik! Kävisipä se helposti ja nopeasti!

Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfoliotyöskentelyn avulla

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan YAMK

Koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä 16.3.2019

Tekijä(t) Otsikko	Virpi Kotilainen Klik! Kävisipä se helposti ja nopeasti! Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfoliotyöskentelyn avulla.
Sivumäärä Aika	70 + 2 liitettä 16.3.2019
Tutkinto	Sosiaalialan (YAMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	Yliopettaja Saila Nevanen
<p>Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan pedagogisen dokumentoinnin tärkeyttä toiminnan kehittämisen menetelmänä. Lasten ja huoltajien osallisuutta halutaan syventää toiminnan suunnittelussa ja arvioimisessa. Digitaalinen portfolio nähdään uudenaikaisena työmenetelmänä toteuttaa pedagogista dokumentointia arjessa. Digiportfoliotyöskentelyssä yhdistyy perinteinen kasvunkansiotyöskentely, medialeikki ja positiivinen pedagogiikka.</p> <p>Diggaa mun digimatkaa – Diggaa min digiresa -kehittämishanke käynnistettiin Kirkkonummella, Keravalla ja Tuusulassa 2016. Hanke päättyi joulukuussa 2018. Hankkeen aikana kehitettiin Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli, jota täsmennettiin jatkohankkeen aikana paremmin sopivaksi pienimmille ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille ja perheille. Hankkeen osatavoitteena haluttiin vahvistaa huoltajien osallisuutta digiportfoliotyöskentelyssä. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnettiin Diggaa mun digimatkaa -jatkohankkeessa, mutta aikataulullisista syistä opinnäytetyö pidettiin itsenäisenä työnä. Digiportfolio, sen käyttö ja mahdollisuuksien haltuun ottaminen on hyvin ajankohtainen aihe monissa eri kunnissa.</p> <p>Opinnäytetyöni tavoitteena on kuunnella perheiden ennakkokäsityksiä ja odotuksia digitaalisesta portfoliotyöskentelystä ja pohtia vanhempien osallisuutta kansion tekemiseen. Tutkimukseni kohderyhmänä on ensisijaisesti alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat. Tuon esiin portfoliotyöskentelyyn liittyviä tekijöitä, jotka tukevat vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen hoidon aloituksessa ja lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Opinnäytetyöni aineisto on kerätty kyselylomakkeilla ja yksilöhaastatteluilla syksyllä 2018. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, joka sisältää toimintatutkimuksen piirteitä. Aineistoa lähestyttiin sisältöanalyysin avulla.</p> <p>Tulokset osoittavat, miten digiportfolio on vanhemmille uusi asia, joka vaatii joka suhteessa huoltajien tiedottamista ja ohjaamista. Digiportfolion ja pedagogisen dokumentoinnin käsitteet sekoittuvat vielä toisiinsa. Kasvattajalla tulee olla selkeä päämäärä mitä ja miksi dokumentoidaan. Yhteisellä keskustelulla niin lapsen kuin huoltajien kanssa on suuri merkitys sisällön avautumisessa varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja varhaiskasvatussuunnitelman näkökulmasta. Dokumentteja tuotettaessa korostua erilaiset sisällöt riippuen, mitä halutaan tuoda esiin. Vanhemmat toivat esiin toiveen sisällön monipuolisuudesta ja kokonaisvaltaisuudesta. Tiedon lisääntyminen kasvattaa vanhempien yhteistyön tunnetta.</p>	

Avainsanat	Digitaalinen portfolio, pedagoginen dokumentointi, osallisuus, oppiminen, varhaiskasvatus
------------	---

Author Title	Virpi Kotilainen A Couple of Clicks and That's It! Supporting Parent`s Involvement with Digital Portfolio.
Number of Pages Date	70 pages + 2 appendices March 2019
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	
Instructor	Saila Nevanen, Principal teacher
<p>The Early Childhood Education and care (ECEC) Plan emphasizes the importance of pedagogical documentation as a method for developing action. We want to deepen the involvement of children and parents in the planning and evaluation of activities. The digital portfolio is seen as a new way of working to implement pedagogical documentation in everyday life. Digital Portfolio combines old-style paper sheet portfolio, playing with interactive media and positive pedagogy.</p> <p>The project was launched in three Finnish municipalities in 2016. The project ended in December 2018. During the project, a pedagogical model for digital portfolio was developed. Afterwards the model was more tailored to small children and their families as well as families with different language and cultural background. The goal of the project was to strengthen the involvement of the parents the use of digital portfolio. The results of my thesis were utilized in the Diggaa mun digimatkaa project, although the thesis is an independent work. Digital portfolio, its use and utilizing its opportunities is presently a very topic issue in many different municipalities.</p> <p>The aim of my thesis was to listen to the preconceptions and expectations of families about digital portfolio and to consider the involvement of parents in using digital portfolio. My target audience is primarily the parents of children under 3 years old. I bring out factors related to digital portfolio that support the involvement of parents in early childhood care and in the planning, implementation and evaluation of early childhood education. The material of my thesis was collected by questionnaires and individual interviews in the autumn of 2018. The thesis is a qualitative research that includes features of operational research. The material was approached by content analysis.</p> <p>The results show how the digital portfolio is a new thing for parents that requires information and guidance of parents in every respect. The concepts of digital portfolio and pedagogical documentation are often confused. The educator must have a clear goal of what and why is documented. Shared discussion with both the children and the parents is of great importance in understanding content from the point of view of early childhood education goals and early childhood education plans. When creating documents, different content is highlighted depending on what you want to bring out. Parents expressed the desire versatile and comprehensive content. Increasing knowledge increases the sense of co-operation between parents and day care center.</p>	

Keywords	digital portfolio, pedagogical documentation, involvement, young children learning, The Early Childhood Education and Care (ECEC)
----------	---

1 Johdanto

2 Median ja varhaiskasvatustehtävän yhdistäminen

3 Pedagoginen dokumentointi

- 3.1 Pedagogisen dokumentoinnin käsite
- 3.2 Dokumentoinnin vaikutukset ja haasteet
- 3.3 Pienten lasten dokumentoinnin erityispiirteitä
- 3.4 Dokumentoinnin riskit ja eettinen näkökulma

4 Huoltajien osallisuus ja yhteistyö

5 Pienten lasten oppiminen ja oppimaan ohjaaminen

6 Opinnäytetyön toteutus

- 6.1 Tavoite ja tutkimusongelma
- 6.2 Tutkimuksen metodologia
- 6.3 Tiedon keruun menetelmät ja luotettavuus
- 6.4 Aineiston analyysi

7 Tulokset

- 7.1 Kyselylomakkeiden anti
 - 7.1.1 Digiportfolion esittely ja tunnusten luominen
 - 7.1.2 Digiportfolion käyttö
 - 7.1.3 Digiportfolion hyöty varhaiskasvatuksessa
 - 7.1.4 Vanhempien odotukset ja toiveet
- 7.2 Haastattelujen tulokset
 - 7.2.1 Digiportfolio vastaanottaminen ja sen käyttäminen
 - 7.2.2 Digiportfolion sisältö hoidon aloituksen tukena
 - 7.2.3 Digiportfolion sisällöstä yleisesti
 - 7.2.4 Digiportfolion käyttö oppimisen tukena
 - 7.2.5 Digiportfolion käyttö lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tukena

7.2.6 Digiportfolio yhteistyön lisääjänä

8 Johtopäätökset

- 8.1 Digiportfolio osallisuuden mahdollistajana
- 8.2 Miten digiportfolio voidaan hyödyntää päivähoiton tutustumisvaiheessa ja aloittamisessa?
- 8.3 Miten digiportfolio tutustuttaa vanhempia varhaiskasvatuskäytäntöihin ja tavoitteisiin?
- 8.4 Miten digitaalisesta portfolioista on vanhemmille apua lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa?
- 8.5 Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfolion avulla

9 Yhteenveto

Lähteet

1 Johdanto

Suomessa uusi varhaiskasvatustalaki on muuttanut varhaiskasvatuksen asemaa yhteiskunnassa lapsen oikeudeksi osallistua varhaiskasvatukseen. (vrt. Varhaiskasvatus laki 2018; Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 8). Se mahdollistaa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen. Perssonin & Tallberg Bromanin tutkimuksessa (2017) tulee esille, miten henkilökunta kuin vanhemmatkin nostavat varhaiskasvatuksessa tärkeimmiksi asioiksi hoitoon, huolenpitoon ja turvallisuuteen liittyvät tekijät. Turvallisuuteen sisältyy niin fyysinen kuin psyykinenkin ulottuvuus. Oppimisen näkökulma on pienemmässä roolissa. Varhaiskasvatussuunnitelma (2016) painottaa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämistä yhdessä huoltajien kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 14). Oppimisen näkökulman voimakkaampi esiin nostaminen voidaan kokea vieraana asiana, vaikka varhaiskasvatuksessa on aikaisemminkin puhuttu kokonaisuudesta, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 15). Yhteiskunta muuttuu. Tarve nykyiselle varhaiskasvatussuunnitelmalle on syntynyt lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutoksista. Varhaiskasvatus on siirretty osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 8.) Tämän muutoksen keskellä haetaan uudenlaisia toimintatapoja toteuttaa varhaiskasvatusta varhaiskasvatustalain ja sitä täydentävän varhaiskasvatussuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen ohjaavissa asiakirjoissa nostetaan esiin vanhempien mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatukseen. Tutkimuksen valossa vanhempien käsitykset yhteistyöstä ovat muuttuneet enemmän markkinahenkiseen suuntaan. Vanhemmat ovat asiakkaita, jotka ostavat heidän tarpeisiinsa sopivaa palvelua. Vanhempien kanssa käyty keskustelu liittyy enemmän vanhempien oikeuksiin kuin velvollisuuksiin. (Persson & Tallberg Broman 2017: 197.) Tämä voi synnyttää epävarmuutta vanhempien ja henkilökunnan väliseen yhteistyöhön. Miten yhteistyötä tehdään ja kuka asioista päättää? Uusia yhteistyö- ja huoltajien osallisuuden muotoja pohditaan kaiken aikaa. Viime vuosina on alettu kokeilla entistä enemmän sähköisten viestimien hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa yhteistyömuodon lisääjänä (Kekkonen 2009: 167).

Digiportfolio luo uudenlaisen mahdollisuuden vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Varhaiskasvatuksen yhteistyön tavoitteena on löytää ymmärrys, miten lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista tuetaan parhaiten (Varhaiskasvatussuunnitelma

2016: 14). Osallisuuden käsite on laaja ja se voi tarkoittaa eri henkilöille eri asioita. Haasteena voi olla vanhempien motivointi digitaaliseen portfolioyöskentelyyn. Oman työkokemukseni perusteella digitaalisen kasvunkansion työstäminen ja katselu on vanhemmille vierasta, eikä sen merkitystä oppimiselle vielä tiedosteta. Opinnäytetyön aihealueena on selvittää vanhempien näkökulmaa, heidän odotuksiaan ja toiveita digitaalisessa portfolioyöskentelyssä sekä digiportfolion käyttömahdollisuuksia hoidon aloituksen tukena ja vasukeskusteluissa. Opinnäytetyö on osana Diggaa mun digimatkaa – digga min digiresa -kehittämishanketta, joka käynnistettiin Kirkkonummella, Tuusulassa ja Keravalla 2016. Hankkeen aikana on syntynyt digitaalisen portfolion pedagoginen malli, joka pyrkii tukemaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostettua pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia käytännössä. Digiportfolioyöskentelyssä on tavoitteena tallentaa lapselle merkittäviä kokemuksia, oppimista ja arkea sähköiselle alustalle. Digiportfolio tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua lapsen arkeen ja oppimiseen tarkastelemalla joustavasti portfolioa ja tuottaa sinne omaa materiaalia yhdessä lapsen ja henkilökunnan kanssa. (Purola, Smeds, Alanko & Kankaanranta 2018: 16.)

Kola-Torvisen pro gradu -tutkimuksessa digitaalisen portfolion tehtävänä on toimia kasvun ja oppimisen dokumentoijana, päiväkotipäivän kuvaajana sekä tiedottajana perheen ja hoidon välillä. Henkilökunta piti tärkeimpänä tehtävänä kasvun ja oppimisen kuvaamista. Vanhemmat taas nostivat esiin tärkeimmäksi tehtäväksi tiedottamisen. Haasteena koettiin lasten osallisuuden tukeminen ja vanhempien vastavuoroisen yhteydenpidon lisääminen. (Kola-Torvinen 2005: 2.) Tämä tekijät ovat läsnä myös tässä tutkimuksessa.

Kiinnostuin digiportfolioista opinnäytetyöni aiheena toteuttaessani digiportfolioyöskentelyä esiopetuksessa. Olen havainnut kuvien katselun kautta, miten lapsen kanssa voidaan pysähtyä miettimään erilaisia tunteita ja kuvan yksityiskohtia. Lapsi, jonka voi olla vaikea keskittyä kuuntelemaan ryhmässä, pystyy käymään asian uudestaan läpi kuvan avulla. Kertaamalla tapahtunutta, lapselle luotiin mahdollisuus kertoa, mitä hän ajattelee kuvasta tai kuvan esittämästä ”kertomuksessa”. Olen pystynyt arjessa hyödyntämään kuvasta käytyä keskustelua toisessa tilanteessa, missä pitää luoda lapselle uskoa omaan onnistumiseensa. Kuvan kautta käydylle keskustelulla olen pystynyt tukemaan lapsen ajattelua ja nostamaan esiin asioita, jotka liittyvät aikaisempaan keskusteluun. Kuva pysäyttää miettimään ja toimii muistin tukena. Uskon, että oppimista painottavalla näkökulmalla tuetaan lapsen hyvinvointia. Kun lapsi oppii itse ottamaan kuvia ympärillään olevista asioista, se auttaa huomaamaan, mihin asioihin lapsi kiinnittää

huomiota. Lasten toimiessa kuvaajana antaa mahdollisuuden opettaa mediataitoja lapsille esimerkiksi hyvien käytöstapojen suhteen.

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa pohditaan ensin median käytön tarkoituksenmukaisuutta pienten lasten kohdalla. Julkisessa keskustelussa mediaan liittyy erilaisia huolia median suhteen ja mediakasvatus on melko uusi asia vanhemmille. Digiportfoliota toteutetaan pedagogisen dokumentoinnin osana, jolloin teoriaosuudessa on tarpeen tarkastella pedagogisen dokumentoinnin käsitettä. Huoltajien osallisuus ja oppimisen näkökulma lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ovat vahvasti esillä opinnäytetyössäni. Tämän jälkeen kuvaan opinnäytetyön toteutusta ja esittelen kyselylomakkeiden ja haastattelujen tulokset. Johtopäätökset luvussa kokoan tulokset yhteen. Pohdinnassa nostan esiin keskeiset löydökset ja havainnot digiportfoliotyöskentelystä.

2 Median ja varhaiskasvatuksen tehtävän yhdistäminen

Sanna Parrila ja Kirsi Alila (2011) ovat tiivistäneet varhaiskasvatuksen haasteiksi pohtia lasten hyvinvointiin ja oppimiseen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja miten ne tulisi huomioida varhaiskasvatuksen arjessa ja vuorovaikutuksessa. Lapsen oman äänen esiin saattaminen on keskeisessä asemassa. Varhaiskasvatus tarvitsee suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Tämä taas vaatii uusia toimintatapoja arjen toteuttamiseen. Ollaan siirtymässä ryhmäoppimisesta yksilöoppiseen, joka tapahtuu ryhmässä. Henkilökunnalta vaaditaan taitoa huomata ja tunnistaa lapsen yksilölliset oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset tekijät. Ne tulee huomioida kokonaisvaltaisesti päivähoiton eri tilanteissa, kasvattajien toiminnassa, oppimisympäristön, vuorovaikutussuhteiden ja pienryhmien ohjaamisessa ja suunnittelussa. Tämä muutos asettaa haasteita uusien työvälineiden löytämiseen ja tarvetta henkilöstön kouluttamiseen. (Parrila & Alila 2011: 155-157.)

Pienten lasten kohdalla median käyttö jakaa mielipiteitä puolesta ja vastaan. Tarvitseeko varhaiskasvatuksessa olevien lasten vielä käyttää mediaa? Eikö tärkeämpää olisi leikki? Median käsite on laaja ja siinä on monta eri puolta. Vanhaa sananlaskua muunnellen voidaan todeta median olevan hyvä renki, mutta huono isäntä. Media on monella tapaa läsnä lapsen elämässä, osittain tiedostamattamme. Kirjat, internet, elokuvat, digitaaliset pelit, mainokset, televisio, valokuvat ja kännykät ovat osa mediaa, joiden ympäröimänä lapsi kasvaa. Mediassa on tärkeää erottaa passiivinen ja interaktiivinen media toisistaan. Median sisältöön ja vaikutuksiin tulee myös kiinnittää huomiota.

Mediakasvatus on tärkeässä roolissa monipuolisten mediataitojen, terveen mediasuhteen ja tasapainoisen media-arjen kehittymisessä. Mediakasvatuksen tarkoituksena on opettaa monipuolisia ja riittäviä mediataitoja, jotka auttavat lapsia selviytymään ja voimaan hyvin median ympäröimässä maailmassa. Lapsi tarvitsee kuuntelua, läsnäoloa ja opastusta median käytössä. Vanhemmat antavat omalla mediakäytöksellään ja näkemyksillään esimerkkejä ja käyttäytymismalleja lapsille. Vanhempien asettamat rajoitukset ovat myös tarpeen. (Rahja, Helenius & MLL 2018: 6-7.)

Median vaikutusta tutkivat tutkimukset painottavat median käytön suunnittelun merkitystä. Median käyttö tulee toteuttaa niin, että se laajentaa ja tukee lasten aktiiviteettiä, on käytännönläheistä, luovaa ja lisää aitoa sitoutumista lapsen oman elämän kannalta merkittäviin asioihin. Media ei voi itsessään korvata muita lapsen elämän kannalta tärkeitä

kokemuksia ja sosiaalisia vuorovaikutussuhteita, jotka tapahtuvat yhdessä vertaisryhmien ja kasvattajien kanssa. Median käyttöä tulee arvioida samalla tavalla kuin muitakin oppimiskokemuksia ja menetelmiä. Arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota, miten media tukee lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta merkittäviä asioita. (Naeyc & Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media 2012: 11-12.)

Varhaiskasvatuksessa alle 3-vuotiaiden hoidossa korostuu fyysinen ja psyykinen hoito. Pieni lapsi oppii asioita turvallisessa ympäristössä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Suhosen (2011) tutkimuksessa oli huolestuttavaa se, etteivät kasvattajat olleet sitoutuneita vuorovaikutukseen lapsen kanssa muulloin kuin lapsen itkiessä tai osatessa itse pyytää huomiota. He eivät osallistuneet yhteiseen leikkiin vaan tarkkailivat lasten toimintaa. Pienten lasten kanssa toimiessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, miten kasvattaja tukee lapsen sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Pienillä lapsilla oppiminen ei ole vaan tiettyjen taitojen oppimista vaan oppimisvalmiuksien tukemista. Varhaiskasvatuksessa on tärkeitä kiinnittää huomiota pienten lasten emotionaaliseen hyvinvointiin. Kasvu- ja leikkiympäristö tulee houkutella lapsia leikkiin ja ympäristön tutkimiseen. Lapsen kyky sitoutua vuorovaikutukseen ja toimintaan on yhteydessä kasvattajan taitoon ohjata lasta ja olla sensitiivisessä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Merkittävä tekijä taaperoiden sopeutumisessa varhaiskasvatukseen, on kasvattajien taito tunnistaa lapsen tunnetiloja ja ohjaavat heitä toimimaan omassa ympäristössään. Tämä vaatii tiimiltä sitoutumista ja saumatonta yhteistyötä. (Suhonen 2011: 100-105.)

Digiportfolio on osa mediaa, jossa opetellaan mediataitoja. Tämän lisäksi digiportfolion tavoitteena on tuoda lasta esiin myönteisessä valossa. Digiportfoliota on tarkoitus tehdä yhdessä lasten kanssa, jolloin se tukee vuorovaikutusta ja antaa mahdollisuuden pohtia lapselle merkittäviä asioita. Erilaisten dokumenttien ja yhteisen keskustelun avulla voidaan tukea lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja. Lasta kuuntelevalla työotteella on positiivista vaikutusta lapsen ja kasvattajan keskinäiseen vuorovaikutukseen. Digiportfolion avulla lapsi voi kertoa itsestään kasvattajalle sekä ryhmän toisille lapsille. Tästä näkökulmasta katsottuna digiportfolio luo mahdollisuuksia hyvään varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

3 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on noussut uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä vahvasti esille. Se on haastava työmenetelmä, jonka avulla voidaan vahvistaa, kehittää ja mahdollisesti lisätä vuorovaikutusta lasten ja kasvattajien välille. Digitaalinen portfolioyöskentely tukee pedagogista dokumentointia ja antaa sille uuden ulottuvuuden, jos se saadaan hyvin toimimaan. Tavoitteena on saada lapsen ääni ja lapsuuden moniäänisyys kuuluviin niin varhaiskasvatuksessa kuin koko yhteiskunnassa. (Rintakorpi 2010: 62-63.) Tässä luvussa tarkastellaan teorian avulla pedagogisen dokumentoinnin käsitettä ja tavoitetta. Miten pedagoginen dokumentointi eroaa tallentamisesta ja lapsi havainnoista? Esittelen lyhyesti pedagogisen dokumentoinnin työvaiheita, joiden avulla dokumentteihin saadaan pedagoginen painotus. Samat työvaiheet ovat nähtävissä portfolioyöskentelyssä. Esittelen myös pedagogisen dokumentoinnin hyötyjä, haasteita ja pienten lasten dokumentoinnin erityispiirteitä.

Varhaiskasvatuksessa dokumentointi ja medialeikki kulkevat käsikädessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) painotetaan suunnitelmallista dokumentointia, jota hyödynnetään varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Dokumentoinnin tulee antaa tietoa lapsen elämästä, kiinnostuksen kohteista, kehityksestä ja tarpeista, ajattelusta ja oppimisesta sekä koko lapsiryhmän toiminnasta. Dokumentteja hyväksi käyttäen voidaan tarkastella yhdessä lapsen kanssa heidän kehitystään ja oppimistaan. Dokumentoinnin avulla henkilökunta oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtää lasten välisiä vuorovaikutussuhteita sekä se mahdollistaa kasvattajien ja lasten välisen vuorovaikutussuhteiden ymmärtämisen. Kokonaisuutenaan tavoitteena on muodostaa käsitys varhaiskasvatuksen pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa huoltajien ja lasten osallisuuden toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:37.)

Pieni lapsi tekee ympäristöstään havaintoja omien taitojensa mukaan. Dokumentoinnilla pyritään jättämään jälkiä lapsen havainnoista ja kokemuksista, joihin voidaan palata myöhemmin uudestaan. Havainnoinnissa on oleellista löytää ne asiat, joihin kannattaa kiinnittää huomiota. Rintakorven tutkimuksessa (2010) on maininta dokumentoinnin ja lapsihavainnoinnin erottamisesta toisistaan. Lapsihavainnot tuottavat tietoa vain lapsen

psykkisestä kehityksestä tiettyjen ikäodotusten mukaisesti. Dokumentoinnin tavoitteena on taas tarkastella ja saada esille lapsen oppimisprosessia, tiedon jäsentämistä, ihmissuhteita ja tunteita. (Rintakorpi 2010: 21.)

Dokumentointi voi toimia välineenä, jonka avulla havainnoista saadaan ote. Dokumentit mahdollistavat tärkeiden kokemusten ja merkitysten löytämisen yhdessä lasten kanssa. Ilman dokumenttia asiat ja kokemukset ovat muistin ja mielikuvan varassa. Dokumenttien avulla niitä voidaan tarkastella uudestaan ja pysähtyä miettimään tavoiteltua asiaa. Niistä voidaan huomata yksityiskohtia, joita ei aikaisemmin huomattu sekä palauttaa mieleen asioita, jotka tukevat oppimista. Näin oppijat tuottavat itse havaintoja, jotka tukevat monipuolista tiedon ja ymmärryksen rakentumista. Dokumenttien avulla voidaan liikkua lapsen lähikehitysvyöhykkeellä ja he saavat tukea niin ympäristöstä, kasvattajilta kuin toisiltakin lapsilta. (Rintakorpi 2010: 63.)

3.1 Pedagogisen dokumentoinnin käsite

Rintakorpi (2018) pitää tärkeänä määritellä ja avata pedagogisen dokumentoinnin käsitettä. Tällöin kasvattajat puhuvat samaa kieltä ja toiminnalle voidaan asettaa selkeät tavoitteet ja suunnitelmat, mitä käytännössä tehdään. (Rintakorpi 2018: 60.) Diggaa mun digimatkaa – hankkeen kautta on syntynyt digitaalisen portfolion pedagogisen dokumentoinnin malli, joka pyrkii kuvaamaan portfoliotyöskentelyn eri vaiheita. (kts liite 1.) Tällä hetkellä hankkeessa mukana olevat varhaiskasvatusyksiköt pohtivat ja ideoivat käytännössä digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagogisen mallin toteutusta. Samalla joudutaan pohtimaan eri käsitteitä ja niiden merkitystä käytännössä.

Opetushallitus on kuvannut pedagogisen dokumentoinnin prosessin nelivaiheisesti: kysy, kerää, reflektoi ja kehitä. Tämän mallin tulisi ohjata koko varhaiskasvatuksen työskentelyä ja tavoitteita. Pedagogisen dokumentoinnin prosessin tulee toteutua suhteessa yksittäiseen lapseen, huoltajiin, lapsiryhmään sekä työyhteisöön. Lapsen, huoltajien, lapsiryhmän ja henkilöstön kanssa käydään prosessin eri vaiheet läpi tarkastellen asiaa eri näkökulmista. Lapsen ja huoltajien kanssa pohditaan varhaiskasvatuksen toteutusta eri kysymysten kautta kuin lapsiryhmän ja henkilökunnan kanssa. Lapsen kanssa kysytään mikä lasta kiinnostaa, mitä hän osaa, tarvitsee ja haluaa kertoa. Dokumenttien tarkastelu ja reflektio voi tapahtua jo toiminnan aikana. Huoltajien kanssa pohditaan perheen tapoja, tottumuksia, arvoja ja kasvatuseriaatteita sekä miten lapsi näyttäytyy kotona, mitä hän osaa ja opettelee. Mitä asioita vanhemmat pitävät tärkeinä? Lapsiryhmän kanssa

pohditaan ryhmän yhteisiä mielenkiinnonkohteita ja kysymysten tulee ohjata työskentelyä. Dokumentteja reflektoidaan ja arvioidaan yhdessä lasten ja työyhteisön kesken. (Pedagogisen dokumentoinnin prosessi ja tasot n.d.) Digitaalisen portfolion pedagoginen malli myötäilee niin perinteisen kasvunkansion koontia kuin pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Kasvunkansioissa, oli ne digitaalisessa muodossa tai ei, on erotettavissa työskentelyn eri vaiheita: dokumentointi, töiden arviointi ja valikointi, reflektointi ja oppimisprosessin tarkastelu sekä kansion esittely toisille. Keskiössä on lapsen osallisuus mielenkiinnonkohteiden sekä oman kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi (Alanko, Hautala & Kankaanranta 2017:1).

Varhaiskasvatussuunnitelmassa pedagogisen dokumentoinnin prosessi muodostuu havainnoinnista, dokumentoinnista ja dokumenttien tavoitteellisesta reflektiosta. Se on jatkuva prosessi, joka muodostaa ymmärrystä varhaiskasvatuksen toiminnasta. Dokumenttien yhdessä tuottaminen lasten ja huoltajien kanssa sekä yhteinen keskustelu mahdollistavat varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin, suunnittelun ja työn kehittämisen. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 37.) Digitaalisen portfolion pedagogisessa mallissa niin kasvattaja kuin huoltajakin nähdään yhdessä mahdollistamassa lapsen dokumentointia, valikointia ja digiportfolion esittelyä.

Rintakorpi (2018) tuo väitöskirjassaan esiin dokumentointi vaiheen kaksijakoisuutta. Milaista tietoa dokumenteilla halutaan kerätä ja miten dokumentteja hyödynnetään arjessa? Toisessa ääripäässä on anglosaksinen koulumainen työskentely ja toimintaa arvioidaan suhteessa, miten lapsi on oppinut tietyn ikävaiheen tavoitteet. Tällöin kerätään dokumentteja lasten suoriutumisesta, jonka perusteella suunnitellaan harjoiteltavia asioita. Toisessa ääripäässä on pohjoismainen sosiaalipedagoginen näkökulma. Tällöin dokumentoinnin pääpaino on prosessissa, miten lapsi kehittyy ja huomiota kiinnitetään vuorovaikutukseen ja erilaisiin oppimisympäristöihin. (Rintakorpi 2018: 14-16.) Jälkimmäinen dokumentoinnin tavoite vastaa enemmän pedagogista dokumentointia. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessakin on ollut tapana keskittyä vertailemaan lapsen kehitystasoa normaalina pidettyyn arvoon. Pedagoginen dokumentointi keskittyy enemmän yhteiseen keskusteluun lapsen kanssa kuin poikkeavuuksien löytämiseen. (Keskinen & Lounassalo 2011: 202.) Huomion kiinnittäminen lopputuloksesta työskentelyn prosessiin ja onnistumisiin on pedagogisen dokumentointi käsitteen tuomaa uutta työtapaa.

Toimintaa dokumentoitaessa tulee erottaa tallentamisen ja pedagogisen dokumentoinnin toisistaan. Tallentaminen on yhteydessä aikuislähtöiseen toiminnan raportoimiseen,

muistojen tallentamiseen ja vanhempien informoimiseen. Dokumentoinnin tehtävänä on tuolloin toiminnan näkyväksi tekeminen, mutta siinä ei edetä tulkintojen tekemiseen, johdopäätöksiin eikä toiminnan muokkaamiseen. Jos dokumentointia käytetään varhaiskasvatuksessa pedagogisena työkaluna, jonka avulla toimintaa arvioidaan ja muokataan lapsen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla, dokumentointi siirtyy tallentamisesta pedagogiseksi dokumentoinniksi. Oleellista on saada lapsi ja lapsen näkökulma toiminnan keskiöön. Kun toimintakulttuuri muuttuu lapsilähtöisemmäksi, dokumentointiin tulee pedagogisempi painotus. (Rintakorpi 2018: 51-52.)

3.2 Dokumentoinnin vaikutukset ja haasteet

Pedagoginen dokumentointi kiinnittää huomiota lasten ääneen ja tapaan toimia ja hahmottaa maailmaa. Se helpottaa aikuisen vastaanottokykyä lapsen ajatuksille. (Keskinen & Lounassalo 2011:203.) Digitaalinen dokumentointi tukee kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta. Kasvattajat kuuntelevat ja seuraavat lapsia tarkemmin. Sen myötä digitaalinen dokumentointi auttaa kasvattajaa tuntemaan lasta paremmin ja huomaamaan hänen kehitysvaiheita, joka auttaa toiminnan suunnittelussa. (Tanyel & Knopf 2011: 308-309.) Pedagoginen dokumentointi on yhteydessä huoltajien ja henkilökunnan kasvatusyhteistyön lisääntymiseen ja sitä lujittava tekijä (Keskinen ja Lounassalo 2011: 199-200). Digitaalinen dokumentointi lisää kommunikointia ja yhteisen sanaston löytämistä ja tarjoaa kasvattajille mahdollisuuden säilyttää dokumentteja hallitummin. Dokumenttien sähköinen siirtäminen mahdollistaa lapsen kehityksen laajemman seuraimisen. (Tanyel & Knopf 2011: 308-309.) Runsas pedagoginen dokumentointi tukee toiminnan syvällistä suunnittelua, monipuolista arviointia ja lasten yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien jatkuvaa käyttämistä varhaiskasvatuksen arjen suunnittelussa (Rintakorpi 2018: 54).

Pedagogisen dokumentoinnin on havaittu olevan yhteydessä luovien toimintatapojen käyttöön, lasten pitkäkestoiseen leikkiin ja osallisuuden kasvamiseen toiminnan suunnittelussa ja lapsilähtöisten toimintatapojen valinnoissa. Lapset ovat sitoutuneimpia toimintaan ja heidän tunnelmaisensa on myönteisempää. Pedagoginen dokumentointi on yhteydessä lasten turvallisen kiintymyssuhteen muodostumiseen suhteessa varhaiskasvattajiin sekä lasten positiiviseen tunnelmaisuun. (Rintakorpi 2018: 54) Nämä tekijät ovat erityisen tärkeitä pienten lasten ryhmissä ja päivähoitoa aloittavien lasten kohdalla. Pedagoginen toiminnan käyttäminen mallittaa lapsille osallistavaa ja toisten mielipiteitä kuuntelevaa toimintatapaa. Näin se luo itse osallisuutta. (Keskinen & Lounassalo 2011:

203.) Kasvattajat arvioivat lapsen ajattelun, ongelmanratkaisu- ja oppimaan oppimisen taitojen vahvistuvat pedagogisen dokumentoinnin ansiosta. Kasvattajilla on kokonaisvaltaisempi näkemys varhaiskasvatuksen toiminnasta ja he ovat tyytyväisempiä omaan ammatilliseen osaamiseensa. Tutkimus antaa myös viitteitä siitä, että pedagogiseen dokumentointiin panostamisella voidaan tukea pienten lasten ja heidän perheidensä osallisuutta ja kommunikointia sekä helpottaa päivähoiton aloittamista. (Rintakorpi 2018: 54, 59-60.)

Tutkimuksessa on tullut esille kasvattajien vaikeus asettaa dokumentoinnille pedagogisia tavoitteita sekä ylläpitää ja päivittää niitä (Rintakorpi 2018: 55). Tämä voi johtua siitä, että pedagoginen dokumentointi on uusi toimintatapa ja liittyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muuttumiseen. Varhaiskasvatus on siirtymässä pelkästä huoltajien työssä käynnin mahdollistajasta ja hoivasta kohti lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävää toimintamallia (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 14). Oppiminen, osallisuus ja omaan ympäristöönsä vaikuttaminen ovat osa lapsen hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Näiden käsitteiden ymmärtäminen ja sisäistäminen vaativat kasvattajilta ja vanhemmilta asennemuutosta ja aikaa.

Pienten lasten kanssa toteutettava dokumentointi on koettu haasteelliseksi ja sitä toteutettiin selvästi vähemmän kuin isompien lasten ryhmässä. Selittävinä tekijöinä esitettiin varhaiskasvattajien ajanpuutetta, päiväkotien heikkoja laiteresursseja ja kasvattajien taidottomuutta käyttää digitaalisia laitteita. Kasvattajilla on vaikeutena luopua vanhasta ja tututusta aikuisjohteisesta ja toiminnan näkyväksi tekemisestä toimintatavasta. Pedagoginen dokumentointi toimintatapana vaatisi yhteisöllisesti rakentuvaa ja jatkuvasti muokautuvaa toimintakulttuuria, jossa lasten osallisuus tulee vahvemmin esiin. 1-2 vuotiaiden lasten osallisuus ja sen toteutuminen vaatii pohtimista. Dokumentointi on jäänyt irralliseksi osaksi eikä sen pedagogisia mahdollisuuksia ole tunnistettu toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. Lisäksi kasvattajat tarvitsevat aikaa dokumenttien järjestelyyn ja käsittelyyn siten, että niiden tulkitseminen on mahdollista lasten kanssa. (Rintakorpi 2018: 54-55.)

Pedagoginen dokumentoinnissa lasten kanssa dokumenttien tai toiminnan yhteinen reflektio on oleellinen tekijä. Tämä edellyttää kasvattajalta taitoa kysyä ja pohtia lapsen kanssa oleellisia tekijöitä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sen haasteellisempaa reflektion toteutuminen on kielen puuttuessa ja 1-2 vuotiaan lapsen valmiudesta ymmärtää abstrakteja ja monimutkaisia ajatuskokonaisuuksia. Pedagoginen dokumentointi on

kuitenkin yhteistä tulkintaa tapahtuneesta joko toiminnan aikana tai jälkikäteen dokumentteja tarkasteltaessa (Keskinen & Lounassalo 2011: 203). Tämä edellyttää kasvattajalta sensitiivistä työtettä ja lapsituntemusta. Dokumenttien tulkita ei tarkoita, että asia on sellaisenaan totta, vaan se on yksi näkökulma dokumentoituihin asioihin (Rintakorpi 2018: 19). Pienimpien lasten kohdalla reflektiossa painottuu kasvattajan havainnot ja tulkinat lapselle merkityksellisistä hetkistä ja mielenkiinnonkohteista. Kasvattajan tehtävänä on sanoittaa ääneen dokumentin viestiä samalla kuulostellen ja seuraten lapsen reaktioita.

Uudenlaisen toimintatavan omaksuminen ja arjen toimintojen muuttaminen vaativat siirtymäajan, joka pitää sisällään kouluttamista, työn kehittämistä ja käytännön harjoittelua. Diggaa mun digimatkaa -hanke on toteuttamassa tätä tehtävää. Hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa on mukana jokaisesta varhaiskasvatusyksiköstä 1-3 edustajaa. Heidän lisäksi kaikki kasvattajat tarvitsevat tukea oman toimintansa toimintakulttuurissa esiintyvien ilmiöiden arviointi- ja kehittämisprosessiin. Johtajan ja koko organisaation rooli ja tuki ovat korvaamattomia. Juuri pedagogisella johtamisella vaikutetaan työn kehittämiseen ja pidetään yllä pedagogista keskustelua. Päiväkodinjohtajan rooli on tässä merkittävä: hän ylläpitää, resursoi, ohjaa ja tukee työyhteisöä rakenteellisissa muutoksissa ja ajankäytön hallinnassa. (Rintakorpi 2018: 56.) Arjessa työyhteisön tai tiimin yhteisen keskusteluajan löytyminen on haasteellista ja työtä leimaa hektisyys ja kasvattajien riittävyys suhteessa lasten lukumäärään ja tarpeisiin. Tutkimuksissa on tuotu esille, miten päiväkodin johtajien liian suuret vastualueet ja työn liiallinen pirstoutuminen heikentävät pedagogista johtamista (Fonsen 214: 189). Tämä asettaa haasteita toimintakulttuurimuutoksen läpiviemiseen.

3.3 Pienten lasten dokumentoinnin ja osallisuuden erityispiirteitä

Lasten osallisuus ja sen tukeminen on yhteiskunnassamme vallitseva arvo. YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa (1989) määritellään lapselle oikeus tulla kuulluksi (artikla 12), ilmaista mielipiteensä (artikla 13) ja saada sellaista tietoa, joka tukee hänen hyvinvointiaan ja kehitystään (artikla 17). Lapsella on myös oikeus huolenpitoon ja suojeluun ja päätöksissä on huomioitava lapsen etu (artikla 3). (Yleissopimus lasten oikeuksista 1989.) Varhaiskasvatuksessa mietitään, missä asioissa lapsella on riittävät valmiudet tehdä etunsa mukaisia päätöksiä sekä toimia niiden mukaan, ja missä kohtaa lapsi taas tarvit-

see suojelua ja kasvattajan tukea kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaamiseksi. Tiedämme, mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee kasvattajan ohjausta. Tällöin lapsen ääni ikään kuin suodattuu aikuisen tulkintojen kautta. (Turja 2011: 24.)

Digiportfoliotyöskentelyn pedagoginen malli pohjautuu lapsen osallisuuden toteutumiseen jokaisessa vaiheessa. Osallisuus on monesti yhdistetty kykyyn ilmaista itseään sanallisesti. Tämä näkyy myös digiportfolion pedagogisen dokumentoinnin mallin toteuttamisessa. Eri vaiheet pohjautuvat kysymyksille mitä tein, mitä opin, saavutinko tavoitteet ja mitä teen seuraavaksi. 1-2 vuotiaan on vielä vaikea sanallisesti tai luotettavasti kertoa, mistä hän tykkää, mitä hän tuntee tai on oppinut. Tämän ikäisen on myös vaikea hahmottaa digiportfoliota ja sen kokonaisuutta. Kasvattajan rooli korostuu materiaalia tuotettaessa ja digiportfolioon vietäessä. Kasvattajan on oltava tietoinen osallisuuden toteutumisen ja estämisen muodoista, jotta turvataan pienimpienkin lasten osallisuuden toteutuminen ja päätävältä digiportfolion työskentelyn eri vaiheissa.

Lasten osallisuus nähdään muodostuvan tiedosta, toiminnasta ja tunteesta. Tunteella on suuri merkitys. Keskeistä on lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta, mahdollisuudesta vaikuttaa asioihinsa sekä tieto ja ymmärrys, miten hän on vaikuttanut ja tullut huomioituksi. Kasvattajalta vaaditaan herkkyyttä havainnoida lasten erilaiset kommunikointitapoja. Nuorimpien ja kommunikaatiovaikeuksista kärsivien lasten omiin ilmaisutapoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kasvattajien tulee tuntea ja käyttää hyväksi lapsen omia ilmaisutapoja, hyödyntää erilaisia dokumentointitapoja ja keskustella dokumenttien avulla lasten kanssa heidän mielipiteistään, kokemuksistaan ja ajatuksistaan. (Turja 2011: 29-30.) Pienimpien lasten kohdalla osallisuudessa korostuu jaettu vuorovaikutus kasvattajan kanssa sekä tunne kuulluksi tulemisesta ja lapsen näkemyksen ymmärtämisestä. Kasvattajan sensitiivinen asenne lapsen kohtaamisessa on avainasemassa lapsen osallisuuden toteutumisessa.

Diggaa mun digimatkaa -hankkeessa on tiedostettu, että alle 3-vuotiaiden ja monikulttuuristen perheiden kohdalla on omat erityispiirteensä digiportfolion pedagogisen dokumentoinnin prosessissa. Hankkeen tavoitteena on selvittää, miten digiportfolion pedagogisen dokumentoinnin mallia saadaan toimivammaksi näiden perheiden kohdalla ja miten se tukee huoltajien, kasvattajien ja lasten yhteistyötä. Jatkohankkeen tavoitteena on, että työskentelyn lopussa on käsitys digitaalisen portfolion pedagogisen mallin toimivuudesta alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmässä.

3.4 Dokumentoinnin riskit ja eettinen näkökulma

Dokumentointiin liittyy riskejä, jotka ovat yhteydessä eettisiin kysymyksiin. Dokumentoijalla on valta valita, mitä hän dokumentoi. On kyettävä tarkastelemaan kriittisesti, millaista toimintaa ja todellisuutta dokumentoinnin avulla tehdään näkyväksi. Painottuuko dokumentoinnissa esimerkiksi päivähoitotoiminnan markkinointi tai ryhmän toiminnan tallentaminen lapsen mielenkiinnonkohteiden, kasvun ja oppimisen sijasta? (Rintakorpi 2018: 12, 56.) Dokumentointiin liittyvien käsitteiden ymmärtäminen, toimintatavat ja niiden selkeys auttavat hahmottamaan eettistä näkökulmaa.

Dokumentteja tarkastelevien tulee muistaa dokumenttien tilannesidonnaisuus ja tiedon hajanaisuus. Ulkopuolinen voi tulkita dokumentin eri tavalla kuin tilanteessa mukana ollut lapsi tai kasvattaja. Dokumentit näyttävät vain osan todellisuudesta. Kasvunkansion teoriassa on oleellista lapsen osallisuus, jolloin lapsi saa päättää oman digiportfolionsa materiaalista. Lapsen tunteita tulee kunnioittaa ja pienen lapsen mielipiteet on otettava huomioon. Tämä vaatii kasvattajalta lapsen tuntemista. Pienten lapsen kohdalla kasvattajat joutuvat käyttämään enemmän valtaa tehdessään tulkintoja lapselle merkittävästä materiaalista. Jos lapsen ajatuksia ja tunteita ei osata tulkita oikein, lapsi voi elää ”linssin alla” ja dokumentointi on lähempänä joukkotiedotusta kuin toiminnan lapsilähtöistä pedagogista kehittämistä. Pelkkä varhaiskasvatuksen tallentaminen ja toiminnan näkyväksi tekeminen kasvattavat tätä riskiä. Dokumentoinnissa ja dokumenttien siirtämisessä digiportfolioon on oleellista, että kasvattaja tekee yhteistyötä lapsen kanssa. Pedagogisen dokumentoinnin prosessissa valta ei ole vain aikuisten tai lapsen, vaan sitä jaetaan ja rajataan tarkoituksen mukaisesti. (Rintakorpi 2018: 52, 57, 59.)

Rintakorven (2018) tutkimuksessa on tullut esiin dokumentointiin liittyviä riskejä, jotka vaikuttavat varhaiskasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Kasvattaja voi ottaa helposti hiljaisen havainnoijan roolin ja he keskittyvät enemmän dokumentointiin, jolloin he vetäytyvät lapsen kanssa käytävästä vuorovaikutuksesta. Toisaalta kasvattaja voi täyttää dokumentoinnin tilan omilla ajatuksillaan ja unohtaa lapsen aidon kuuntelun. Pedagogiseen dokumentointiin liittyy riski kasvattajien vähäisemmän ajan käytön lapsiryhmässä. (Rintakorpi 2018: 58-59.)

4 Huoltajien osallisuus ja yhteistyö

Tässä teoriaosuudessa tuon esille huoltajien osallisuus -käsitettä varhaiskasvatustilain ja -suunnitelman mukaan. Millaisia odotuksia ja toiveita huoltajilla on varhaiskasvatukselle aikaisempien tutkimusten valossa? Tarkastelen osallisuutta myös sosiaalipedagogista näkökulmasta ja millaisista tekijöistä osallisuuden tunne muodostuu. Tuon esille, miten digiportfoliotyöskentely nähdään yhteistyötä vanhempien kanssa tukevana muotona.

Osallisuutta ja vaikuttamista käsitellään varhaiskasvatustilain sekä lapsen että huoltajan näkökulmista. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalle on velvollisuus toimia vanhempien tai muun huoltajan kanssa yhteistyössä lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi (Varhaiskasvatustilain 2018 § 3/10). Lapsen vanhemmille tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arvioimiseen. Varhaiskasvatuksessa on säännöllisesti järjestettävä tähän mahdollisuus. Suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioidessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, on lapsen mielipide ja toivomukset selvitettävä ja otettava huomioon lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatustilain 2018 § 23.) Varhaiskasvatuksen henkilökunta vastaa siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016: 33). Vanhempien tukemisessa oleellisena osana on asiakkaan oikeanlainen kohtaaminen sekä osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden antaminen. Osallisuus ja vaikuttaminen ovat uusia asioita varhaiskasvatustilain ja vaativat paneutumista, mitä se tarkoittaa käytännössä. (Osallisuus varhaiskasvatuksessa 2017.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Kasvatustyhteistyötä tukee luottamuksellinen, kunnioittava ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toteutettaessa yhteistyötä. Yhteistyössä painottuu huoltajien ja henkilökunnan yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Henkilökunnalta edellytetään aktiivisuutta ja taitoa kyetä huomioimaan perheiden moninaisuus. Niin lasten yksilölliset tarpeet kuin huoltajien tukeminen omassa vanhemmuudessaan ovat keskeisiä tekijöitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 32-33.)

Keskinen ja Lounassalo (2011) ovat tuoneet artikkelissaan esiin vanhempien mietteitä varhaiskasvatuksen yhteistyöstä. Vanhemmat pohtivat henkilökunnan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta: mitä henkilökunta odottaa vanhemmilta, miten henkilökunta saa

toteutettua vanhempien toiveita, miten vanhemmat voivat tukea lasta kotona, mitä lapsesta kannattaa kertoa henkilökunnalle, miten he voivat olla avuksi ja tarvittaessa auttaa henkilökuntaa kehittymään? Henkilökunnan ajatukset ovat saman suuntaisia omasta näkökulmastaan käsin: millaisten vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä, millaisia toiveita heillä on, miten heidät saadaan mukaan yhteistyöhön, miten vanhempia voidaan tukea vanhemmuudessaan ja lapsen kasvatuksessa sekä miten huomioidaan yksilöllisiä toiveita, miten päätösvalta jaetaan ja miten osoitetaan kunnioitusta sekä arvostusta vanhempia ja perheen toimintakulttuuria kohtaan. (Keskinen & Lounassalo 2011: 205- 206.)

Digiportfoliotyöskentelyssä etsitään uudenlaisia toimintatapoja vahvistaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Pedagogisen dokumentoinnin ja toiminnan näkyväksi tekemisen avulla vanhemmat saavat enemmän tietoa varhaiskasvatuksen päivästä, jolloin heidän on helpompi päästä osalliseksi päiväkotiyhteisön elämään. Kuvien ja muunlaisten dokumenttien avulla he voivat keskustella lasten kanssa tapahtumista. Tällöin vanhemmat pääsevät paremmin tutustumaan lapsen kokemuksiin ja ajatteluun lapsen vertaiskulttuurissaan kuin verrattuna tietoon, joka tulee henkilökunnan laatimien viikko- ja vuosisuunnitelmien kautta. (Keskinen & Lounassalo 2011: 205-206.)

Varhaiskasvatuksen arjessa osallisuus ymmärretään monesti osallistumisena ja osallistamisena. Henkilökunta pohtii, miten vanhemmat saadaan toimintaan mukaan ja mitä heille voidaan tarjota. Huoltajien roolina on tulla tai olla tulematta mukaan toimintaan. Lasten varhaiskasvatuskeskusteluissa huoltajien rooli vaihtelee kuuntelijasta aktiivisesti keskustelijaksi. Oleellista olisi löytää keinoja, miten vanhempia saadaan tuettua suunnittelemaan varhaiskasvatuksen toimintaa yhdessä henkilökunnan kanssa. Rintakorven (2018) tutkimuksesta tulee esille, ettei suurinta osaa vanhemmista saatu mukaan varsinaiseen pedagogiseen dokumentointiin. Dokumentointia tapahtui informaation jakamisen ja toiminnan näkyväksi tekemiseen suhteen, mutta varhaiskasvatusta ei arvioitu, suunniteltu ja kehitetty yhdessä. Jos vanhemmat ovat vain tiedon vastaanottajina, heidät asetetaan ulkopuolelle eivätkä he pääse osaksi toimintakulttuuria. (Rintakorpi 2018: 52.)

Digiportfolio nähdään yhtenä mahdollisuutena ottaa vanhemmat mukaan yhteiseen keskusteluun. Toiminnan näkyväksi tekemisen kautta he voivat omalta osaltaan arvioida toiminnan tavoitteita ja miten se tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Lapsen omassa kansiossa on mahdollisuus tuoda esiin lapsen yksilöllisiä kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita. Tämän pohjalta on tarkoitus suunnitella toimintaa varhaiskasvatuksessa ja pohtia, miten vanhemmat voivat omalta osaltaan tukea lastaan kotona.

Sosiaalipedagoginen näkökulma tarkastelee osallisuuden käsitettä kolmen ulottuvuuden avulla. Ihminen on osallinen yhteisössä, kun hän:

- on osa yhteisöä, kuuluu jonkin,
- toimii osana yhteisöä, osallistuu, ja
- kokee olevansa osa yhteisöä, tuntee kuulevansa.

Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on, että kaikki nämä mainitut kohdat toteutuvat. Yhteisöllä voi yhtä lailla tarkoittaa pientä, konkreettista ja paikallista lähiyhteisöä kuin abstrakteja yhteisöjä, kuten yhteiskuntaa ja ihmiskuntaa. Osallisuus tarkoittaa sekä yhteisön jäsenenä olemista että toimimisen synnyttämää kokemusta yhteisöön kuulumisesta. (Nivala & Ryyänen 2013: 26.)

Huoltajille osallisuus on ennen kaikkea tunnetta kuulluksi tulemisesta ja tietämistä, mitä lapselle kuuluu päivähoidon aikana. Vasukeskustelu on vain pieni osa huoltajien osallisuutta. Vanhemmille kasvatuskumppanuus merkitsee henkilöstön ja vanhempien kiireetöntä kohtaamista ja keskustelutilan luomista. Kekkonen (2009) tutkimuksessa ilmenee, että vaikka vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä lapsen yleisiin päivähoitojärjestelyihin, toivovat he henkilöstöltä vahvempaa sitoutumista kumppanuutta rakentavaan perhekoh- taiseen kasvatusyhteistyöhön. Henkilöstöltä toivotaan vanhempien kuulemiseen, koh- taamiseen ja dialogisuuteen perustuvaa työtettä. Erityisesti äidit toivovat aikaa ja tilaa säännölliseen, jatkuvaan, pitkäjänteiseen ja luottamukselliseen kasvatusvuorovaikutuk- seen. Vanhempien tarpeena on tulla kokemuksellisesti liitettyksi siihen osaan lapsen kas- vukokemuksia, joissa he itse eivät voi olla läsnä. Vanhemmat kaipaavat enemmän tietoa lapsen elämyksistä, tunteista ja toiminnasta hoitopäivän aikana ja varhaiskasvatukselta odotetaan tiedottamisen tiivistämistä ja monipuolistamista. (Kekkonen 2009: 166, 170.) Kronqvist & Jokinen (2008) tuovat esille samankaltaisia havaintoja. Vaikka vanhemmat kokisivat selviävänsä arjesta hyvin, he kaipaavat yhteistyöltä nimenomaan keskusteluti- lan saamista ja tukipuhetta omasta lapsestaan, hänen kasvustaan ja oppimisestaan. (Kronqvist & Jokimies 2008: 31–34, 39.) Vanhemmilla on tarve jakaa omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan vanhemmuudesta henkilökunnan kanssa.

Varhaiskasvatuksessa työskennellään monenlaisten perheiden kanssa. Vanhempien osallisuutta painottava työskentely vaatii taitoa ymmärtää erilaisia kulttuureja, hyväksyä erilaisuutta ja taitoa kommunikoida eri perheiden kanssa. Vuorovaikutuslaadun tiedosta- minen ja kehittäminen ovat tärkeitä vuorovaikutustaitoja, jota tarvitaan varhaiskasvatuk-

sessä yhä enemmän. Karilla, Kosonen & Järvenkallas (2017) puhuvat yhteistyöosaamisesta. Sitä tarvitaan suhteessa lapsiin, vanhempiin, muuhun henkilökuntaan sekä keskeisten yhteistyökumppanien kanssa. Yhteistyöosaamisen keskeisenä asiana on työn kielellinen hallinta. Työn kielellinen hallinta tarkoittaa taitoa kuvata ja perustella omia näkökantojaan sekä laatia kirjallisia tehtäviä ja toiminnan arviointeja. Kielelliset taidot liittyvät vaikuttamisosaamiseen, joka liittyy tiedon jakamiseen eri päätöksenteko tasoille. (Karilla, Kosonen & Järvenkallas 2017: 73-74.)

5 Pienten lasten oppiminen ja oppimaan ohjaaminen

Seuraavassa luvussa tarkastellaan oppimisen käsitettä pienillä lapsilla. Digiportfoliotyökentelyllä pyritään tukemaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen näkyväksi tekemistä. Mitä oppiminen tarkoittaa alle kouluikäisillä ja varsinkin alle 3-vuotiailla lapsilla? Tarkastelen asiaa varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi opetussuunnitelman kautta, koska varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää ja tähtää myös oppimisvalmiuksien tukemiseen. Kappaleen lopussa tuodaan esille sosiaalisiin- ja tunnetaitoihin sekä oman toiminnan ohjaukseen liittyviä tekijöitä, jotka voidaan ajatella sisältyvän oppimisvalmiuskäsitteeseen.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) oppimisen nähdään tapahtuvan kokonaisvaltaisesti vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Kokonaisvaltaisuudella tarkoitetaan laajaa käsitystä oppimistavoista ja -menetelmistä sekä ajatusta, että oppimista tapahtuu joka hetki kaikissa eri tilanteissa. Oppiminen ei voi olla erillinen tapahtuma kasvatuksesta ja hoidosta vaan koko varhaiskasvatustoiminnan tulee olla tavoitteellista. Oppiminen mahdollistetaan turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä ja sen tulee tapahtua lasten mielenkiinnonkohteiden ja leikin kautta. Leikin tulee olla toiminnan keskiössä. Oppimisen tulee lähteä lapsen yksilöllisestä tasosta käsin, kokemuksen tulee liittyä lapsen elämään ja oltava suhteutettu hänen kehitystasoonsa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 20-21)

Lapsi on luontaisesti kiinnostunut ympäristöstään ja haluaa tutustua siihen yhdessä toisten lasten ja kasvattajan tuella. Varhaiskasvatuksessa kasvattajalta vaaditaan osaamista tietää ja tunnistaa lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä tekijöitä sekä taitoa edistää lapsen omaa toimijuutta ja vertaissuhteiden tukemista. Jotta kiinnostuksen kohteet saadaan oppimista edistäväksi toiminnaksi, se vaatii oppimisympäristön laajaa ymmärtämistä, siihen panostamista sekä taitoa ohjata pienen lapsen opettamista. Kasvattajien on tunnettava hyvin erilaisia menetelmiä, miten lapsia tuetaan omassa oppimisessaan. Leikin, liikunnan-, taiteellisen- ja tutkivan toiminnan menetelmät ovat monesti lasta luontaisesti kiinnostavia työtapoja. Uusina oppimisen osa-alueina on tullut ympäristökasvatuksen tärkeys, tieto- ja viestintäteknologiaan sekä varhaiseen kielenoppimiseen liittyvät aiheet. Koska oppiminen tapahtuu ryhmässä, kasvattajilta vaaditaan yksilöllisen huomioidamisen lisäksi ryhmän ohjaamisen taitoja ja osaamista. (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017: 72-73.)

Uuden opetussuunnitelman oppimiskäsitys korostaa lapsen omaa roolia oppimisen rakentajana. Tähän sisältyy ajatus itseohjautuvuudesta. Lasta tulee auttaa tekemään havaintoja omasta oppimisestaan. Tämä vaatii pysähtymistä oman oppimisensa äärelle ja pohtimista, miten olen toiminut ja miten minun tulisi jatkossa toimia. Oppimiskäsitys korostaa sisältöjen rinnalla huomioin kiinnittämistä oppimistaitoihin. (Annevirta n.d). Digiportfolioiminnassa pyritään nimenomaan tukemaan oppimistaidon ja oppimisen itseohjautuvuutta dokumentoinnin, reflektoinnin ja suunnittelun avulla.

Varhaiskasvatuksessa puhutaan oppisvalmiuksista. Oppimisvalmiuksina pidetään esimerkiksi taitoa toimia ryhmässä, olla kiinnostunut uuden oppimisesta, pystyä keskittymään ikätason mukaisesti, sietää pettymyksiä, jaksaa ponnistella tehtävän äärellä, pystyä kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita, rohkeutta pyytää apua, kykyä muistaa asioita ja pitää huolta omista tavaroistaan. Edellä kuvatut konkreettiset arjentaidot löytyvät monista dioista tai lehtisistä, jotka on suunnattu vanhemmille kertomaan, millaisia taitoja lapsi tarvitsee koulun alkaessa. Sosiaalisten taitojen puute ei aina ilmene kognitiivisissa taidoissa. Oppimisvalmiustaidot liittyvät tunne-elämän ja omantoiminnanohjaukseen sekä sosiaalisiin taitoihin. Lapset hyötyvät näiden taitojen opettamisesta. Osa lapsista tarvitsee vahvaa ohjaamista tunne- ja sosiaalisten taitojen oppimisessa. Heikot tunnetaidot omaavalla lapsella on hankaluuksia tunteiden tunnistamisessa ja säätelyssä, ristiriitatilanteiden selvittämisessä ja toisten tunteiden huomioimisessa, vuorottelussa ja yhteistyössä toisten kanssa sekä vaikeuksia sopeutua ohjaukseen ja tehdä kompromisseja. Tunne- ja sosiaalisten taitojen hallinnalla on vaikutusta oppimiseen. (Huilla & Isokoski 2013: 99, 101, 106-107; Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi, HUS 2013:1.)

Tunne-elämän, oman toiminnanohjauksen ja sosiaalisen taitojen tukemista voidaan pitää oppimisvalmiuksien tukemisena. Digiportfolio voi tuoda esiin tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittymistä, jos sen sisältöön valikoituu tai materiaalia tarkastelee tästä näkökulmasta. Mietittäessä kysymystä, mitä oppiminen voi tarkoittaa pienillä lapsilla, vastaus löytynee tunne- ja sosiaalisten taitojen oppimiseen muun kasvun ja kehityksen rinnalla.

6 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöni toteutusta ja sen eri vaiheita. Esittelen ensin lyhyesti Diggaa mun digimatkaa hanketta ja sen tavoitetta. Seuraavaksi tuon esiin jatkohankkeen tavoitteen ja miten opinnäytetyöni tavoite kytkeytyy hankkeen tavoitteeseen. Seuraavassa alaluvussa kuvataan metodologiaa ja hankkeen käytännön toteutusta. Kappaleen lopussa esittelen tiedonkeruu menetelmiä ja aikataulutusta, pohdin luotettavuutta sekä avaan aineiston käsittelymenetelmiä.

6.1 Tavoite ja tutkimusongelma

Diggaa mun digimatkaa hankkeen tarkoituksena on ollut digitalisaation avulla kehittää varhaiskasvatukseen osallistavaa arviointikulttuuria. Hankkeen 1. vaiheessa kehitettiin digitaalisen portfolion pedagoginen malli yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Tuolloin luotiin 700 lasten digiportfoliota hankkeessa mukana olleiden päiväkotiryhmien kanssa. Hankkeen 1. vaiheessa huomattiin tarve digiportfolion pedagogisen mallin jatkokehittämiselle. Jatkohankkeen osatavoitteena on ollut kehittää nykyisestä digitaalisesta portfoliomallista alle 3-vuotiaille ja maahanmuuttaja lapsille toimivampi malli yhdessä henkilöstön ja vanhempien kanssa. Lisäksi jatkohankkeen tavoitteena on ollut syventää ja laajentaa huoltajien osallisuutta digiportfoliotyöskentelyssä ja vahvistaa varhaiskasvatushenkilökunnan osaamista huoltajien osallisuuden tukemisessa. (Heikkinen 2019: 7.) Jatkohankkeen syksyn tehtävänä on ollut käyttää digiportfoliota tukena hoidon aloituksessa ja vasukeskusteluissa. Tehtävän tarkoituksena on ollut kerätä kokemuksia, miten digitaalisella portfoliotyöskentelyllä tehdään näkyväksi varhaiskasvatuksen arkea ja tavoitteita ja miten sillä voidaan vahvistaa henkilökunnan ja vanhempien välistä vastavuoroista luottamuksellista suhdetta. Haluttiin löytää vastauksia kysymyksiin, mikä edistää digiportfoliotyöskentelyä ja mikä jarruttaa sen käyttöönottoa? Miten digiportfolion avulla saadaan varhaiskasvatuksen arkea ja tavoitteita vanhemmille näkyväksi?

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuunnella perheiden ennakkokäsityksiä ja odotuksia digitaalisesta portfoliotyöskentelystä ja pohtia vanhempien osallisuutta kansion tekemiseen. Aineiston sisältö käsittelee perheen ajatuksia siitä, miltä digitaalinen portfoliotyöskentely on tuntunut hoidon aloituksessa? Mitä hyötyä vanhemmille on digiportfoliosta? Mihin vanhempien toiveet ja odotukset kohdentuvat? Miten digitaalinen portfolio

voi tukea lapsen kasvua ja oppimisen näkökulmaa vasukeskusteluissa ja tuo esille lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa? Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin portfoliotyöskentelyyn liittyviä tekijöitä, jotka tukevat vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen hoidon aloituksessa, suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Tutkimusongelmani on, miten digitaalisella portfolioilla voidaan tukea pienten lasten vanhempien osallisuutta? Tarkastelen asiaa hoidon aloituksen, yhteistyön lisäämisen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen ja arvioinnin näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten digiportfolio voidaan hyödyntää päiväkotiin tutustumisvaiheessa ja hoidon aloittamisessa?
- Miten digiportfolio tutustuttaa vanhempia varhaiskasvatuskäytäntöihin ja tavoitteisiin?
- Miten digiportfolioista on vanhemmille apua lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa?

Aineistosta nousee esiin digiportfolion työskentelyprosessiin liittyviä huomioita, jotka ovat yhteydessä digiportfolion teknisen käytön lisäksi kansion sisältöön ja kasvunkansiotyöskentelyn periaatteisiin. Nämä tekijät liittyvät osaltaan kysymykseen, miten digiportfolion avulla vanhemmat voivat tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

6.2 Tutkimuksen metodologia

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa on toimintatutkimuksen piirteitä. Digitaalisen portfolion käyttö varhaiskasvatuksessa on uusi toimintatapa Kirkkonummella, Keravalla ja Tuusulassa. Uuden näkökulman digiportfolion käyttöön tuo tiedottamisen lisäksi osallistava arviointikulttuurin mukaan ottaminen. Niin vanhemmat kuin työntekijät ovat uuden asian edessä. Laadullinen tutkimus sopii parhaiten tilanteisiin, jossa ilmiöstä halutaan saada hyvä kuvaus ja syvällisempi näkemys (Kananen 2010: 41).

Kananen (2010) kuvaa toimintatutkimuksen alkavan siitä mihin laadullinen tutkimus loppuu. Toimintatutkimus pitää sisällään laadullisen tutkimuksen tiedonkeruu ja analyysimenetelmiä, mutta se pyrkii ilmiön ymmärtämisen ja selittämisen lisäksi vaikuttamaan työn kehittämiseen. Toimintatutkimus vaatii tekijältään enemmän tietoa ja perehtyneisyyttä kuin perinteinen laadullinen tutkimus, koska tutkimukseen sisältyy muutoksen

kokeilu ja arviointi. Toimintatutkimus kestää monesti ajallisesti kauan. (Kananen 2010: 157-158.)

Opinnäytetyöni sisältö liittyy varhaiskasvatuksen käytännön kehittämistyöhön. Digitaalinen portfolioyöskentely on laaja kokonaisuus ja sen omaksuminen vie pitkän ajan. Tällä hetkellä työ on vasta alkamassa Kirkkonummella ja päiväkotiyksiköt ovat eri vaiheessa digiportfolioyöskentelyn omaksumisen ja käytön suhteen. Olen osallistunut Diggaa mun digimatkaa -hankkeen ensimmäisessä vaiheen koulutuksiin ja osallistun myös jatkohankkeen koulutuksiin. Koulutuksen aikana olemme pilotoineet digiportfolion käyttöönottoa, arvioineet, työstäneet ja jakaneet toimivia ideoita toisten varhaiskasvatustyöyksikköjen kesken. Tämä on lisännyt omaa tietoisuuttani digiportfolion tarkoituksesta, käytöstä ja sisällöstä, joka on vaikuttanut opinnäytetyön aineiston tarkasteluun.

Jatkokoulutuksen aikana Kirkkonummen työntekijöille järjestettiin kaksi koulutuspäivää, jotka sisälsivät jatkohankkeen esittelyä, tavoitteita ja aikataulutusta, tehtäviä sekä kasvatusyhteistyön osaamisen vahvistamista. Loka- ja marraskuussa pidettiin kaksi vertaistapaamista, jolloin työstettiin saatuja tehtäviä sekä jaettiin kokemuksia ja ideoita portfolioyöskentelystä. Lokakuun vertaistapaamisessa olen esitellyt alustavia kyselylomakkeen tuloksia ja kerännyt työntekijöiltä kokemuksia Lean Cafe -menetelmällä huoltajien kanssa työskentelystä. Tämä on osaltaan auttanut hahmottaan huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Olen toteuttanut digiportfolioyöskentelyä omassa lapsiryhmässäni Kartanonrannan päiväkodissa. Digiportfolioyöskentely on ollut tiimilleni ja monille vanhemmille uusi asia. Olemme kipuilleet samanlaisten kysymysten äärellä kuin muutkin digiportfolioyöskentelyä aloittaneet päiväkodit. Jatkohankkeen suunnitelmien aikataulu on ollut tiukka, emmekä ole pystyneet noudattamaan sitä optimaalisesti. Esimerkiksi lasten omat digiportfoliot olivat valmiina vasta lokakuussa eli kaksi kuukautta myöhemmin kuin oli tarkoitus. Hankkeen tiukka aikataulu on johtunut siitä, että rahoitus tuli 4 kuukautta myöhässä ja siksi myös aikataulu kutistui liian lyhyeksi. Käytännöntyö on vaikuttanut opinnäytetyöni sisältöön suuntaamalla huomiotani arjesta esiin nouseviin havaintoihin, jotka mahdollisesti syventävät opinnäytetyön pohdintoja. Toimintatutkimuksessa tutkija on osallisena kehittämisprosessissa ja seuraa prosessin eri vaiheita, kerää niistä tietoja on mukana kehittämistä toimintaa edelleen. En ole ulkopuolinen tarkkailija ja tiedon kokoaja vaan osa tutkittavaa yhteisöä. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2002: 19.)

Vaikka opinnäytetyöni sisältää toimintatutkimuksen piirteitä, en pysty määrittämään sitä täysin toiminnalliseksi tutkimukseksi. Digiportfoliotyöskentely ja siihen liittyvät koulutukset ovat alkaneet ennen kuin minulla oli käsitystä tulevasta opinnäytetyöaiheesta. En ole alkuun tarkastellut asiaa tutkimuksen tekemisen näkökulmasta. Toiseksi en ole selkeästi viemässä käytäntöön konkreettista toimenpidettä ongelman ratkaisemiseksi. Toimintatutkimukseen tarvitaan pitkä aika. Opintojeni aikataulus ja digitaalisen portfoliotyöskentelyn laajuus vaikuttavat siihen, ettei tämä ole mahdollista. Olen ikään kuin hypännyt toiminnallinen tutkimukseen mukaan kesken matkaa ja tulen poistumaan siitä ennen pääteasemaa.

6.3 Tiedon keruun menetelmät ja luotettavuus

Opinnäytetyössä noudatetaan Metropolian ammattikorkeakoulun ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausten käsittelemisestä. Metropolia on sitoutunut noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta. Ohjeistuksessa vaaditaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen tekemisessä ja tulosten esittämisessä. Tutkimuksen eri vaiheissa tulee kiinnittää huomioita tietosuojakysymyksiin, tutkimuksen tavoitteista, tarkoituksesta ja julkaisusta tiedottamiseen sekä eettisyyteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012: 6.) Olen pyrkinyt huolellisuuteen ja avoimuuteen niin tutkimuksen tekemisessä kuin esittämisessäkin. Kuvaan sitä seuraavissa kappaleissa.

Tutkimukseni kohderyhmänä on ensisijaisesti alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat. Olen saanut tutkimusluvan työlleni 24.8.2018. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahdessa eri vaiheessa menetelmätriangulaatiota hyödyntäen. Triangulaatio on eräs keino lisätä tutkimuksen luotettavuutta, koska eri menetelmillä pystytään tarkentamaan tutkittavaa ilmiötä (Kananen 2010: 72). Aloitin aineiston keräämisen kyselylomakkeella. Sen tavoitteena oli saada yleinen käsitys digiportfoliotyöskentelyn aloituksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli tuottaa hankekoordinaattorille tietoa tiedottamisen onnistumisesta ja antaa samalla opinnäytetyölleni tietoa digiportfolion käyttämisestä ja vanhempien käsityksistä digiportfolion hyödyistä ja mahdollisuuksista.

Kyselylomaketta tehdessä, kiinnitin huomiota kysymysten selkeyteen, ymmärrettävyyteen ja vastauksen antamisen helpouteen. Nämä kolme tekijää ovat yhteydessä kyse-

lylomakkeen onnistumiseen ja sen kautta tutkimuksen luotettavuuteen ja laatuun (Kananen 2010: 94). Testasin kyselylomaketta henkilöillä, jotka eivät työskentele varhaiskasvatuksessa eikä digiportfolio ole heille tuttu, jotta huomaisin mahdolliset väärintulkinnat.

Kyselylomake lähetettiin syyskuun alussa Keravalle kaikkiin hankeryhmiin ja syyskuun lopussa Kirkkonummelle alle 3-vuotiaiden hankeryhmiin. Kysely oli avoinna 17.10.18 asti. Kyselylomake oli varsin pitkä. Lomakkeen teemat olivat portfoliotyöskentelyn esittely ja informointi, käyttö hoidon aloituksen tukena, portfoliotyöskentelyn käyttö, sisältö, oppiminen ja hyöty sekä vanhempien odotukset ja toiveet digiportfolion sisällöstä, yhteistyöstä ja käytöstä hoidon aloituksen tukena. Koska monien kohdalla lapsen omaa digiportfolioa ei vielä ollut, kyselylomakkeessa korostettiin mahdollisuutta vastata oman mielikuvan pohjalta kysymyksiin, jättää vastaus tyhjäksi tai tarkentaa vastausta erilliseen tekstikenttään. Kyselylomake lähetettiin perheille sen jälkeen, kun he olivat saaneet hankkeen laatiman infopakettin digiportfolioista ja sen käyttöönotosta.

Kyselylomakkeeseen vastasi 45 henkilöä, joista 17 vastaajaa oli 1-2 vuotiaiden vanhempia. Otos on varsin suppea eikä siitä voida vetää kattavia yleistyksiä. Aineiston pienuuden takia olen hyödyntänyt kaikkia vastauksia niiden kysymysten kohdalta, joissa lapsen iällä ei ole merkitystä. Tällaisia kysymyksiä ovat esim. digiportfolion tekniseen käyttöön ja digiportfolion sisällön ja yhteistyön toiveisiin liittyvät kysymykset. Moni vastanneista suhtautuu digiportfoliotyöskentelyyn innokkaasti, jolloin vastausten sävy on myönteinen. Koko aineistosta viisi ilmoitti, etteivät he ole kiinnostuneita digiportfolion käytöstä. Lomakehaastattelulla ei välttämättä tavoitettu niitä vanhempia, joita asia ei kiinnosta tai he eivät pidä digiportfolioa kovin tärkeänä. Tämä näkyy tuloksissa.

Vanhempien yksilöhaastattelut toteutettiin kyselylomakkeen purkamisen jälkeen 2018 loka-marraskuun aikana. Halusin keskittyä haastatteluissa digiportfolion hyödynnettävyyteen vasukeskusteluissa, joihin kyselylomake ei antanut vastauksia. Halusin myös tarkentaa hoidon aloitukseen ja yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä sekä lomakkeesta epäselväksi jääneitä kohtia digiportfolion hyödyistä ja oppimisenäkökulmasta. Kyseessä oli teemahaastattelu, johon olin etukäteen miettinyt kysymyksiä, mutta haastattelun edetessä minulla oli mahdollisuus edetä kysymyksissä sopivalla tavalla ja tarkentaa tarvittaessa kysymyksiä. Pyrin huomioimaan haastateltavien tulkinnat aiheista ja sanoitin niitä ääneen haastattelun lomassa, jotta haastateltava voi saman tien kommentoida, olinko ymmärtänyt hänet oikein. Haastatteluun osallistui seitsemän alle 3 -vuotiaiden lasten vanhempaa. Kaikki lapset olivat aloittaneet hoidon syksyn aikana. Jokaisen vanhemman

tausta ja lähtötilanne oli erilainen, joka teki aineistosta monipuolisempaa. Kahdelle vanhemmasta digitaalinen portfolio oli jollain tavalla tuttu isompien sisarusten kohdalta.

Haastattelukysymykset laadittiin kyselylomakkeiden tulosten perusteella. Ennen haastatteluja, testasin kysymykset henkilöillä, jotka sopisivat myös kohderyhmäksi. Halusin varmistaa kysymysten ymmärrettävyyttä, selkeyttä ja haastattelutilanteen luontevuutta. Digiportfolio on uusi aihe ja siihen liittyy monia puolia. Koehaastattelu auttoi minua pääsemään lähemmäksi vanhempien näkökulmaa, huomaamaan ammattisanastoa ja antoi tuntumaa siihen, mitkä asiat saattavat olla vanhemmille vaikeasti ymmärrettäviä. Haastatteluja tehdessä jouduin usein tilanteeseen, jossa avasin digiportfolion tavoitetta, jotta vanhemmat pystyisivät paremmin kuvittelemaan ja arvioimaan digiportfolion mahdollisuuksia yhteistyötä tukevana työvälineenä.

H: Millä tavalla nämä kuvat ja videot vois ehkä auttaa Anteroa tänne päiväkotiin tutustumisessa?

Ä3 no ehkä. Mä en vielä kokeillut, mutta jos kotona näytän hänelle kuvat, että hän on päiväkodin tiloissa, miten hän leikkii siellä ja mitä hän tekee... Ehkä se auttaa häntä tottumaan nopeammin...

H: Entä miten koet sellaisen ajatuksen, että sinne vois myös sieltä kotoa laittaakin jotain, mikä ois Anterolle ehkä ..

Ä3: no en tiä, kun mulla on semmoinen ajatus, kun silloin kun Laura aloitti... ja oli tapana tuoda omat kuvat lapselle ja se parempi hänelle, tottuu. Mutta se, mun ajatukseni se, huono juttu kun...

Pohdin pitkään, johdattelin vanhempia liikaa avaamalla ja kommentoimalla digitaalista portfolioyöskentelyä. Tekstejä lukiessani huomaan kuitenkin vanhemmat suhtautuivat minuun luottavaisesti ja he uskalsivat kertoa oman mielipiteensä. He eivät vastanneet toiveideni tai olettamusteni mukaan vaan oman kokemuksensa pohjalta, kuten yllä olevassa lainauksessa on nähtävissä.

Kyselylomakkeissa ja haastatteluissa ei kerätty tunnistettavia henkilötietoja esimerkiksi nimiä tai valokuvia, dynaamista IP-osoitetta tai puhelinnumeroita eikä asuinalueen, työyksikön tai lapsiryhmän nimeä. Haastattelut on dokumentoitu nauhoittamalla salasanan takana olevalle laitteelle. Haastatteluja litteroidessa aineisto on jo koodattu, kaikki nimet ja tunnistettavat tiedot muutettu, jolloin kukaan muu ei pysty yhdistämään haastateltavia henkilöjä toisiinsa. Tutkimustuloksia esiteltäessä haastattelujen lainauksissa ei ole tunnistettavia tietoja. Opinnäytetyön valmistuttaessa kaikki haastattelut ja lomakkeet hävitetään lopullisesti asianmukaisella tavalla. Olen kerännyt kaikilta haastateltavilta kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksessa esille tulleet tiedot ovat ehdottomasti luottamuksellisia ja minua koskee vaitiolovelvollisuus.

6.4 Aineiston analyysi

Tarkastelen aineistoa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla: kuvaamalla dokumenttien sisältöä sanallisesti tai kuvata määrällisesti tekstin sisältöä esimerkiksi laskemalla luokitusten tai kategorioiden toistuvuutta. Sisällönanalyysi voidaan tehdä teorialähtöisesti, teoriaohjaavasti tai aineistolähtöisesti. Teoriaohjaavassa sisältöanalyysissä käsitteistö tulee valmiina eikä sitä tarvitse itse ”keksiä” kuten aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Teorialähtöinen sisällönanalyysin pohjalla on analyysirunko, jonka sisällä on erilaisia luokituksia tai kategorioita. (Seitenmaa-Hakkarainen n.d.)

Aineistooni sopii parhaiten teoriaohjaava lähestymistapa ja analysoin aineistoa sanallisesti. Teoriaohjaavuutta tukee se, että digiportfoliota voidaan hyödyntää pedagogisessa dokumentoinnissa ja se voi osaltaan täydentää paperista kasvun kansio työskentelyä. Molemmista on jo käytössä käsitteistöä ja päämääriä. Diggaa mun digimatkaa -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa on kehitetty digiportfoliotyöskentelyn pedagoginen malli, joka auttaa hahmottamaan digiportfoliotyöskentelyn kokonaisuutta. Vanhempien rooli on suunniteltu kulkemaan mallin eri vaiheessa työntekijän rinnalla. Käytän digiportfolion pedagogista mallin työvaiheita tukena tehdessäni analyysin luokittelurunkoa.

Olen pilkkonut aineiston osiin, etsinyt yhtäläisyyksiä ja eroja, koodannut aineiston sisällön mukaan ja tiivistänyt vanhempien vastauksia yhteen. Näin olen muodostanut teemoja, joiden alle sopii niin lomakkeiden kuin haastattelujenkin vastaukset. Osa vastauksista sopii useamman teeman alle osoittaen, miten teemat kytkeytyvät toisiinsa ja selittävät osittain toisiaan. Teemojen avulla vastaan myös tutkimuskysymykseeni, miten digiportfoliolla tuetaan huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

7 Tulokset

Tässä luvussa esittelen kyselylomakkeiden ja haastattelujen pohjalta saatuja tuloksia. Tulokset esitellään sisältöanalyysin avulla syntyneiden teemojen pohjalta. Luokittelin vastaukset isompien kokonaisuuksien alle. Esittelen ensin kyselylomakkeiden tulokset ja tämän jälkeen haastattelujen tulokset.

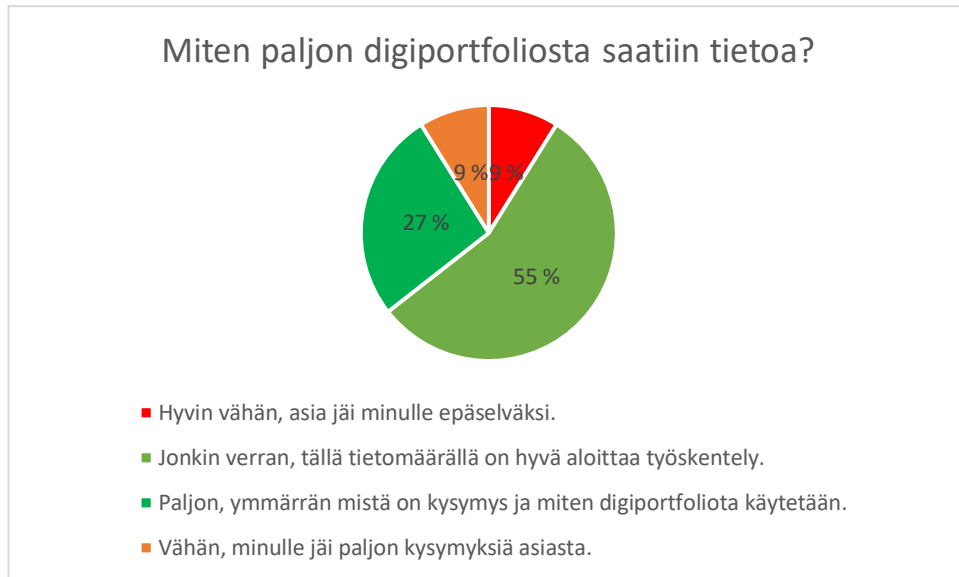
7.1 Kyselylomakkeiden anti

Kyselylomakkeilla kartoitettiin vanhempien kokemuksia digiportfolion esittelystä ja tunnusten luomisesta, käytöstä, hyödyistä sekä odotuksista ja toiveista. Kyselylomakkeisiin vastasi 45 vanhempaa, joista 17 vastaajaa on 1-2 -vuotiaiden vanhempia.

7.1.1 Digiportfolion esittely ja tunnusten luominen

Esittely ja digiportfolion informaatio liittyy yhteistyöhön. Se on ensituntuma siitä, miten ollaan lähdössä mukaan. Yhteistyötä vaikeuttaa, jos asiakaan tiedottamisessa ei onnistuta, jolloin digiportfolion merkityksen ymmärtäminen ja sitoutuminen työskentelyyn ovat heikompaa. Digiportfolion esittelyä ja informaatiota koskevassa aineistossa olen tarkastellut tuloksia kaikkien 45 vastausten kesken.

Digiportfolio on lähes kaikille (82%) vastauksen antaneille vanhemmille uusi asia. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävänä on kertoa Diggaa mun digimatkaa -hankkeesta, digiportfolion mahdollisuuksista ja käyttöönotosta. Tätä varten vanhemmille on tehty ns. infopaketti, jossa kerrotaan digiportfoliota, julkaisuluvasta sekä annetaan tunnustenluontiohjeet. Päiväkotien varaan on jäänyt, milloin ja miten tieto lähetetään vanhemmille. Enemmistö (82%) vastanneista vanhemmista koki saaneensa riittävästi sel-laista tietoa, jonka varassa pystyi aloittamaan digiportfoliotyöskentelyn.

Kuvio 1. Digiportfolion tiedottaminen

Kokonaisuudessaan info ja tunnustenluontiohjeet koettiin selkeäksi, mutta silti reilu neljäsosa (29%) vanhemmista tarvitsi henkilökunnalta apua tunnusten luomisessa. Digiportfolion tiedottamiseen ja tunnusten luomisen kehittämiseen liittyvään avoimeen kysymykseen vastasi 16 vanhempaa. Vastauksissa nousi esille, miten digiportfolioon liittyvä tietomäärä koettiin suureksi, joten selkeyttä tiedottamiseen kaivattiin lisää. Varsinkin hoidon aloituksessa vanhemmille tulee kokonaisuudessaan paljon uutta asiaa, uusia järjestelmiä ja käsitteitä. Vanhemmat kokevat yksilöllisesti, mikä heille on paras ja riittävä tapa tiedottaa ja käydä asioita läpi. Toiset kaipaavat pitkiä videoita, toiset lyhyitä, osa henkilökohtaista tukea ja osa yleistä selkeää infoamista. Pedanet -alustana on tuntunut hankalalle. Myös henkilökunta on ollut uuden asian edessä ja opetellut digiportfolion käyttöä ja tekniikkaa. Tämä osaltaan voi vaikuttaa vanhempien kokemukseen tiedon saannin selkeydessä ja riittävydestä.

Enemmän ja eri keinoin, jotta tieto tavoittaisi varmasti kaikki, ehkä jotain henkilökohtaista neuvontaa käytännössä "pop up it-tuki"

Ensimmäisessä viestissä jäi epäselväksi mitä pitää kokonaisuudessaan tehdä. Liikaa tekstiä ja liikaa liitteitä. Miksi tunnuksia ei voisi luoda jo ennen kuin julkaisulupa on toimitettu?

Selkeämpiä ohjeita, tosin varmasti haastavaa koska koko pedanet tosi kankea, epälooginen ja vaikeasti kokonaisuutena näin käyttäjän näkökulmasta hahmotettavissa.

Yhteiset lyhyet ohjeet pitkien videoiden lisäksi olisi hyvät sellaisille vanhemmille, joille digitaalinen työskentely on jo tuttua.

En edes oikeen tiedä mitä se on mutta olisi kiva nähdä kuvia lapsestani.

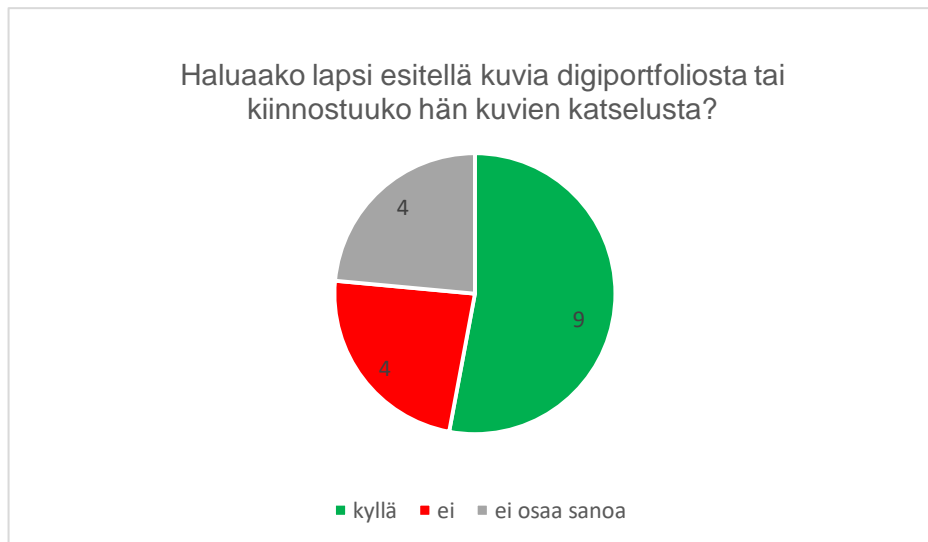
7.1.2 Digiportfolion käyttö

Digiportfolio on otettu käyttöön elokuussa 2018. Vanhempien ohjeistus, julkaisulupien kerääminen, tunnusten tekeminen ja lasten yksilöllisten kansioiden luominen on tapahtunut syksyn aikana. 1-2 -vuotiaiden lasten vastanneista vanhemmista noin puolella on ollut käytössä henkilökohtainen digiportfolio elo-lokakuun aikana. Digitaalisen portfolioon liittyviä elementtejä on kuitenkin pystytty toteuttamaan jo ennen lapsen henkilökohtaisen kansion luomista. Esimerkiksi henkilökunta on kertonut lapsen päivästä kuvien ja videoiden avulla tai lapsi on voinut katsoa päiväkodissa kuvia kodista, perheestä ja itselleen tärkeistä asioista. Osa on tutustunut päiväkodin omaan tutustumiskansioon, jossa on esitelty esim. ryhmätilat ja henkilökunta.

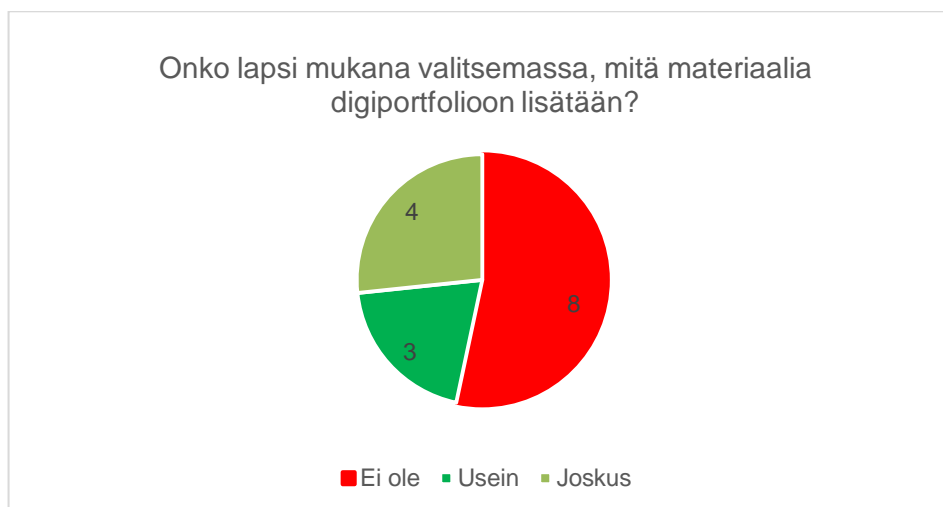
Kuvio 2. Digiportfolion käyttö hoidon aloituksen tukena.

Digiportfolio työskentelyyn sisältyy lapsen osallisuus ja toimijuus jokaisessa työskentelyvaiheessa. Kuvien katseluun liittyvällä kysymyksellä tavoitellaan lapsen kiinnostusta digiportfolioa kohtaan. Pieni enemmistö 1-2 vuotiaiden lasten vastanneista vanhemmista on sitä mieltä, että lapsi katsoo mielellään kuvia. Osa ei osaa vielä arvioida asiaa.

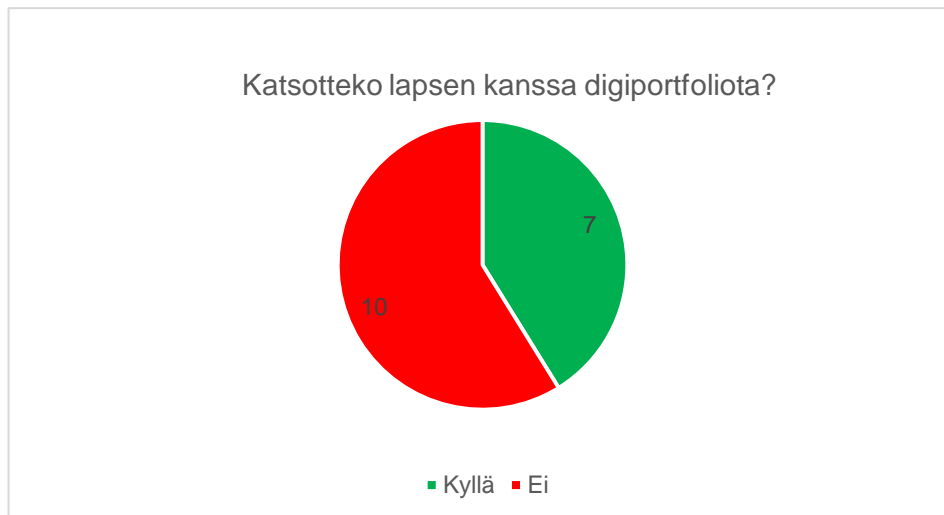
Kuvio 3. Kuvien katseleminen yhdessä lapsen kanssa

1-2 vuotiaiden lasten vanhemmista noin puolet tekevät ilman lasta päätöksen, mitä kuvia lapsen kansioon laitetaan. Lapset eivät ole mukana valitsemassa materiaalia.

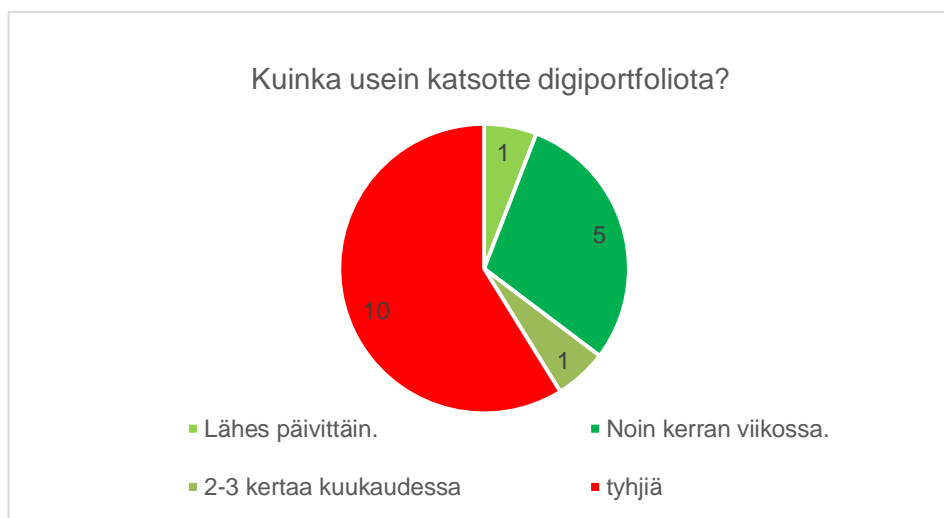
Kuvio 4. Kuvien laittaminen yhdessä lapsen kanssa

Digiportfoliotyöskentelyssä on tärkeää kuvien katselu yhdessä lapsen kanssa. Kuvien katselulla tavoitellaan yhteistä jaettua vuorovaikutusta, jossa päästään keskustelemaan tai palauttamaan mieleen kuvaan liittyviä tapahtumia. Enemmistö 1-2 vuotiaiden lasten vastanneista vanhemmista ei katso kansiota yhdessä lapsen kanssa.

Kuvio 5. Digiportfolion katseleminen yhdessä lapsen kanssa

Yli puolet vanhemmista jätti myös vastaamatta kysymykseen, kuinka usein he ylipäätään katsovat digiportfoliota. Noin kolmannes vanhemmista vastasi katsoneensa digiportfoliota kerran viikossa tai useammin.

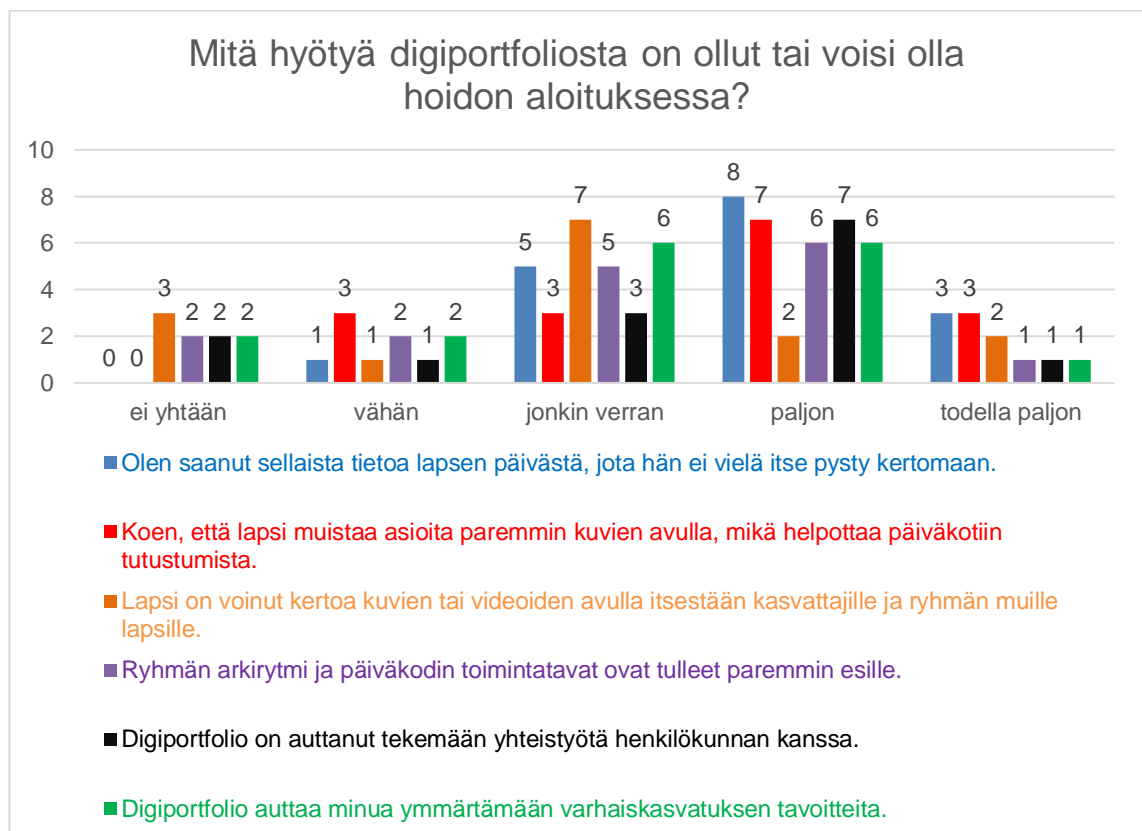
Kuvio 6. Digiportfolion katseleminen

7.1.3 Digiportfolion hyöty varhaiskasvatuksessa

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että digiportfolion koetaan hyödyttävän jonkin verran tai paljon vanhempia tiedon saannin, yhteistyön lisääntymisen, varhaiskasvatuksen tavoitteiden ymmärtämisen sekä se toimii lapsen muistin ja itsestä kertomisen tukena. 1-2 vuotiaiden lasten vastanneista vanhemmista enemmistö (65%) kokee saaneensa

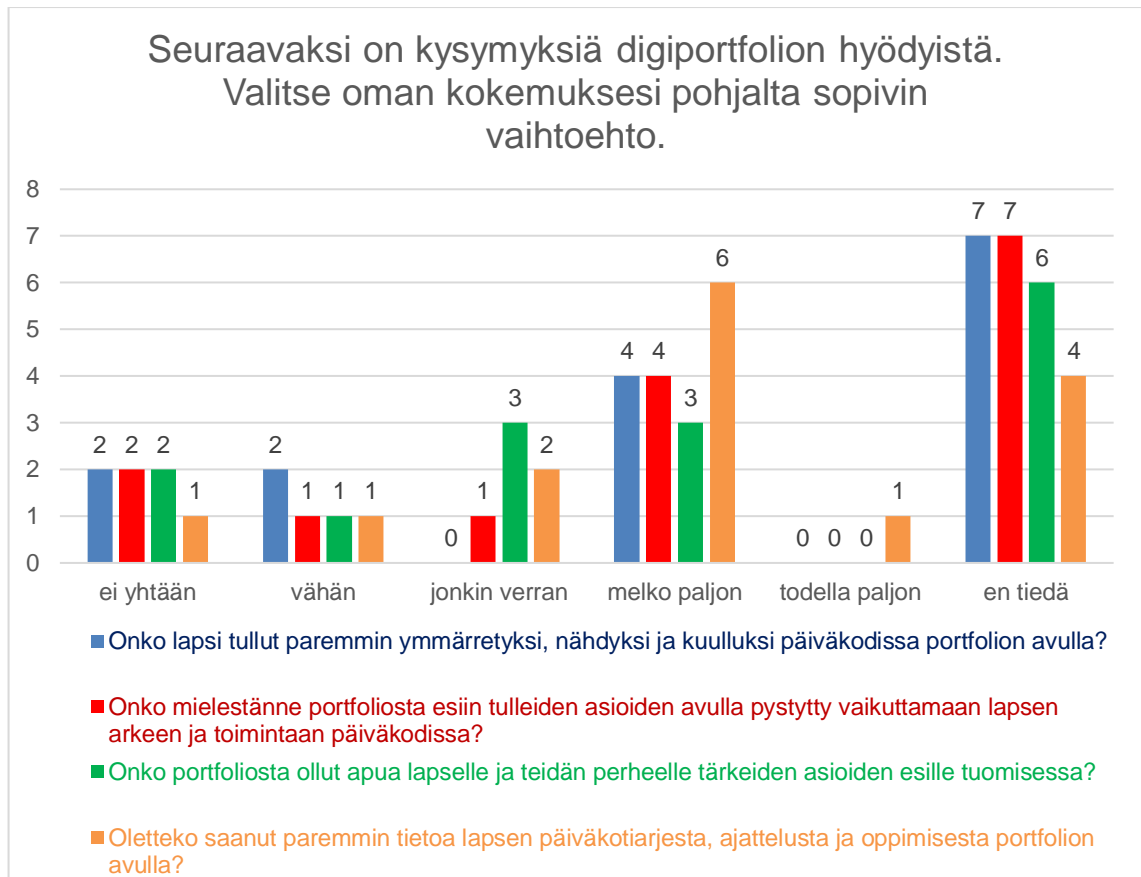
digiportfolion avulla paljon sellaista tietoa, jota lapsi ei pysty muutoin kertomaan. Noin puolet vanhemmista (58%) kokevat kuvien auttavan lasta muistamaan paremmin asioita, joka voi helpottaa hoidon aloitusta. Vanhemmille on jäänyt epäselväksi kuvien käyttö lapsen oman viestinnän tukena kodista päiväkotiin. Vajaa puolet (41%) vastanneista vanhemmista kokevat lapsen pystyneen jonkin verran kertomaan kuvien tai videoiden avulla itsestään kasvattajille ja ryhmän muille lapsille, neljä (24%) vanhempaa pitää tämä mahdollisuutta vähäisenä tai toteutumattomana. Vastaavasti neljä (24%) vanhempaa arvioi kuvien avulla kertomisen toteutuneet hyvin tai todella hyvin.

Vajaa puolet (41%) vastanneista vanhemmista arvioivat päiväkodin arkirytmien ja toimintatapojen tulleen paljon tai todella paljon esille digiportfolion avulla. Neljä vanhempaa (24%) kokee, ettei näin ole tapahtunut tai se on ollut vähäistä. Melkein puolet vanhemmista (47%) kokevat digiportfolion lisäävän yhteistyötä henkilökunnan kanssa ja kolme (18%) kokee yhteistyön lisääntyvän jonkin verran. Kolme vanhempaa jätti tähän kysymykseen vastaamatta. Enemmistö (71%) vastanneista vanhemmista kokevat digiportfolion lisäävän jonkin verran tai paljon varhaiskasvatuksen tavoitteiden ymmärtämistä.

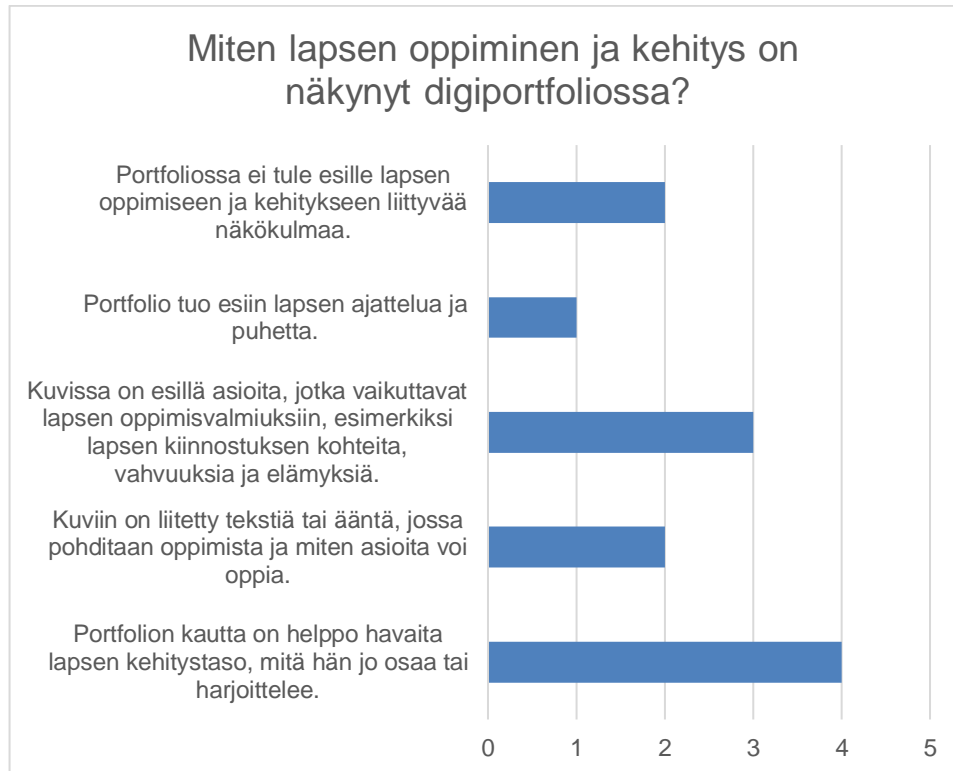
Kuvio 7. Digiportfolion hyöty hoidon aloituksessa

Digiportfolion hyötynä ajatellaan olevan osallisuuden lisääntymisen kuulluksi tulemisen kautta. Digiportfolio luo mahdollisuuden kertoa itselleen tärkeistä asioista, omista mielenkiinnonkohteistaan, vahvuuksistaan ja oppimisestaan. Kysyttäessä vanhemmilta, miten he näkevät tai kokevat tämän toteutuvan digiportfoliotyöskentelyssä, vastauksissa korostuu en tiedä -osio. Pienen poikkeuksen hyötyjen tulokseen toi kohta ”Oletko saanut paremmin tietoa päiväkodin arjesta, ajattelusta ja oppimisesta?” Tähän lähes puolet (47%) vanhemmista vastasivat myönteisesti.

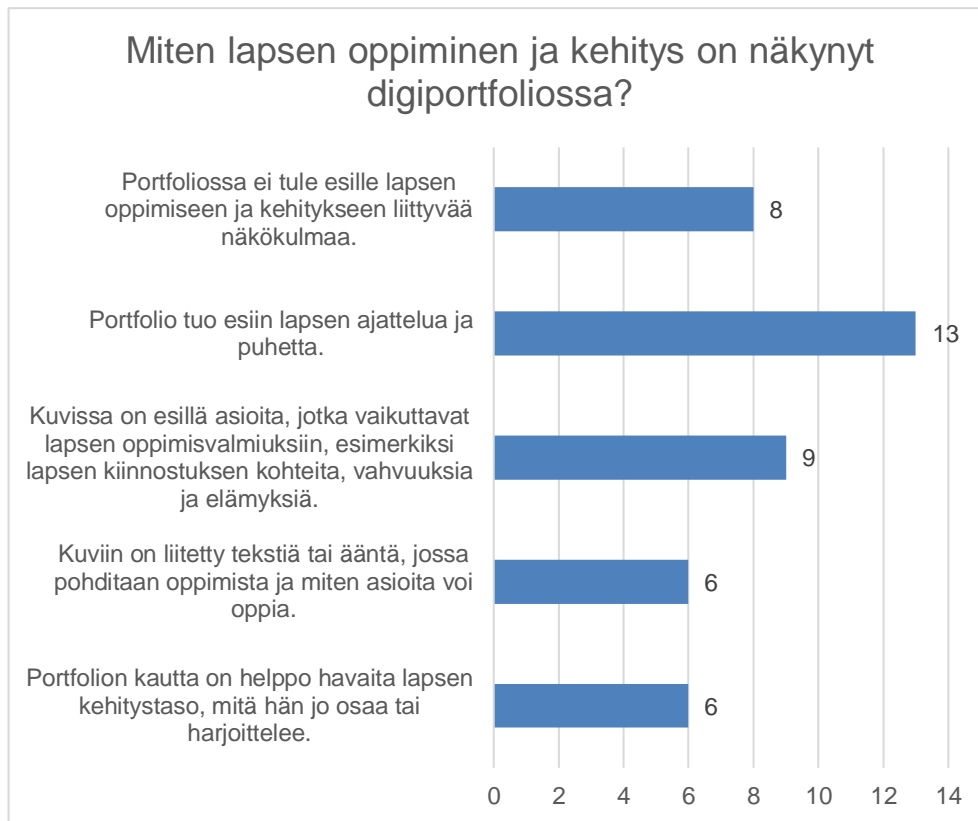
Kuvio 8. Digiportfolion hyöty osallisuuden lisääntymisessä

Monet vanhemmat ovat jättäneet vastaamatta kysymykseen lapsen oppimisen ja kehityksen näkyemisestä digiportfoliossa, vaikka edellisessä tuloksessa vanhemmat vastasivat myönteisesti tiedon lisääntymiseen päiväkotiarjesta, ajattelusta ja oppimisesta. 7 vanhempaa 17:stä on jättänyt kohdan tyhjäksi.

Kuvio 9. Oppiminen näkyminen alle 3-vuotiailla lapsilla.

Oppimista ja sen ymmärtämistä mietittäessä otin rinnalle yli 3-vuotiaiden vastanneiden vanhempien tulokset. Tämän ikäinen lapsi monesti jo puhuu enemmän, lapsen keskittyminen on pidempikestoisempaa ja kognitiiviset taidot pidemmällä. Näin ollen myös oppiminen saattaisi olla helpommin nähtävissä. Tuloksissa yllättää se, että edelleen melkein kolmasosa (28%) vastanneista vanhemmista ilmoittaa, ettei lapsen portfoliossa tule esille oppimista. Jos tähän tulokseen otetaan mukaa avoimen tekstikentän vastauksista en osaa sanoa ja vastaamatta jättäneet vanhemmat, tulos herättää pohtimaan oppimisen näkyvyyttä digiportfoliossa. Mielenkiintoista on myös se, että neljä vanhempaa ovat valinneet kohdan, ettei portfoliossa tule esille oppimista, mutta samalla he olivat valinneet muitakin näkökulmia, jotka voisivat tuoda esille oppimista.

Kuvio 10. Oppimisen näkyminen yli 3-vuotiailla lapsilla.

7.1.4 Vanhempien odotukset ja toiveet

Lomakekyselyssä kartoitettiin vanhempien odotuksia ja toiveita avoimilla kysymyksillä. Tarkastelen vastauksia kaikkien 45 vastanneiden kesken, koska vastausten sisällöt eivät eroa merkittävästi keskenään alle ja yli 3-vuotiaiden vanhempien osalta. Sen sijaan vastaukset rikastuttavat toisiaan ja antavat enemmän tietoa vanhempien toiveista ja odotuksista.

Kysymykseen miten muuten digiportfolio voisi olla avuksi hoidon aloituksessa vastasi 13 vanhempaa. Vanhemmat toivat esiin tiedon tärkeyden heille itselleen, kuvien käytön mahdollisuuden lasta lohduttaessa sekä kuvien merkityksen muistin ja oppimisen tukena. Monissa avoimissa vastauksissa tuli esille toive ja odotus digiportfolion aktiivisesta käyttöönnotosta.

Vanhemmat varmasti pohtivat miten hyvin lapsi on "kotiutunut" päiväkotiin. Kuvat ja videot auttavat tämän tiedon välittämisessä.

Digiportfolioon liitetyt kuvat perheestä ja tärkeistä asioista voivat lohduttaa lasta hoidon aloituksen tunnemyllerryksen aikana.

Videon avulla päiväkodissa laulettu laulut ja lorut tulisivat tutuiksi myös kotona ja näin lapsi saisi tukea osaamiselleen, jos hänen laulamansa laulu tai loru olisi muuten vieras perheenjäsenille. Näin myös päiväkodin äänimaailma jäisi lapsen muistoihin pitemmäksi aikaa.

Pitäisi saada aktiivisesti käyttöön, nyt vähän taustalla oleva tiedotusmuoto.

Avoimeen kysymykseen mitä odotuksia ja toiveita vanhemmilla on lasten digiportfolion sisällöstä vastasi 20 henkilöä. Useampi vanhempi toi esille toiveen saada tietoa oman lapsen päivästä/viikosta, lapsen tekemisistä ja uusista kokemuksista. Sisällöstä toivottiin monipuolisempaa, joka toisi esille lapsen kehitystä ja harjoiteltavia asioita, onnistumisia ja oppimista. Toiveissa tuli esiin ajatus muistojen kansioista, joka pitää sisällään lapselle tärkeitä hetkiä ja mielenkiinnonkohteita. Digiportfolio nähtiin mahdollisuutena tiedottaa niin menneistä kuin tulevistakin asioita.

Toivomme nimenomaan saavamme tietoa siitä, mitä lapsi on päiväkodissa tehnyt, mihin asioihin tutustunut ja mitä oppinut.

Monipuolisempaa. Mitä harjoitellaan, ajatuksia ja tarinoita. Mitä osaa, mistä tykkää.

Toivon digiportfolion toimivan lapsen päiväkotiajan päiväkirjana, tietynlaisena muistojen kansiona. Toivon, että digiportfolio tuo esiin lapsen tärkeimmät hetket päiväkotiajalta ja toisaalta tuo esille lapsen osaamista ja hänen oppimiaan uusia asioita ja onnistumisen kokemuksia.

Että sen avulla pääsee ns. mukaan oman lapsen elämään paremmin, kun ei itse voi olla läsnä. Hetkiä ”arjesta”, oppimisen iloa.

Digiportfolioon voisi yhdistää tietoa päiväkotiryhmän tulevan viikon ohjelmasta/tulevan kuukauden ohjelmasta tai menneen kuukauden tapahtumista...

Sisältöä kartoittavassa kysymyksessä tuotiin esille Pedanet -alustaan liittyvät tekniset hankaluudet, kannustusta digiportfolion aktiiviseen käyttöön sekä huoli mediankäytön ja medialaitteiden negatiivisista vaikutuksista.

... että päiväkodilla keskityttäisiin sylittelyyn ja aitoon läsnäoloon lapsen kanssa. Kolmevuotias ei tarvitse mediataitoja.

Kysymykseen millaista yhteistyötä toivoisitte henkilökunnalta digiportfolion osalta vastasi 16 vanhempaa. Useissa vastauksissa korostui toive lisätä sisältöä riittävän usein. Portfolion tulee olla selkeä. Sisällön toivotaan olevan ”lapsen näköinen” sekä sisältävän onnistumisia ja harjoiteltavia asioita. Moni vanhempi toi esille tarpeen saada henkilökun-

nalle riittävät tekniset tiedot ja taidot. Vanhemmat pohtivat, miten paljon digiportfolio työllistää henkilökuntaa ja ettei sen työstäminen tarkoittaisi ajan vähentämistä muulta tärkeäksi koetulta asialta. Vanhemmat kaipaavat ohjausta ja kannustusta digiportfolion tekemiseen sekä palautetta heidän laittamistaan kuvista ja videoista. Vastauksissa tuli myös esille, miten digiportfolion käyttöön ollaan tyytyväisiä.

Yhteistyö voi jatkua, kuten tähänkin asti. Asioista on tiedotettu hyvin ja sisältöä esimerkiksi on pyydetty sähköpostilla.

Aika moni henkilökunnasta sanoo että ei osaa auttaa kun ei itsekään osaa.

Enemmän palautetta kotoa tulleista kuvista ja videoista. Viime keväänä oli kiva lukea päiväkodin kirjoittamat lapsen kommentit vapaa-ajan tekemisistä. Lisää ohjausta portfolion tekemiseen, osaan laittaa kuvia mutta siinä se.

Muutamia kuvia on toiminnasta kiva nähdä, muutoin toivomme kasvattajien käyttävän esim. suunnitteluaikeensa perinteisiin tuokioihin ryhmän kanssa, kuten loruttelut, musiikki, sadut ja askartelut.

Toivon, ettei digiportfolio työllistä henkilökuntaa liikaa, vaan toimii apuvälineenä.

Videoita ja kuvia portfolioon sekä onnistumiset ja kehitettävät asiat.

7.2 Haastattelujen tulokset

Haastatteluissa halusin paneutua kysymyksiin, jotka koskivat digiportfolion käyttöä lapsen hoidon aloituksen ja varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen tukena. Kyselylomakkeesta nousi digiportfolion käyttöön ja oppimisen näkökulmaan liittyviä tekijöitä, joita halusin vielä haastattelun yhteydessä tarkentaa. Nämä vaikuttavat digiportfolion sisältöön ja yhteistyön tekemiseen vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa kartoitetaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja tarpeita sekä mietitään pedagogisen toiminnan tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi (Opetushallitus n.d). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen kasvun, kehityksen ja oppimisen avulla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 14). Miten digiportfoliolla voidaan tehdä näkyväksi lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja hyvinvoinnin edistämistä yhdessä vanhempien kanssa?

7.2.1 Digiportfolio vastaanottaminen ja sen käyttäminen

Digiportfolioon käyttöön luokiteltavia vastauksia tuli paljon. Jaottelin ne kolmeen eri ryhmään: digiportfolioon pedanet-alustan käyttöön, idean vastaanottamiseen ja digiportfolioon pedagogisen mallin työskentelyprosessiin.

Digiportfolioon Pedanet -alustan haasteet nousivat usein esille lähes kaikkien haastatelluun osallistujien kesken. Pedanet -alusta on tuntunut alkuun sekavalta, joka vaatii opettelua, ohjausta ja aikaa. Vanhempien omat tekniset taidot käyttää Pedanettiä tai mielenkiinto digitaalisuutta kohtaan ovat erilaiset. Jos tekniikka tuntuu vaikealle, digiportfolioon käyttämisen kynnys voi kasvaa.

Se on aika sellainen kans sokkeloinen paikka, että mutta nyten kun siitä on oppinut käyttää niinkun... ..osaa kyllä ihan hyvin niinkku käyttää sitä... paitsi tietenkin nyten sitten sen sisällön lisääminen sinne itse.

Meillä on semmonen työnjako oikeestaan (naurua) että mun puoliso oikeestaan hoitaa sen, olen mä käynyt siellä.

... jos on käyttänyt paljon niinku vastaavan tyyppisiä tai ylipäätään nettisivuja ja tämmösi niin kyllä sitä aika äkkiä pääsee sisälle siihen...

Vanhempia mietityttävät tietoturvaan liittyvät asiat. Pedanet-alusta toimii verkossa ja osa digiportfolioon materiaalista on kaikkien ryhmän vanhempien saatavilla. Kuvia ja videoita, joissa näkyy oma lapsi, voi olla nähtävissä toisten lasten omissa kansioissa. Osa vanhemmista on luottavaisempia turvallisuuteen liittyvissä asioissa kuin toiset.

Onko joku asia mikä sua mietityttää digiportfolioon?

(huokaisu) Puolisoni on tietoturva-alalla (joo) Niin toki kaikki tämmöset niinku lapsen identiteetti liittyvät asiat.

No emmä tiiä. Emmä sillee niinku... mä tiedä onko joku huolissaan sitte siitä, että onko se niinku sitten tämmönen niinku turvattu tai niin semmonen niinku suojattu yhteys, mutta itse en sillä lailla koe. En mä tiedä.

Vanhempien mielipiteet digiportfolioon ideasta jakaantuvat hitaasti lämpenevistä innostuneisiin. Vanhempien omat asenteet mediankäyttöä kohtaan vaihtelevat. Enemmistö haastateltavista vanhemmista suhtautuu digiportfolioon myönteisesti ja he odottavat sen käyttöönottoa. Digiportfolioon käytössä nähdään mahdollisuuksia arkea kuvaavampaan tiedottamiseen. Osa vanhemmista miettivät oman ajankäytön riittävyttä ja digiportfolioon työllistävää vaikutusta. Tämä voi vaikuttaa, miten innostuneesti digiportfolio otetaan vastaan.

se on tuota ... aika... hankala ollut tuota minun hyväksyä tällainen digiaika. Mä oon aika monta vuotta joutunut työskentelemään ja työstämään itsessäni tätä asiaa, että minä hyväksyn ja sopeudun tähän tilanteeseen.

Mun mielestä se on hyvä ajatus ja silleen niinku toimiva idea kokonaisuudessaan ja sitä kannattaa kehittää selkeesti eteenpäin.

...kun harmittaa, ett kuinka paljon ois matskua, mitä vois laittaa kotoota, mitä kaikkea on tehty ja ehkä opittu, katsottu ja koettu. Niin jotenkin se vaan jää, koska on ne ruuhkavuodet ja on kiirettä ja kaikkee niin vielä yks asia lisää sen Päikyn lisäksi. Niin tuntuu välillä aika ylivoimaiselta.

Vanhemman tunteet ajankäytön riittävydestä ovat yksilöllisiä. Tähän luonnollisesti vaikuttavat perheiden erilaiset elämäntilanteet ja vanhempien yksilöllinen tapa kokea asioita.

Jääkö siihen aikaa? Kerkeettekö (kyllä) sitä keskustelua käydä?

No kyllä me keretään ainakin nyten, kun lapsilla on niin lyhyt päivä. Ainakin toistaiseksi ihan hyvin.

Digiportfolion mahdollisuutena nähdään tiedon saannin joustavuus, joka lisää houkuttelevuutta digiportfoliota kohtaan. Hakutilanteissa voi olla kiire, jolloin kuulumisia ei kerkeä kunnolla vaihtamaan. Digiportfolio voi toimia vanhempien muistin tukena ja tietokannavana.

Muttaaa se on silleen kiva, että jos tästä näin kun on vähän kiire ja muuta niistä... suullisesti kerrotaan jotain, niin sitten saattaa mennä ohi se asia. Mut sitten jos menee kattoo sieltä portfoliosta niin sitten tietää mitä on tehty. Tai sitten jos mies kysyy kotona mitä ne on tehny. joo, en mä muista, niin sitten hän voi mennä kattoo...

Vanhemmat kertovat lastensa olevan kiinnostuneita kuvien katselusta. Kuvia katsellaan vaihtelevasti yhdessä lasten kanssa. Digiportfolio on vanhemmille uusi asia, johon liittyy uusia näkökulmia ja tapoja. Päivähoidon alussa vanhemmille tulee kokonaisuudessaan paljon uutta tietoa. Niiden omaksuminen vie aikaa. Digiportfolion käyttö ja hyödyntämismahdollisuudet eivät ole vielä avautuneet huoltajille.

Helpolle on tuntunut se ajatus, niinku rupee sitä käyttämään mut vaikeeta on ollut se ensinnäkin se, että päiväkodin aloituksessa on paljon asioita, mitä... uusia erilaisia järjestelmiä, tää päikky ja ja sitte muita semmosia mitä pitää muistaa täyttää. Just (joo) nää vasulomakkeet ja kaikki. Tietoa tulee niin paljon niin se, että lähtee niinku ymmärtämään ja ehkä lähtis käyttämään niitä valokuvia ja kattoo sieltä ja ohjata ja kertoo lapselle ... ett opetella sen toimintatavan käyttö... niin ja miten fiksusti löytää taas sen ajan, niinku lapsien kanssa yhdessä kattoon, kun se idea on se, eiks ookin?

On, se on ajatus

Niin helposti sitä kattoo niinku itekseen, niinku et niinku puhelinta ylipäätänsä tai mikä nyt tietokonetta kattoo, niin se, että löytäisit lapsen kanssa sen yhteisen ajan. Ett se on varmaan semmonen, se on vaan semmonen kulttuurijuttu, mikä pitää muuttua (joo) omassa perheessä että kattoo yhdessä jotain asiaa.

Joskus ollaan katottu Kimmon kaa, mutta huomaa, yleensä illasta tajuu sen tai joskus myöhemmin tai yleensä tulee viikonloppuna ehkä katottuu tai tietenkkin ei viikolla edes tajuakaan sitä tai muista sitä jostain syystä. Ett kun yleensä ollaan puolison kaa tässä oltu niin silloin jotenkin muistaa vasta, että ai niin, sekin on olemassa ja sitten käy katomassa, Kimmo on jo nukkumassa yleensä sillo.

7.2.2 Digiportfolion sisältö hoidon aloituksen tukena

Vanhemmat toivat esiin, miten digiportfolio voisi hoidon aloituksessa antaa lisää tietoa ja toimia lapsen muistin tukena. Ryhmän lasten nimet ovat tärkeitä, koska ne tuntuvat herättävän lapsessa tunteita. Pieni lapsi ei muista alkuun nimiä ”oikein”. Vanhemmat voivat auttaa lasta kuvien ja tekstien avulla muistamaan asioista, mikä helpottaa lapsen kanssa kommunikointia. Lisäksi videoiden ja kuvien avulla toiminta avautuu vanhemmille paremmin kuin sanallisesti kerrottuna.

niin kun sen näkee, että mitä se on oikeesti niinku tehty tai jos sanotaan että ollaan vaikka ”maalattu autoilla” niin ei se mulle sano hirveesti mitä se oikeesti tarkoittaa, mutta kun siinä näkee kuvan missä pikkuautoilla maalataan paperille, niin se avaa paljon enemmän sitä.

...muistan Marjasta ja Veikosta, nehän mielellään illalla luutteli, ei ne osannut muuta puhuu ku lasten nimiä. (Joo) niin ne luutteli niitä, niin se selvästi herättää jotain tunteita...

sinne tuli mmmm muiden lasten nimet kanssa niin tietää vähän, että kun Väinökään ei vielä osaa niinku kertoo kavereitten nimiä kaikkii... niin tai puhuu jostain, niin tietää vähän että onko se niinku tästä ryhmästä vai onks tää nyt joku ihan joku toinen henkilö...

no kyllä tosissaan, koska Kimmo ... ei pysty ihan kauheesti itse tuottamaan tai että mä ymmärtäisin, mitä ne on tehny siellä, niin siit pystyy kattomaan...

Diggaa mun digimatkaa -hankkeen yhtenä syksyn tehtävänä on ollut koekäyttää päiväkodin sivuille luotavaa esittelykansiota lapsen hoidon aloituksen tukena. Tutustumiskansiossa on esitelty esimerkiksi ryhmätiloja, päiväkotiympäristöä ja hoitajia. Vaikka kuvat auttavat muistamisessa ja kommunikoinnissa, ne eivät välttämättä helpota lapsen kokemaa eroikäväää. Päivähoitoon siirtyminen voi olla lapselle iso muutos, joka voi alussa herättää myös kielteisiä tunteita. Tällöin hän ei välttämättä halua katsoa kuvia päiväkodista. Tutustumiskansio voi olla vanhemmalle tärkeämpi kuin lapselle.

..se oli hänelle vähän semmonen niinkun ei niin mukava ajatus katella... siis siis.. se päiväkotia ei ollut niin mukava asia hänelle, niin sit se tuntuu et niinku...
okei (naurahdus) että en halua katsoakaan...
 Niin, ei ehkä semmonen. Tuntuu että hän meni mieluummin niinku leikkimään. Me katottiin sitten... mutta se taas toisaalta tuli meille, tuki itse asiassa vanhempia silleen, että niinku näkee, että okei, tästä niinku miltä tää näyttää.

Vanhemmat toivovat, että päivähoitosta laitetaan kuvia tilanteista, jotka ovat olleet lapselle mieluisia ja kivoja. Ryhmän toimintatavat, esimerkiksi tietyt rutiinit aamupiirin yhteydessä, ovat lapselle tärkeitä. Vanhemmalle on tärkeää saada tietää hoidon alussa, kuinka lapsi viihtyy, mikä on hänen tunnetilansa ja miten lapsi selviytyy päiväkotipäivästä. Kun vanhemmalle on muodostunut käsitys varhaiskasvatuksen arjesta, hän pystyy oikeanlaisen kuvamateriaalin avulla tukemaan lapsen turvallisuuden tunnetta ja tutustuttamaan päiväkotiin kuvien ja videoiden avulla.

Että semmonen, kun on se aamuhetki. Se ois aika niinku mukava lapsen nähdä, koska lapsi tykkää laulaa, yleensä lapset tykkää laulaa ja kattoo jotain videoita. Niin mun mielestä semmonen iloinen asia, mikä ois kiva juttu.

Koska kuitenkin tärkeää lapselle nyten se, että sillä olis turvallisia aikuisia ympärillä. Eihän se niinku tollasesta hyödy mitenkään ihmeellisesti. Ainoastaan jos sinne veis jotain... En mä, en oikein osaa nyt sanoa... Ainoa se ois tavallaan ett meillä olis kotona jotain kättä pidempää, että vois sen lapsen kaa käydä sitä, että kenen kaa oot tänään leikkiny, mitä sä oot siellä tehny. Koska hän ei osaa itse sitä sanoittaa.

Mä en ole vielä kokeillut, mutta jos kotona näytän hänelle kuvat, että hän on päiväkodin tiloissa, miten hän leikkii siellä ja mitä hän tekee... tekisi suoran viivan kodin ja päiväkodin välille. Että hän on samassa turvassa, kotona on myös hauskaa ja päiväkodissa on hauskaa. Jos mä näytäisin hänelle videon kotona, mitä hän päivällä teki. Ehkä se auttaa tottumaan nopeammin.

Kotoa laitettu materiaalin sisältö hoidon alussa sai vanhemmat mietteliäiksi. Millainen sisältö voisi auttaa lasta päiväkotiin tutustumisessa? Vanhemmat ehdottivat esimerkiksi tuttuja tilanteita yhdessä katsottavaksi. Kotoa lisätty materiaali voi antaa myös henkilökunnalle tietoa lapsesta ja perheen tavoista.

Niin, voihan se olla sille.. vaikka nythän tavallaan pitäisi tuoda valokuvatkin meistä tänne Liinulle, ja jos siellä oliskin meidän perheestä pätkä ku pyöritään, niin oisko se semmonen hauska?

Niin sitten tietenkin jos ööö, miten aika riittää, mutta, sitten mitä Väinö tykkää tehdä kotona, niin sitten teille tietoo sinne...

Ehkä semmosia ruokahetkiäkin vois olla ja semmosia minkälaisia niinku meidän tavat ja verrattuna siihen minkälaisia ne on täällä päiväkodissa ne tavat.

Toisinaan omien vanhempien kuvat herättävät kovan ikävän tunteen, joka näkyy itkuna. Tällöin vanhemmat kokevat kuvien käytön haittaavan hoitoon tutustumista.

No en tiiä, kun mulla on semmoinen ajatus, kun silloin kun Laura aloitti... ja oli tapana tuoda omat kuvat lapselle, koska se on parempi hänelle, tottuu. Mutta se, mun ajatukseni se, huono juttu kun hän näkee ja muistaa heti äitinsä ja alkaa heti uudestaan itkeä...

7.2.3 Digiportfolion sisällöstä yleisesti

Vanhemmat toivovat päiväkodista laitettavan digiportfolion sisällön olevan sellaista, joka lisää heidän tietoaan lapsen päivästä ja antaisi vanhemmalle läsnäolotunteen. Vanhempi olisi ikään kuin paikalla havainnoimassa, mitä lapsi on tehnyt, kenen kanssa hän on leikkinyt ja miltä lapsesta on tuntunut.

... ett noiden tapojen (kuvien ja videoiden) kautta sitä pystyis sitten pääsemään sisään siihen lapsen arkeen. Mitä siellä oikeesti tapahtuu. Eihän ole mitään aavistustakaan, mitä täällä päivällä tehdään niin ku (naurua) joku semmonen... sehän ois hauska semmonen tyypillinen päivä... niin sit ois semmonen tarina siitä, mitä kaikkea päivän aikana sitten tapahtuu.

Sisällöksi toivotaan erilaisia leikki tilanteita, mukavia hetkiä, harjoiteltavia ja opittuja asioita. Lasten kommentit ja ajatukset on koettu hyväksi.

No kaikki mitä nyt Mari, semmosii mukavia hetkiä mitä on ollu, semmosia mukavia muistoja. Esimerkiksi se oli kiva.. kun katottiin että te ootte lauluhetkellä, sä istut tossa noin, siitä näky selkä kuvasta... ja jos on tapahtunut jotain erityistä... ja sitten tietenkin, jos on ollut, kun sinnehan tulee niitä sanallisia tekstejäkin, (joo) niin semmoset on ihan kivoja, kiva oli kans lukea niitä, mitä Mari on tehnyt tai sanonut ehkä (joo) Siis semmosia, koska itse ei pääse näkemään.

Ja varmaan sitten näitä taitoja, Väinökin on niin pieni että saksien käyttö tai (niin) jotain... jotain temppeui, jos vaikka kuperkeikkaa oppii tekemään..

Tällä hetkellä digiportfolion sisällössä korostuu ryhmän toiminta. Lapsen oman kansion täyttäminen on ollut vähäisempää. Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä ryhmän toiminnan kansion kautta tapahtuvaan viestintään ja kokevat pääsevänsä sen kautta riittävästi kiinni päiväkodin arkeen. Toiset taas toivovat enemmän yksilöllisempää otetta ja oman lapsen esille tuloa viestinnässä.

No mun mielestä nyt on hyvä just. En osaa niinku keksiä, mitä muuta siellä vois olla, että kivasti niinku... sitä mitä on tapahtunut.

Ainakin mä oon itse saanut siitä aika paljon just sitä, että mä nään minkälaista se arki siellä käytännössä on ja mitä siellä tapahtuu.

No ehkä tota ... hmm... ehkä jotenki enemmän niinku siitä..., siel on aika yleisiä, että tavallaan sen lapsen niinku yksilöidymmin sen hänen niinku sen vahvuuksista, ketkä hänen kavereitaan on siellä ja missä hän on siellä hyvä. Missä hän, jotenkin missä hän vois kehittyä enempi jotenkin, jotenkin sellasta ehkä enemmän.

7.2.4 Digiportfolion käyttö oppimisen tukena

Lapsen oppimisen näkyväksi tekemisen teema jakaa vanhempien mielipiteet puolesta ja vastaan. Osa vanhemmista kokee vaikeaksi sanoa asiasta tarkemmin, koska materiaalia oli niin vähän. Toisille oppimisen käsite toi mieleen koulumaista opettamista ja vaatimuksia. Kysymystä oli vaikea ymmärtää.

Mä en, nyt mä mietin, millä tavalla se voi näkyä siellä? Vain pelkästään ne kuvat? Tai videot? Tai nyt tänä vuonna hän on näin pieni ja seuraavana vuonna hän on niin vanhempi, ett osaa enemmän. En tiedä millä tavalla se voi...

Nyt ku tää on niin alussa vielä niin on vähän vaikea sanoa mutta .. kyllä varmaan ett sitten ku sinne päivittyy niitä tietoja tai tulee lisää sitä materiaalia niin kyl sit varmaan silleen tota ... näkee vähäsen sitä kehittymistä ja oppimista.

Jotenkin semmosta niinku ett ei heti menis siihen koulumaailmaan jo päiväkodissa. Että jotenkin sais lapset turvallisessa ryhmässä leikkiä ja kokea asioin ilman semmosta... myös vanhemmille tulee semmonen paine siitä, että jotenkin ett mitä kaikkee mun lapsen pitää niinku omaksua ja niin kuin (*oppia*) opetella ja miten me tuetaan häntä oppimaan tämmöstä asiaa niin se tuntuu jotenkin tosi karkeelta.

Haastattelun edetessä vanhemmat liittävät oppimisen käsitteen lapsen kasvuun ja kehitykseen. Oppiminen ilmentää konkreettisia taitoja, joita lapsi harjoittelee arjessa. Taidot liittyvät esimerkiksi liikkumiseen, askarteluun, lapsen omaan tekemiseen ja kielen kehitykseen. Oppimisen näkökulma on vieraampi kasvun ja kehityksen tarkasteluun.

Se niinku herättää semmosia mielenkiintoa, että niinku tai uusia ajatuksia itellensä. Koska tuntuu että lapsi kasvaa tässä näin. Mutta sehän on sitä, että hän opettelee tätä elämistä koko ajan, elämisen taitoja koko ajan ja kaikkee, niin sehän on sitä oppimista. ja toisaalta oma ajatustapa on niinku avartunut tällä ajatuksella mun mielestä, että silleen...

Että näin pienilläkin lapsilla tietyllä lailla voidaan puhua oppimisesta?

Kyllä todellakin! Ku aattelee että oppii vaikka käymään potalla, oppii syömään itse (*joo*) oppimistahan se on todellakin.

Digiportfolion sisällöllä ja sen avaamisella on merkitystä, miten vanhemmat näkevät kuvissa ja videoissa oppimista. Huoltajien yksilöllisyys tulee tässäkin kohtaa esille: osa vanhemmista tarkastelee kuvia itsenäisesti oppimisen näkökulmasta, osa näkee kuvat tapahtumina.

Tuleeko portfolioissa esiin oman lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista? Näätkö sä sitä siellä?

No, (huokaisu) no, en tällä hetkellä juurikaan.

No minkälainen sisältö sitten ehkä auttais sitten sua näkemään?

No ehkä nimenomaan semmonen kun öö yksilöidympi. Toki on siellä kuvia lapsesta nimenomaan, mutta ei sillä tavalla näistä näkökulmista ett mitä hän osaa, missä hän on hyvä, mitä hän on oppinut...

Onks ne kuvat, että enemmän kertoo vain mitä lapsi on tehnyt?

Kyllä, nimenomaan. Joo.

No näkyykö siinä portfolioissa tällä hetkellä oman lapsen kasvua, kehitystä tai oppimista?

Kyllä mun mielestä, siis nyt sinä aikana, kun Kimmo on tässä päiväkodissa ollut niin sanojen kehittyminen on tullut tosi paljon, niin sen niinku huomaa kun vertailee niitä ekoja kuvia.

On tärkeää perustella, miksi tietyt kuvat päätyvät lapsen kansioon. Jokainen voi nähdä kuvissa eri asioita ja varhaiskasvatuksen työntekijältä vaaditaan taitoa huomioida vanhemmissa heräävät ajatukset ja tunteet kuvia katsottaessa.

No ei, siellä on semmonen video missä lapsi laulaa vaippahoususillaan yhtä (nuorten suosiman poplaulajan) biisiä (naurua) mä en tiedä mikä kannanotto se oli mutta, ei siellä (näy oppiminen).

Digiportfolion avulla oppiminen ja kasvu on vanhempien mielestä itse havaittavissa eikä se ole vain mielikuvan varassa. Tieto koetaan luotettavammaksi ja se voidaan palauttaa mieleen digiportfolion avulla. Oppimistapahtumasta syntyy muisto, joka voi kannatella myöhempääkin oppimista. Haastattelussa tuli esille, miten tiedon saavuttaminen lisää yhteistyötä, joka vaikuttaa lapsen oppimisen ja kasvun tukemiseen. Vanhemmat voivat saada digiportfolion kautta ideoita, miten harjoiteltavaa taitoa voidaan tukea kotona.

On mun mielestä paremmin kuin semmonen kirjoitettu teksti. Koska sen kuitenkin, silloin jokainen kuvittelee sen omasta mielestään eri tavalla ja muistot sitten muokkaa sitä ajan kanssa eri tavalla. Mutta sitten kun näkee kuvana tai videona, niin silloinhan se on niinku faktaa.

...ajatellen sitä tulevaisuutta, että tosi ihana niinku lapsen muistoja tukeva asia, että siellä on, miten hän on oppinut asioita päiväkodissa ja sitten kun hän menee kouluun että ne tietyllä tavalla pysyis siellä, kun ne on tallessa nähtävästi...

Me ollaan hirveen huonoja askartelee kotona. Että jos on jotain kuvia, että hän on toteuttanut täällä jotain tai tuottanut, niin tuleehan siitä semmonen että ahaa, mä osaankin jo tällasta ja tällasta. Ehkä se innostaisi meitä kotonakin harjoittelemaan näitä taitoja.

Tämä varmasti tukee niinku vanhempieni ja niinku tuota sitten hoitohenkilökunnan niinku tota niinku yhteydenpitoa, että sitä kautta niinku sekin (kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen) on sitten parempi.

7.2.5 Digiportfolion käyttö lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tukena

Digiportfolio nähdään hyvänä mahdollisuutena tukea lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelmaa, mutta sen toteutumista on vielä vaikea arvioida. Vanhemmille saattaa olla epäselvää, miten digiportfolio ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma voisi olla edes yhdistettävissä. Miten toiminnan sekä lasten leikkien ja tekemisten kuvaaminen liittyvät varhaiskasvatussuunnitelmaan ja auttavat sen laatimisessa? Kuvien ja videoiden käyttö keskustelun tukena on uusi asia, jolloin vasukeskustelua tukevaa materiaalia on vähän saatavilla.

No, en mä tiiä avasko ne ehkä sitä vasukeskustelua itsessään sen ihmeemmin. No, ehkä just jotenkin niitä ett kun puhuttiin siit että Kimmolla on selkeesti puhe kehittynyt niin siit jotain puhuttiin ja katottiin niitä kuvia, mun mielestä. Mutta ei ehkä ne aiheet, mistä puhuttiin, niin ollut mitään erityisesti kuvamateriaalia olemassa siellä muistaaksein nyt

No ei, empä mä nyt muista että se ois erityisesti siinä kohtaa auttanut, että jotenkin tuntuu että se portfolio on sen verta vähän aikaa ollut käytössä ja ja en mä muista ainakaan että siitä ois mitenkään niin kun sen pohjalta ois lähetty mitenkään suunnittelemaan. Ehkä se jotenkin on vähän siinä tukena, tukee niinku siinä ajatuksien suunnittelussa niinku, mutta en mä muista että se ois mitenkään suoranaisesti antanut mitään silleen ihan suoraan.

Auttoiko se digiportfolio... siinä asiassa? Suunnittelemaan sitä vasun sisältöä?
hmm.. ... noo... emmä tiiä sitten siinä asiassa sitten niin.. kun siellä ei ollut vielä niin hirveesti sitä materiaalia vielä siihen kohtaan... mutta varmaan sitten kun tehdään seuraavan kerran tää vasukeskustelu niin sitten siellä on ehkä enemmän sitä materiaalia..

Kuvien ja videoiden avulla vanhemmilla on mahdollisuus nähdä lapsen mielenkiinnonkohteita ja leikkejä päiväkodissa. Sisällön laatu sekä vanhempien kuvanlukutaito tehdä kuvasta tulkintoja ratkaisee tällä hetkellä, miten paljon digiportfolio voi toimia vasun arvioinnin ja suunnittelun tukena. Vanhemmat kokevat kuvien ja videoiden tuovan luotettavuutta kirjoitettuun tekstiin ja antavat mahdollisuuden itse havaita, miten lapsi nähdään päiväkodissa.

no ainaki niitä mielenkiinnon kohteita ja mitä tykkää tehdä päiväkodissa ja minkälaisii niinku touhuja ja leikkejä (joo) leikkejä tekee täällä.

että ett niiku näki että ett, miten lapsi nähdään täällä samalla lailla kun kotona. että ett niinku lapsi uskaltaa toimia täällä aikalaila sillälaila kuin kotonakin. Niin se näky niistä kuvista.

Palveleeko ne kuvat ja videot yhtään sitä kohtaa (suunnittelua ja arviointia) siinä vasussa?

Kyllä mun mielestä. Ne konkretisoi tietyllä tavalla lapsen sen hetkisen osaamisen ja ehkä sitten ... Varsinkin ehkä ne videot, sen toiminnallisen niinku osaamisen. Ja sitten

toki niistä valokuvista pystyy erottamaan ehkä jotakin, tuoda esiin ainakin niitä asioita mitä lapsi... osaa. Ja mitä sitten harjoittelee.

Niin siitä sitten se seuraava askel, mitä (niin) osaa tai harjoittelee.

Niin että esimerkiksi pukemisessa, että istuuko toisen sylissä vai onko jo ihan omatoimisesti siinä tekemässä, niin kyllähän se on aika konkreettisesti siinä.

7.2.6 Digiportfolio yhteistyön lisääjänä

Vanhempien vastauksista välittyy viesti, miten tiedon lisääntyminen ja yhteistyön tunne kulkevat käsikädessä. Kun tieto lisääntyy, se lisää samalla yhteistyön tunnetta. Digiportfolio nähdään vahvana tiedon välittämisen kanavana, joka luo mahdollisuuden yhteiseen keskusteluun lapsen kanssa. Tiedon kautta pääsee sisälle lapsen arkeen ja digiportfolio antaa vanhemmille mahdollisuuden täydentää päivähoitossa laitettuja kuvia.

Onko joku asia mikä on tuntunut hyvälle? Tai helpolle tai on tuonut semmosta jotain... jotain... hyvää silleen arkeen kotiin päin, päiväkodin ja kodin yhteistyöhön?

Niin no se on kiva, kun siellä on niitä julkaisuja, että mitä on tehty ja niitä on voitu sitten käydään läpi lapsen kanssa kotona ja keskustella sitten niistä.

No kyllähän se on sellanen tiedon välittämisen kanava, mun mielestä, sehän on suurimmalla osalla just se, ett pystyy, koska siinä on se mahdollisuus myös että pystyy kotona pystytään täydentämään sitä ja sit taas toisaalta, sieltä saa hyvin, tai kuitenkin pystyy laittamaan täältäkin hyvin semmosen pienen, pienen infon miten viikko, viikossa onko tapahtunut jotain erityistä.

Tieto lapsen päivästä voi olla vanhemmalle tärkeää itsensä takia. Varsinkin hoidon alussa myös vanhemmat voivat potea ”eroikävä” lapsestaan ja he miettivät, miten lapsi selviytyy päiväkodissa. Tiedolla pystytään helpottamaan vanhemman oloa, joka osaltaan lisää kuulluksi tulemistä ja yhteistyöntunnetta.

Mä kuulen tästä, niin luulen että sinne tulee paljon hyvää. Näen kuvia ja näen, mitä lapset siellä tekee. Kun aina vain itse vain arvioida...

Niin just, että tietoa vain lisää...

Helpottaa olo. Se on parempi, mä luulen, että se helpottaa oloa.

Eli helpottaa sun oloa kun sä tiedät, miten sillä lapsella menee siellä.

Joo, aivan oikein.

Vanhempien kanssa yhdessä tehty digiportfolio antaa mahdollisuuden tehdä päiväkodin kuin perheenkin tavat tutuiksi. Digiportfolio voi lisätä ymmärrystä päiväkodin ja perheen omista toimintatavoistaan.

Joo, ehkä semmosia ruokahetkiäkin vois olla ja semmosia minkälaisia niinku meidän tavat ja verrattuna siihen minkälaisia ne on täällä päiväkodissa ne tavat.

Ainakin se vois antaa meille sitä tietoa sit...

Niin, ne ehkä selittäis jotain asioita.

Vanhemmat kaipaavat tietoa, millaista yhteistyötä digiportfolion osalta heiltä odotetaan. Vanhemmilla on jonkin verran tietoa digiportfolion ideasta ja pedagogisesta mallista, mutta heille on epäselvää, miten he voivat toteuttaa sitä käytännössä. Pahimmillaan tämä voi tuntua vanhemmasta liialliselta osallistamiselta, jossa ei halua olla mukana. Vanhempien keskuudessa on myös erilaisia arvoja median käyttöä kohtaan.

Mun mielestä se ehkä se, että mitä ne odottaa, että me laitettais sinne digiportfolioon. Se jotenkin tuntuu, se jäi itelle jotenkin epäselväksi jossain kohtaa ja oon useamman kerran vähän yrittänyt kyselläki, että mitä niinku oletetaan että me laitettais sinne. *(hmm)* Että se ei oo niinku kauheen selkee ollu ainakaan siinä alussa tuntu, että aika hankalaa pohtia, että mitä kaikkee niiku meidän kannattais sinne laittaa tai tulis sinne laittaa.

... mut sitten sitä toisaalta mieltii sitä että kun on sen lyhyen ajan kotona työpäivän jälkeen, niin ois kiva lapsen kanssa tehdä muuta kuin olla siinä... , että koko ajan täytyy mieltii että mitä mä tässä laitain siihen digi... että jos me vaikka ulkoillaan, ei mul oo, pitääkö mun koko ajan mieltii sitä, että mistä mä nyt otan kuvan tai videon, mikä ois hyvä siihen (naurahdus)... että ois niinku digivapaata aikaa lapsen kanssa.

No kyllä se sit toisaalta helpottaa just tommosen pienen kans näkee, näkee mitä ne on tehny siellä. Mutta mutta tuota.. ja se ett voidaan sitten laittaa itse sinne materiaalia, vastavuoroisuutta kumppanuutta. Muuten ett, kyllä mä silti ajattelen, että se on lisää työtä.

Lisätyötä sulle vai lisätyötä henkilökunnalle?
Varmaan sekä että...

Keskustelut ja toiminnan avaaminen sekä esimerkit, mitä lapsen kansioon voi laittaa ovat auttaneet vanhempia hahmottamaan omaa osuuttaan digiportfolion tekemisessä.

Silloin kun tutustu siihen, niin siin oli niitä alakansioita, joilla oli vaan jotain nimiä, jotka ei kertonut ihan kunnolla mitään. Mutta sit kun ollaan nyt juteltu enemmän, niin sitten niinku ne avautuu pikkasen enemmän, ja ne on jotain esimerkkejä antanut.... Että he selkeesti sanoittaa, että tällöisiä asioita voi laittaa sinne digiportfolioon, että he käyttä sit hyödyks päiväkotipäivissä sitä. Mikä taas selkeyttää sitten sitä, mitä sinne ehkä toivottais meidän laitettavan..

Vanhempien vastauksissa tulee esille ihmettely työntekijöiden ajan riittävydestä. Digiportfolio koetaan vanhempia palvelevaksi työmuodoksi, mutta mistä työntekijät löytävät siihen aikaa. Vanhemmat ovat ymmärtäväisiä sen suhteen, että työntekijät harjoittelevat digiportfolion tekemistä ja pedagogista dokumentointia.

Sitä ihmettelee, miten sitä arjen keskellä kerkee tuollaistakin toteuttaa? Se on varmaan se teidän suurin haaste.

Se yksi asia, ett se ei vie liikaa teiltä aikaa. On se huono puoli se, että se ei niinku... Se varmasti ajan kanssa rutinoituu ja siitä tulee semmononen... Mutta sitten taas toisaalta se, että siinä on mahdollisuutta niinku esimerkiksi viikottain laittaa, mitä ryhmällä on kuulunut tai mitä tälle lapselle on... Jos ois teillä aikaa rajattomasti, niin sehän ois oikeen ihanteellinen ajatellen semmoista viestintää kotiin päin ja kun keskustellaan, miten on päiväkodissa mennyt...

8 Johtopäätökset

Digiportfoliotyöskentelyä on tarkoitus toteuttaa hankkeen luoman digiportfolion pedagogisen mallin mukaisesti. Kasvattaja on mahdollistamassa ja toteuttamassa tätä prosessia. Mallissa korostuu lapsen ja huoltajien osallisuus digiportfoliotyöskentelyn eri vaiheissa: dokumentoinnissa, töiden valikoimisessa, arvioimisessa ja jakamisessa sekä esittelyssä. Opinnäytetyöni aineiston teemat nousevat esiin digitaalisesta portfoliotyöskentelyn pedagogisesta mallista ja hoidon aloituksesta. Oleellisia teemoja digiportfoliotyöskentelyssä ja tutkimuskysymysten kannalta on digiportfolion tekninen toteutus, sisällön merkitys hoidon aloituksessa, digiportfoliotyöskentelyssä ja vasukeskustelussa sekä vanhempien toiveet ja mielipiteet digiportfoliosta. Pohjalla on ajatus digiportfolion hyödyllisyydestä niin huoltajaa kuin lasta kohtaan. Yhteistyö ja osallisuus käsitteet kytkeytyvät toisiinsa ja näkyvät eri teemojen sisällä.

Aineiston hankinta perustuu kyselylomakkeisiin ja yksilöhaastatteluihin. Aineisto on suppea, joten johtopäätökset eivät ole yleistettävissä. Mutta aineisto tuo lisää tietoa digiportfoliotyöskentelyprosessiin, antaa mahdollisuuden suunnata huomiota yhteistyön kannalta tärkeisiin tekijöihin ja antaa viitteitä, miten yhteistyötä voisi kehittää. Digiportfolio tuo vanhemmille mahdollisuuden tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, jos digiportfolioa osaa tarkastella tästä näkökulmasta. Tämä vaatii henkilökunnalta ja huoltajilta tietoisuutta digiportfoliotyöskentelyn ja pedagogisen dokumentoinnin eri vaiheiden toteutuksesta ja ymmärrystä dokumentointien käyttömahdollisuuksista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Digiportfolio pitää sisällään median käyttöä ja digiportfoliotyöskentelyssä noudatetaan medialeikin sääntöjä. Medialeikin toimintaperiaatteisiin kuuluu kuvausohje, sisällön luominen, materiaalin tarkastelu vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja aikuisen rooli toiminnan kannattelussa. (Smeds 2018: 5.) Pienten lasten median käyttö on aikuisten vastuulla. Media vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen tunteisiin, ajatteluun, minäkuvaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Julkisessa keskustelussa pohditaan sopivista median ikärajoista, sisällön sopivuudesta ja vaikutuksista. Yksittäisessä vastauksessa tuli esille, ettei huoltaja aina tiedä, mitä mediakasvatus tarkoittaa päiväkodissa. Media helposti yhdistää vuorovaikutusta heikentävään toimintaan, joka vaikuttaa sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Pienet lapset tarvitsevat mediakasvatusta ja tukemista oikeanlaiseen mediankäyttöön. Media tarjoaa myös positiivisia mahdollisuuksia (vrt. Lapset & Media - Kasvattajan opas

2014; Tuominen, Kangasmäki & MLL 2012: 4.) ja voi lisätä yhteistä vuorovaikutusta (Tanyel & Knopf 2011: 308-309). Varhaiskasvatuksessa on tärkeää puhua vanhempien kanssa, mitä medialla ja mediakasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten kohdalla. Se ei saisi olla passiivista pelaamista vaan medialaitteisiin tutustumista ja median tuottamista lapsen ikätasoon sopivalla ja toisia kunnioittavalla tavalla. Kirkkonummella toteutettava medialeikki pohjautuu ajatukseen lapselle annettavasta mahdollisuudesta tutkia omaa maailmaansa ja luoda havaintojensa kautta omaa mediaa (Medialeikki 2011).

8.1 Digiportfolio osallisuuden mahdollistajana

Opinnäytetyö tuo esiin, miten digiportfolio on kokonaisuudessaan vanhemmille uusi asia. Vanhemmat suhtautuvat asiaan yksilöllisesti. Tekniset haasteet nousivat esille niin kyselylomakkeiden kuin haastattelujenkin vastauksissa. Digiportfolion käyttö vaatii yksilön huomioon ottavaa ohjausta, opettelua ja aikaa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tehdä digiportfolion käytöstä niin helppoa, ettei tekniset haasteet nouse yhteistyön esteeksi. Vanhemmat näkevät digiportfolio mahdollisuutena, mutta samalla turvallisuuden ja ajan riittävyuden näkökulmat mietittyvät. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin hankkeen ensimmäisessä vaiheessa. (vrt. Purola ja Smeds 2018: 43.)

Digiportfolion hyötynä voidaan ajatella olevan lapsen osallisuuden ja toimijuuden lisääntyminen sekä lapsen tuleminen esille vahvuuksiensa ja osaamisensa kautta. Digiportfoliotyöskentelyssä sisällön laittaminen tulee tapahtua yhdessä lapsen kanssa. Sen tulee kunnioittaa lapsen yksityisyyttä ja sisällöllä tulee olla merkitystä lapselle itselleen. Digiportfoliosisällön tulee tuoda lasta esille myönteisessä valossa. (Smeds 2018: 6.) Lapsen osallistaminen ja lapsen näkökulman painottaminen vähentää lapsen esineellistämistä (Rintakorpi 2018: 22) ja lisää hänen oikeuttaan tulla kuulluksi (Yleissopimus lapsen oikeuksista 2009: 5). Lapsen sananvalta digiportfolion sisältöön on kannatettavaa ja eettisesti kestävä. Opinnäytetyöni tuloksissa tulee ilmi, etteivät 1-2 vuotiaat lapset ole mukana vanhempiensa kanssa valitsemassa materiaalia digiportfolioon. Tämä voi selittyä sillä, ettei meillä ole totuttu antamaan lapselle valinnanvapautta tällaisessa asiassa. Osallisuuden ja toimijuuden haastetta lisää mahdollisesti kielen puuttuminen sekä 1-2 vuotiaan lapsen taito ymmärtää ja hahmottaa kokonaisuutta. Aikuisilta vaaditaan lapsen havainnointia sekä ilmeiden ja eleiden tulkintaa lapsen oman valinnan tukemisessa.

Digiportfolion käyttö yhdessä lapsen kanssa on uusi asia. Aineistosta tulee esiin, ettei enemmistö 1-2 vuotiaista lapsista ole mukana katselemassa digiportfoliota vanhempiensa kanssa. Tulos voi johtua siitä, ettei digiportfolio ole kaikilla käytössä tai vanhemmat kokevat, ettei lapsi kiinnostu kuvien katselusta. Mutta toisaalta tässäkin kohtaa kyse voi olla tottumattomuudesta eikä digiportfoliota mielletä tehtäväksi yhdessä lapsen kanssa. Aikaisemmin niin koulussa kuin varhaiskasvatuksessakin tiedottaminen on ollut infoamista: tällaista olemme tehneet ja seuraavalla viikolla teemme näitä asioita. Siihen ei alkuoletuksena sisälly yhdessä katselua lapsen kanssa.

Tuloksista voi tehdä päätelmän, etteivät huoltajat tiedosta dokumenttien tarkastelun mahdollisuutta lapsen kielen kehityksen tukemisessa ja yhteisen vuorovaikutushetken luomisessa. Kyseessä voi olla kulttuurillinen tekijä eikä lapsen osallisuutta osata ottaa huomioon tällaisessa asiassa. Lapsen kanssa yhdessä katselu, ilmeiden ja eleiden tulkinta ja jaettu yhteinen keskustelu antaa mahdollisuuden saada tietoa päiväkodin arjesta lapsen näkökulmasta. Kasvatusyhteistyötä lisää, kun vanhemmat saavat kuulla lapsensa hoitopäivän tapahtumista, kokemuksista ja tunteista ja vanhemmille syntyy mahdollisuus eläytyä lapsen päivään (Kaskela & Kekkonen 2006: 21). Yhteisellä katselulla pyritään ottamaan lapsi mukaan kertomaan omalta osaltaan tapahtumien merkittävyydestä. Digiportfolio vaatii vielä työskentelyn avaamista vanhemmille.

Opinnäytetyössäni tuloksissa näkyy, miten digiportfolion avulla lapsen kuulluksi tuleminen, päivähoidon arkeen vaikuttaminen sekä lapselle tai perheelle merkityksellisten asioiden esiin tuominen on vanhemmille epäselvää. Vanhemmat eivät tiedä, miten digiportfolion materiaalia on hyödynnetty arjessa. Tämä voi johtua siitä, että työskentely on ollut lokakuussa hyvin alussa ja toiminta on ollut vasta käynnistymässä. Toisaalta kuvien ja videoiden hyödyntäminen varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa ja arvioitaessa on uusi työskentelytapa, jonka omaksuminen vie aikaa ja esimerkiksi tiedottaminen kuvien käytöstä ja vaikutuksista toiminnan suunnittelussa voi olla niukkaa. Varhaiskasvatuksessa vasta tavoitellaan pedagogisen dokumentoinnin toimintakulttuuria, pohditaan sen toteuttamistapoja ja etsitään erilaisia resursseja toiminnan toteuttamiseen (Rintakorpi 2018:55).

8.2 Miten digiportfolio voidaan hyödyntää päivähoiton tutustumisvaiheessa ja aloittamisessa?

Hoidon aloitus on tärkeä vaihe yhteistyön ja luottamuksen syntymisessä. Huoltajan kanssa on tärkeää keskustella kasvatusyhteistyöhön liittyvistä tavoitteista ja arvoista. Yhteistyössä tulee huomioida perheiden erilaiset taustat ja elämäntilanteet sekä lapsen yksilölliset tarpeet. On tärkeää jakaa lapsen päivittäiset tapahtumat ja kokemukset huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 33.) Ne luovat pohjaa onnistuneelle yhteistyölle. Digiportfolioa voidaan hyödyntää monin tavoin hoidon aloituksessa.

Varhaiskasvatuksessa ajatellaan vanhempien kuvien helpottavan lapsen eroikävä ja lisäävän turvallisuuden tunnetta, koska kuvien avulla lapsi voi pitää paremmin mielessään vanhemman läsnäoloa. Toisinaan vanhempien kuvat saavat lapsen ikävöimään vanhempaansa näkyvämmiin ja kuvat koetaan haittaavan hoitoon tutustumista. Tällöin kuvia ei haluta tuoda tai pitää esillä päiväkodissa. Lapsella on kuitenkin oikeus näyttää ikäväänsä ja kaipauksen tunteita, vaikka se voi tuntua aikuisista epämukavalle. Kuvien käyttöä joutuu toisinaan perustelemaan vanhemmille tarkasti ja tämä vaatii henkilökunnalta tietoa kuvien käytön hyödyistä.

Vanhemmat tuovat esille hoidon aloituksessa mahdollisuuden saada päiväkodista tuttuja ja turvallisia, lapselle mieluisia tilanteita kotiin katsottavaksi. Tämä auttaa lasta muistamaan päiväkodin rutiineja ja kivoja asioita, joka voi helpottaa tutustumista ja tottumista. Tällaisen toimintatavan kautta vanhempi saa enemmän tietoa lapsen päivästä, joka osaltaan voi helpottaa vanhemman omaa oloa. Digiportfolio antaa mahdollisuuden yhdessä vanhemman kanssa tutustuttaa lasta päiväkotiin luomalla tunnetta mukavasta paikasta, jossa on hyvä olla. Digiportfolion avulla vanhemmat voivat tuoda esille oman perheen käytäntöjä ja toimintatapoja sekä lapsen olemista ja leikkejä kotona. Tämä voi auttaa yhteisen ymmärryksen rakentamisessa ja siinä, miten lasta voidaan tukea omassa kasvussa ja kehityksessään. Tässä kappaleessa kuvatut vanhempien oivallukset ja toiveet digiportfolion kautta tapahtuvasta tiedonsiirrosta, on pedagogisen dokumentoinnin konkreettisia mahdollisuuksia (Rintakorpi 2018: 60).

Oivallus sellaisen materiaalin lisäämisestä digiportfolioon, joka kuvaa lapsen olemista ja leikkejä kotona, syntyi vanhemmalle haastattelun yhteydessä ja kertoo osaltaan digiportfolion uutuudesta. Vanhemmat eivät vielä osaa kuvitella digiportfolion kaikkia mahdollisuuksia yhteistyön välineenä. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää panostaa huoltajien

kanssa yhteiseen keskusteluun digiportfolion mahdollisuuksista, huoltajien rooliin digiportfolion täyttämässä ja käyttämisessä sekä ohjata huoltajia lapsen äänen esille saattamisessa. Yhteinen keskustelu tukee osallisuutta. Tuttujen kuvien ja lapselle mieluisien tilanteiden katselu voi tunnetasolla olla lapselle merkittävää, joka auttaa lapsen ja hoitajan lämpimän vuorovaikutussuhteen syntyä.

8.3 Miten digiportfolio tutustuttaa vanhempia varhaiskasvatuskäytäntöihin ja tavoitteisiin?

Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jossa huomioidaan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus. Pedagogiikka on keskeisessä asemassa. (Varhaiskasvatuslaki 2018: 2§.) Varhaiskasvatuskäytännöt ovat laaja käsitys ja niillä voidaan tarkoittaa niin arjen erilaisia hoitotilanteita, toimintaa kuin lasten leikkejäkin. Käytänteiden tulee pohjautua pedagogiikkaan ja sen toteuttamiseen. Digiportfolio antaa mahdollisuuden tuoda kuvien ja videoiden kautta esille varhaiskasvatuksen toteutusta arjen ja työskentelyn kuvaajana. Tällä voidaan lisätä vanhempien tietoisuutta varhaiskasvatuksen sisällöstä ja tavoitteista. Varhaiskasvatuksen käytäntöjen ja tavoitteiden näkyväksi tekeminen riippuu digiportfolion sisällöstä ja ennen kaikkea sen tulkitsemisesta. Tämä on hyvä tiedostaa ja tarvittaessa lisätä yhteistä keskustelua dokumenttien sisällöstä.

Varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöä näkyväksi tehtäessä on oleellista muistaa, ettei lasta esineellistetä tekemällä hänestä ja hänen töistään kuvauksen kohdetta. Dokumentteja otettaessa ja tulkittaessa on muistettava valtaan liittyvät kysymykset. Kenen maailmaa dokumentoija tuo esille ja esittelee? Mitkä ovat hänen motiivinsa ja tarkoituksensa esittelyssä? Esineellistämisen riskiä voidaan vähentää lisäämällä lasten osallisuutta dokumenttien tekemisen ja yhdessä keskustelun kautta. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on kehittää sellaista toimintakulttuuria, jossa valta jaetaan lasten, huoltajien ja varhaiskasvattajienkin kesken. (Rintakorpi 2018: 22.)

Opinnäytetyössäni tulee esille, miten sisällön tuottamisella on merkitystä näkökulmasta riippuen. Hoidon aloituksessa digiportfolion sisällössä painottuu tietynlaiset asiat ja varhaiskasvatuksen toiminnasta, tavoitteista ja oppimisesta kertova sisältö painottaa tietynlaista sisältöä. Vanhemmat ovat olleet yleisesti ottaen tyytyväisiä sisältöön, mutta he toivat vastauksissaan esiin, miten sisältöä kaivataan kokonaisuudessaan lisää ja sen toi-

votaan olevan monipuolista. Digiportfoliotyöskentely on ollut aineiston keräämisvaiheessa alussa ja henkilökunta vasta opetellut työskentelyä. Tämä on varmasti vaikuttanut sisällön määrään ja tarkoituksenmukaisuuteen, joka heijastuu tutkimustuloksissa. Opinnäytetyön anti ei ole niinkään digiportfoliotyöskentelyn sisällön toteutumisen arvioinnissa vaan vanhempien toiveissa sisällön suhteen.

Vanhemmat esittivät toiveina materiaalin, joka lisää heidän tietoaan lapsen päivästä ja antaisi vanhemmalle läsnäolotunteen. Vanhempi olisi ikään kuin paikalla havainnoimassa, mitä lapsi on tehnyt, kenen kanssa hän on leikkinyt ja miltä lapsesta on tuntunut. Sisältö vastaisi kysymykseen millainen on lapsen tyypillinen päivä. Sisällöksi toivotaan erilaisia leikkitilanteita, mukavia hetkiä, harjoiteltavia ja opittuja asioita. Lasten kommentit ja ajatukset on koettu hyväksi. Tällä hetkellä digiportfolion sisällössä korostuu ryhmän toiminta. Lapsen oman kansion täyttäminen on ollut vähäisempää. Monet vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä ryhmän toiminnan kansion kautta tapahtuvaan viestintään ja kokevat pääsevänsä sen kautta riittävästi kiinni päiväkodin arkeen. Toiset taas toivovat enemmän yksilöllisempää otetta ja oman lapsen esille tuloa viestinnässä. Yksilöllinen sisältö auttaa myös kasvun, kehityksen ja oppimisen havaitsemisessa ja tukemisessa.

8.4 Miten digitaalisesta portfolioista on vanhemmille apua lapsen varhaiskasvatustilanteissa?

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) mainitaan varhaiskasvatuksen tehtäväksi edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä huoltajan kanssa. Lapsella on oikeus päästä osallistumaan varhaiskasvatukseen, vaikka vanhempi ei olisi töissä. Nykyään varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää ja tärkeä osa lapsen elinikäisen oppimisen polkua (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 8, 14).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa luodaan pedagogisen toiminnan suunnitelma. Tavoitteet ja toimenpiteet koskevat kasvun, hoidon ja oppimisen kokonaisuutta. Lapsen mielipide tulee selvittää ja varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lapsen kiinnostuksen kohteet, osaaminen, vahvuudet ja yksilölliset tarpeet. Kasvattajien ja huoltajien tekemät havainnot lapsen kehityksestä, oppimisesta ja ryhmässä toimimisesta kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Pedagogista dokumentointia tulee käyttää hyväksi varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016:10; Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -mallilomake ja ohjeistus n.d.)

Digiportfolion käyttö lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tukena on vanhemmille vierasta. Tähän varmasti vaikuttaa se, että se on uutta myös henkilökunnalle. Digiportfoliota voidaan katsella ja selailla, mutta tallenteiden anti osaksi varhaiskasvatuksen suunnittelua on epäselvää. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut on totuttu näkemään ennen varhaiskasvatuksen perusteiden uusimista tietynlaisena kuulumisten vaihto- tai palautekeskusteluna, jossa arvioidaan lapsen kehitystä ja taitoja. Videot ja kuvat tuovat mahdollisuuden havainnollistaa lapsen mielenkiinnonkohteita, kokemuksia ja avata varhaiskasvatuksen toimintatapoja, joita käydään vasukeskustelussa läpi (Miten toteutan pedagogista dokumentointia osa 2 n.d.). Tämä on uudenlainen toimintatapa, joka vaatii opettelua.

Opinnäytetyössäni tulee esille, miten oppimisen näkökulma hoidon ja kasvun rinnalle on vanhemmille vieras asia, joka herättää monenlaisia ajatuksia. Vanhemmat kokevat kuvat ja videot tärkeiksi lapsen kasvun ja oppimisen havaintomateriaaliksi. Kyselylomakkeissa kuin haastatteluissa tulee ilmi, miten oppimisen näkökulman ymmärretään monella eri tavalla eikä se ole aina vanhemmille selkeää asia. Kysymys saatettiin kokea myös vaikeaksi. Osa vanhemmista kokee, ettei digiportfoliossa tule esille oppimista, osa taas näkee oppimista kasvun ja kehityksen kautta.

Mitä oppiminen tarkoittaa pienillä lapsilla? Varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisen yhteistyön ja lapsen oppimisen ja kehityksen tuen kannalta on merkittävää puhua samasta asiasta yhteisillä käsitteillä. Haastattelutilanteessa oppimisesta keskusteltaessa vanhempien puhe kääntyy erilaisiin konkreettisiin taitoihin, mitä pieni lapsi harjoittelee ja oppii. Tämän lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota oppimisvalmiuksia tukeviin taitoihin sekä oppimista tukevaan toimintaan. Päiväkoti-ikäisillä lapsilla on tärkeää opettaa sosiiaalisiin taitoihin kuuluvia tunne-, vuorovaikutus- ja omatoiminnanohjauksen taitoja. Taidot vaikuttavat itsetuntoon ja auttavat edistämään mielen hyvinvointia (Huilla & Isokoski 2013: 113). Kasvattajan ja lapsen sekä lasten keskinäiset vuorovaikutussuhteet ovat avainasemassa. Uuden oppimiseen liittyy aina tunteita, ajatuksia ja oivaltamista sekä ryhmässä toimimisen taitoja. Vanhempien kanssa tarvitaan enemmän yhteistä keskustelua lapsi- ja oppimisenkäsityksestä ja taustalla vaikuttavista arvoista (Tarkka n.d. b.) ja oppimisprosesseista, jotta oppimisen käsite selkiintyy ja siitä voidaan tehdä selkeämmin havaintoja. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen kannalta on tärkeää pohtia, miten lasta tuetaan omassa kasvussaan ja oppimisessaan.

Opinnäytetyössäni tulee esille, miten oppimisen näkeminen ja ymmärtäminen vaihtelee riippuen sisällön laadusta sekä vanhemman taidosta tulkita kuvaa. Oppimisen ja tavoitteiden näkyväksi tekeminen vaatii asioiden avaamista. Jos vanhempi näkee kuvassa lapsensa laulamassa vaippasillaan ja saatteena on kerrottu, mitä lapsi laulaa, toiminnan tavoite ja oppiminen ei välttämättä avaudu vanhemmalle. Kuvat vaativat keskustelua ja työstöä niin lapsen kuin huoltajankin kanssa. On tärkeää miettiä, miksi ja miten kuva on valikoitunut lapsen digiportfolioon. Dokumenttien tulkinta on reflektiota ja liittyy oppimisprosessiin. Kasvunkansion koonnin kannalta on tärkeitä, että kuva on lapsen näkökulmasta merkittävä. Digiportfolioon sisältö saa pedagogisen painotuksen yhteisen keskustelun ja tarkastelun avulla, jolloin sillä voidaan saada esille oppimista ja varhaiskasvatuksen tavoitteita. Keskustelun lopputuloksen tulee ohjata varhaiskasvatuksen suunnittelua, arviointia ja kehittämistä. Tämä on osa pedagogista dokumentointia. Dokumentit näyttävät osan kokonaisuudesta, näkemyksestä tai tunteesta ja ne ovat aina tulkinnanvaraista. Dokumentit eivät ole sellaisenaan totta, mutta ne antavat keinoja tulkintojen luomiseen ja kertomiseen. (Tarkka n.d. a.)

Pienillä lapsilla korostuu kasvattajien merkitys digiportfoliotyöskentelyn jokaisessa vaiheessa. Pieni lapsi ei voi yksin tehdä omaa kansiotaan eikä hän osaa lähteä ilman ohjausta dokumentoimaan ja pohtimaan itselleen tärkeää materiaalia. Varhaiskasvatushenkilökunnan tehtävänä on mahdollistaa, mallittaa ja tehdä yhdessä lapsen kanssa kaikkia digiportfoliotyöskentelyn eri vaiheita. Digiportfolio ei tuo aina esiin lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, koska sisällön tulee olla lapsen itsensä valitsema ja edustaa hänen näkemyksiään itsestään ja omista mielenkiinnonkohteistaan. Toisinaan lapsi ei esimerkiksi innostu tai halua valita kuvaa, jossa hän oppii tai harjoittelee uutta taitoa. Oppimisen esiin tuomisen haaste muodostuu siinä, ettei kuva ole lapselle sillä hetkellä tärkeä, mutta vanhemmalle ja kasvattajalle dokumentilla on merkitystä. Tällöin nämä tallenteet sopivat pedagogiseksi dokumentoinnin materiaaliksi. Lisäksi lasten yksilölliset taidot digiportfoliotyöskentelyn eri vaiheiden osalta ja kiinnostus digiportfoliotyöskentelyä kohtaan vaikuttavat kansion sisältöön. Mutta digiportfolio voi tuoda esiin lapsen oppimista, kun sitä tarkastellaan pidemmällä aikavälillä. Lisäksi se voi tuoda esille oppimisen ja oivaltamisen hetkiä, oppimisvalmiuksia, lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita, kun se tehdään lapsesta näkökulmasta yhdessä hänen kanssaan. Tämä vaatii yhteistä reflektiota tuotetuista dokumenteista.

8.5 Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfolion avulla

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus on vahva yhteistyön muoto. Nykyään kasvatuskumppanuudesta käytetään nimeä kasvatusyhteistyö (vrt. varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 32-33). Päivähoidossa voidaan vahvistaa huoltajien osallisuutta kasvatusyhteistyötä kehittämällä (Kekkonen 2009: 170). Vanhemmat toivat selkeästi esiin tiedon merkityksen yhteistyön tunteen lisääntymisessä. Huoltajilla ei ole aina aikaa, mahdollisuutta tai innostusta osallistua yhteiseen toimintaan, mutta he haluavat silti tuntea kuuluvansa osaksi päivähoidon yhteisöä. Huoltajille on tärkeämpää tulla kuulluksi ja kohdatuksi nimenomaan oman lapsensa asioissa (Kekkonen 2009: 166). Yhteistyön tunne on tärkeä osa osallisuutta. Sosiaalipedagogisessa osallisuuskäsityksessä osallisuus muodostuu yhteisöön kuulumisesta ja tunteesta olla osana tätä yhteisöä sekä osallistumisen mahdollisuudesta (Nivala & Ryyänen 2013: 26). Tiedon lisääntymisen kautta huoltajat pääsevät osaksi varhaiskasvatuksen yhteisöä. He tietävät, mitä hoitopäivän aikana tapahtuu, miten päiväkodissa toimitaan ja mahdollisesti mitä lapsi kokee. Tieto lisää huoltajien mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan sekä siirtää toimivia käytänteitä ja lasten mielenkiinnonkohteita kotiin. Lasten tuonti- ja hakutilanteissa ei aina voi vaihtaa kuulumisia ja toiminnan tavoitteita laajasti, jolloin digiportfolio tuo tähän uutta mahdollisuutta. Lapsen oman digiportfolion kautta huoltajilla on mahdollisuus saada yksilöllisempää tietoa lapsensa toiminnasta, joka voi auttaa vanhempaa saamaan yhteyden lapsen kokemaan elämyksiin ja tunteisiin (Kekkonen 2009: 166).

Yhteistyön onnistumisen kannalta on oleellista, ettei digiportfoliosta tule rasite. Onko varhaiskasvatuksessa ja vanhemmuudessa lupa olla osallistumatta sellaiseen yhteistyöhön, joka ei tunnu itsestä hyvälle? Digiportfolio tulee nähdä mahdollisuutena huoltajien osallisuuden lisäämiseen, mutta se ei saa olla velvollisuus. On tärkeää keskustella työyhteisön sisällä, mitä varhaiskasvatus odottaa tai ei odota vanhemmilta ja miten se näkyy henkilökunnan puheessa tai asenteessa. Periaatteessa varhaiskasvatus ei luo odotuksia vanhemmille vaan lisää osallisuuden mahdollisuuksia. Jos vanhempi ei halua olla mukana digiportfolion kaltaisessa yhteistyössä, valintaa tulee kunnioittaa. Osallisuuteen sisältyy ajatus saada olla myös osallistumatta. Tärkeintä on turvata lapsen oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi. Kasvattajan tehtävänä on huolehtia, että lapsi saa tästä huolimatta itselleen merkityksellisen ja henkilökohtaisen kansion jossain muodossa.

Huoltajien osallisuus on kytköksissä lasten osallisuuden kanssa. Opinnäytetyössäni se tulee esille digiportfolion sisällön laittamisessa ja jakamisessa, yhteisessä vuorovaikutushetkessä, asioiden jakamisena ja havaintojen tekemisenä sekä tiedon välittymisenä. Digiportfolion pedagogiseen malliin toteuttamiseen, oppimisen ja varhaiskasvatuksen tavoitteiden esille tuloon ja vanhempien kokemukseen arjen jakamisesta tarvitaan yhteistä keskustelua joka suhteessa: lapsen ja vanhemman välillä, vanhemman ja kasvattajan välillä ja lapsen ja kasvattajan välillä. Opinnäytetyöni tuo esille digiportfolion katselun ja materiaalin lisäämisen haasteet yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmat kaipaavat tietoa digiportfolion käyttömahdollisuuksista ja digiportfolion merkityksestä. Konkreettiset esimerkit auttavat lisäämään materiaalia, mutta ne eivät vielä auta tekemään sitä yhdessä lapsen kanssa. Opinnäytetyöni tuloksista voi päätellä, että myös vanhemmat tarvitsevat enemmän tietoa heidän roolista digiportfolion käyttäjinä ja täyttäjinä lapsen näkökulmaa esillä pitäen.

9 Yhteenveto

Opinnäytetyöni liittyy varhaiskasvatuksen käytännön kehittämistyöhön. Tavoitteena on kuunnella perheiden ennakkokäsityksiä ja odotuksia digitaalisesta portfoliotyöskentelystä ja pohtia vanhempien osallisuutta kansion tekemiseen. Tutkimukseni kohderyhmänä on ensisijaisesti alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat. Aineisto käsittelee vanhempien ajatuksia portfoliotyöskentelystä, sen sisällöstä, käytöstä hoidon aloituksen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tukena sekä yhteistyötä lisäävänä tekijänä. Tuon esiin portfoliotyöskentelyn prosessiin liittyviä tekijöitä, jotka tukevat vanhempien osallisuutta digiportfolion käyttämisessä, hoidon aloituksessa ja lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa on toimintatutkimuksen piirteitä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla ja teema haastatteluilla. Laadullisen aineiston luotettavuuden mittaamiseen on vaikea antaa yksiselitteisiä ohjeita. Tuomi & Sarajärvi (2009) tuovat esiin laadullisen tutkimusprosessin kokonaisarvion tärkeyden luotettavuuden arvioimisessa. He korostavat, ettei ole olemassa mitään yksiselitteistä ohjetta, mutta nostavat esiin tutkimuksen eri vaiheita, jossa tutkijan ajattelu- ja toimintatavat vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen. He korostavat myös, että vaikka tutkimusraportissa eri vaiheet olisi huolellisesti tehty, niiden tulee olla suhteessa toisiinsa hyvin toteutettu. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 137, 140.)

Tutkimuksen kohde ja tarkoitus tulee selvittää. Mitä ollaan tutkimassa ja miksi. Oleellista on löytää tutkittava ilmiö. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 140.) Opinnäytetyössäni ilmiötä, huoltajien osallisuutta digitaalisessa portfoliotyöskentelyn pedagogisessa mallissa, lähestytään sisältöanalyysin avulla teoriaohjaavasti. Tällöin ilmiöstä, tiedetään jo jotain. Olen pilkkonut aineiston osiin, etsinyt yhtäläisyyksiä ja eroja, koodannut aineiston sisällön mukaan ja tiivistänyt vanhempien vastauksia yhteen. Näin olen muodostanut teemoja, joiden alle sopii niin lomakkeiden kuin haastattelujenkin vastaukset. Opinnäytetyön tuloksia peilataan teoriaan. Käsitteiden avaaminen ja teoriaan peilaaminen helpottaa opinnäytetyöni tulosten yleistämistä ja vertaamista toisiin tutkimuksiin. Mutta tulosten siirrettävyyteen pitää suhtautua varovaisesti. Otos on pieni, työskentely on alkuvaiheessa ja enemmistö vastaajista suhtautuu digiportfoliotyöskentelyyn myönteisesti.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkijan sitoutumiset tutkimukseen: tutkimuksen tärkeys, tutkijan olettamukset tutkimuksen alussa ja tutkijan ajatuksen muuttuminen. Tutkimukseen sitoutumisessa on auttanut työelämäohjaajani Kirsi-Marja Heikkinen, jonka kanssa mietimme aiheen rajausta ja digiportfoliotyöskentelyn toteutusta arjessa. Hän myös kommentoi tuloksia omasta näkökulmastaan ja auttoi käsitteiden muodostamisessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan objektiivisuuden lisäksi on syytä arvioida havaintojen luotettavuutta ja puolueettomuutta. (Tuomi & Sarasjärvi 2009: 135-136, 140.) Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen. Digiportfoliossa nähdään mahdollisuus toteuttaa uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa ja pedagogista dokumentointia käytännössä. Olen ollut mukana toteuttamassa digiportfoliotyöskentelyä arjessa, joka lisää tutkimuksen luotettavuutta, koska konkreettinen työ antaa mahdollisuuden ymmärtää aihetta syvällisemmin. Toisaalta tiivis mukana oleminen voi tehdä puolueelliseksi, jolloin asioiden laajasti katsominen vaikeutuu. Tätä riskiä olen minimoinut keskustelemalla kollegojen kanssa erilaisista näkökulmista digiportfoliotyöskentelyssä ja pohtimalla asioita arvioivasti. Hankkeen aikana järjestetyt vertaistapaamiset digiportfoliotyöskentelyn arvioimisessa ja kehittämisessä ovat tukeneet monipuolista keskustelua.

Diggaa mun digimatkaa jatkohankkeen tavoitteena on syventää ja laajentaa huoltajien osallisuutta digiportfoliotyöskentelyssä. Opinnäytetyön tuloksista on nähtävissä, miten digiportfolio on vanhemmille uusi asia, joka vaatii joka suhteessa huoltajien tiedottamista ja ohjaamista. Diggaa mun digimatkaa -hankkeen 1. vaiheessa todettiin huoltajien osallisuuden tukemisessa tärkeiksi tekijöiksi digiportfolion esittelyn merkityksen, teknisen tuen tärkeyden sekä henkilöstön sitoutuminen työskentelyyn ja tiettyyn julkaisutahtiin (Heikkinen 2018: 15). Opinnäytetyöni tukee tätä löydöstä. Tämän lisäksi pelkkä digiportfolion esittely tutustumiskansion muodossa ei aina riitä, vaan huoltajat tarvitsevat selkeyttä ja enemmän tietoa omasta roolistaan digiportfoliotyöskentelyssä. Huoltajille eikä varhaiskasvatuksen henkilökunnallekaan ole aina selvillä kasvunkansiotyöskentelyn periaatteista, jolloin pienen lapsen osallisuus voi jäädä huomioimatta. Toisaalta huoltajat eivät tiedosta digiportfolion mahdollisuuksia lisätä heidän osallisuuttaan. Koti ja päiväkotitoivat erilaisia kasvu ympäristöjä, joissa lapsi voi näyttäytyä eri lailla. Lasten kokemusten kuuleminen, dokumentointi ja dokumenttien esittely mahdollistavat niin vanhemman kuin henkilökunnankin tiedon lisääntymisen. Tämä mahdollistaa laajemman, syvällisemmän ja monipuolisemman ymmärryksen lapsesta eri kasvu ympäristössä. (Kaskela ja Kekkonen 2006: 25.) Vanhemmat tarvitsevat tietoa digiportfolion mahdollisuuksista yhteisen vuorovaikutuksen ja lapsen tunnekokemuksen jakajana. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, miten vanhemmat kaipaavat yksilöllistä tietoa lapsesta ja hänen leikeistään,

hyvinvoinnistaan, toiminnastaan ja viihtymisestään (Kekkonen 2009: 166). Digiportfolion yhdessä katselu ja keskustelu sisällöstä lisää lapsen osallisuutta ja samalla antaa vanhemmalle mahdollisuuden tehdä havaintoja lapselle merkityksellisistä kokemuksista.

Opinnäytetyöni tuo esiin, miten dokumenttien tuottamisella ja yhteisellä keskustelulla on suuri merkitys varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja lapsen arjen avautumisessa. Kasvattajalla tulee olla selkeä päämäärä mitä ja miksi dokumentoidaan. On tärkeää kertoa dokumenttien sanoma, miksi se on valikoitunut joko lapsen henkilökohtaiseen tai ryhmän toiminnasta kertovaan kansioon. Ilman yhteistä keskustelua kuvan tulkitseminen on katsojan varassa eikä esimerkiksi oppimiseen liittyvät tekijät välttämättä avaudu vanhemmille. Rintakorpi (2018) tuo väitöskirjassaan esille ristiriidan toiminnan näkyväksi tekemisen ja pedagogisen dokumentoinnin välillä. Tiedottamisessa toimintaa ohjaa eri periaatteet kuin pedagogisessa dokumentoinnissa. Pedagogisessa dokumentoinnissa tarkastellaan dokumentteja laajemmin ja syvällisemmin yhteisessä vuorovaikutuksessa. Sen tavoitteena on toiminnan arviointi, suunnittelu ja kehittäminen lapsilähtöisesti. Varhaiskasvatuksessa on käännettävä dokumentoinnin tehtävä toiminnan kuvaamisesta kohti toimintakulttuurin tutkimista ja kehittämistä. (Rintakorpi 2018: 57.) Opinnäytetyöni tulos dokumenttien tuottamisen ja yhteisen keskustelun tärkeydestä tukee tätä löydöstä.

Vanhemmat toivat esiin toiveen sisällön monipuolisuudesta ja kokonaisvaltaisuudesta. Opinnäytetyöni tuo selkeästi esiin sen, miten tiedon lisääntyminen kasvattaa vanhempien yhteistyön tunnetta. Lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan pedagogisen toiminnan tavoitteiden esille kirjaamista ja arviointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) painotetaan lapsen päivittäisiä tapahtumien ja kokemusten jakamista vanhempien kanssa. Lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016:33.) Hoidon aloituksessa vanhemmat esittivät toiveena sisällöstä, joka kuvaa lapselle tärkeitä asioita ja auttaa tutustumisessa. Oleellista on käydä keskustelua siitä, millainen sisältö palvelee perheen ja lapsen tarpeita. Digiportfoliotyöskentelyssä ja lapsen osallisuudessa on tärkeää saada esitellä ja kertoa omista mielipiteistään ja kokemuksistaan. Tällä tuetaan kuulluksi tulemisen tunnetta. Vaikka perhe ei lisäisi sisältöä, he voivat olla yhteisen digiportfolion katselun ja keskustelun kautta tukemassa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

Digiportfolion käsite kaipaa tarkistusta, koska se menee sekaisin pedagogisen dokumentoinnin kanssa. Digiportfoliotyöskentely ja pedagoginen dokumentointi ovat uusia työtapoja, jolloin työskentelytavat ja käytännön toteutus hakevat muotoaan. Kokonaisuutta voi olla vielä vaikea hahmottaa. Maria Alanko & Marja Kankaanranta (2018) ovat myös tehneet havainnon pedagogisen dokumentoinnin ja digiportfoliotyöskentelyn sekoittumisesta. He tuovat esiin, miten työskentelyn alussa on oleellista pohtia portfoliotyöskentelyn tarkoitusta. (Alanko & Kankaanranta 2018:79.) Pedagoginen dokumentointi on laajempi käsite ja lapsen oma digiportfolio voi olla osana pedagogista dokumentointia. Hankkeessa mukana olleet päiväkodit ovat jakaneet digiportfolion kolmeen osaan: lapsen henkilökohtainen kansio, ryhmän toimintaa kuvaava kansio sekä ryhmän esittelykansio. Kaikki eri kansiot ovat merkityksellisiä huoltajien osallisuuden ja yhteistyötä lisäävän tunteen sekä pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta. Ne tukevat toinen toistaan. Lisäksi vaikuttaisi siltä, että on tarve vielä yhdelle kansiolle, johon sijoitetaan lapsen henkilökohtainen materiaali, joka tukee vasukeskustelua ja oppimista. Tämä materiaalin tulisi olla myös lapsen ja huoltajien saatavilla, sillä siitä voi tulla myöhemmin lapselle merkittävää, jolloin se valikoituu lapsen omaan kansioon. Dokumentteja koottaessa ja arvioitaessa tulee muista eettisyys ja kunnioittaa lapsen yksityisyyttä. On syytä pohtia, mitä asioita lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta voidaan todentaa digiportfolion avulla.

Kaisa Saari (2018) on tehnyt ammattikorkeakoulun opinnäytetyön osana Diggaa mun digimatkaa -jatkohanketta. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää pedagogisen dokumentoinnin mahdollisuutta lapsen osallisuuden lisäämisessä omassa varhaiskasvatussuunnitelmassaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa on hyödynnetty digiportfoliota. Saari tuo esiin, miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja digiportfolio on koettu irralliseksi toisistaan ja varhaiskasvatuksen henkilökunta kokee tarvetta saada lapsen varhaiskasvatussuunnitelma osaksi digiportfoliota. Kuvallinen materiaali avaa lapselle paremmin toiminnan tavoitteita, havainnollistaa lapsen oppimista ja hänet saadaan aktiivisemmin mukaan oman vasunsa arviointiin. Kasvattajalle sama materiaali voi toimia arviointivälineenä ja auttaa tavoitteiden uudelleen suuntaamisessa. Jotta tämä on mahdollista, se vaatii yhteisen päätöksen dokumentoida nimenomaan lapsen oppimisprosessin lisäksi henkilöstön pedagogista toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. (Saari 2018: 18, 32, 37-38.) Kasvunkansiotyöskentelyn periaatteiden valossa tämä materiaali ei voi sijoitua lapsen omaan digiportfolioon, jos lapsi ei koe sitä itselleen merkittäväksi. Mutta tämä materiaali on tärkeä pedagogisen dokumentoinnin kannalta. Tämä löydös antaa omalta osaltaan viitteitä siitä, että vasukeskustelu saattaa tarvita oman tietoturvallisen kansion.

Opinnäytetyössäni vanhemmat miettivät henkilökunnan mahdollisuuksia toteuttaa tällaista työtapaa. Ajatus digiportfoliosta ja tiedon nopeasta saamisesta herättää ihastusta. Mutta missä ajassa työntekijät tätä tekevät? Vanhemmat odottavat digiportfoliolta helpoutta ja nopeutta, jotta se ei vie liiaksi aikaa ”muulta tärkeältä”. Digiportfolio vaikuttaa näyttävästi vanhemmille tällä hetkellä enemmän infokanavana kuin työvälineenä lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa. Kola-Torvisen (2005) pro gradu -tutkielmassa on saatu samankaltaisia tuloksia. Vanhemmat ovat vastanneet digitaalisen kasvunkansion etuna enemmän tiedonvälityksen täydentämisen kuin oppimisen havainnollistamisen (Kola-Torvinen 2005: 60). Vanhempien kanssa on hyvä keskustella, mikä on lapsen oma digiportfolio ja miksi sitä tehdään. Digiportfoliolla on monia tarkastelupuolia ja jokainen tarkastelee sitä hieman erilaisesta näkökulmasta. Kaikki vanhemmat eivät innostu digiportfoliotyöskentelystä. Jatkossa on tärkeää keskustella huoltajien kanssa digiportfolion mahdollisuuksista ja kuulostella huoltajien tuntemuksia digiportfoliota kohtaan. Huoltajien osallisuuden toteutumisessa on tärkeää saada osallistua omalla tavallaan työskentelyyn. Digiportfoliotyöskentelyssä ei saa olla vain yhdenlaista tapaa tehdä lapsen digiportfoliota. Tärkeää on mahdollistaa lapselle osallisuuden, reflektion ja esittelyn kokeminen myös silloin, kun huoltaja ei ole halukas olemaan aktiivisesti mukana digiportfoliotyöskentelyssä.

Kokonaisuudessaan tulokset tuovat esiin digiportfoliotyöskentelyssä tekijöitä, joilla voidaan tukea huoltajien osallisuutta digiportfoliotyöskentelyssä. Tämän lisäksi tuloksissa nousee esille asioita, mitkä vaativat vielä jatkotoimenpiteitä. Ennen kaikkea pedagoginen dokumentointi ja digiportfolio vaatii käytännönharjoittelua, ohjausta ja toteutukseen erilaisten ratkaisujen löytämistä. Erilaiset kehittämishankkeet ja koulutus tukevat työn halluun ottamista. Opinnäytetyön aineistoa kerätessä, digiportfolio työskentely on ollut hyvin alussa ja moni asia on ollut uutta niin vanhemmille kuin henkilökunnallekin. Olisi mielenkiintoista tietää, miten vanhemmat kokevat digiportfolion tukevan osallisuutta, kun toiminta on päässyt kunnolla vauhtiin.

Lähteet

Alanko, Maria & Kankaanranta, Marja 2018. Digitaalisen portfoliotyöskentelyn tutkimuslähtöistä kehittämistä. Teoksessa Diggaa mun digimatkaa - digitaalisen portfoliotyöskentelyn jatkokehittäminen Kirkkonummella, Keravalla ja Tuusulassa. Diggaa mun digimatkaa loppuraportti 2019.

Alanko, Maria, Hautala, Paula & Kankaanranta, Marja 2017. Digitaalinen kasvun kansio /v2. 7/2017. Jyväskylän yliopisto. Saatavana osoitteesta <<https://peda.net/hankkeet/dmd/dppm/dptl/dpo:file/download/6f932d9915282c3f9cd345730f21cac6106cec07/DigitaalinenKasvunKansio-infopaketti-V2.pdf>>. Luettu 19.1.2019.

Annevirta, Tiina n.d. Miten arviointi tukee oppilaan oppimisen taitoa? Edu.fi. Perusopetuksen oppilaan arviointi. Saatavana osoitteesta <https://www.edu.fi/perusopetus/oppilaan_arviointi/artikkeleita/miten_arviointi_tukee_oppilaan_oppimisen_taitoa>. Luettu 24.11.2018.

Fonsen, Elina 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavana osoitteesta <<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf>>. Luettu 30.6.2018.

Huilla, Mira & Isokoski, Susanna 2013. Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä yliopisto. Saatavana osoitteesta <https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/huilla_ja_isokoski_2013.pdf>. Luettu 19.1.2019.

Karila, Kirsti, Kosunen, Tuomas & Järvenkallas, Satu 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisas-teen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Saatavana osoitteessa <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 24.11.2018.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Toimittaja Risto Heikkinen. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kaskela, Marja ja Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Oppaita 63. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski. Saatavana osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77944/OPA2006_063_Stakes.pdf?sequence=1> Luettu 17.2.2019.

Kekkonen, Marjatta 2009. Vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=163>>. Luettu 15.11.2018.

Keskinen, Risto & Lounassalo, Jarmo 2011. Pedagoginen dokumentointi leppoistava osallisuuden mahdollistaja. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta. Nevanen, Saila, Ojala, Mikko, Tast, Sylvia, Venninen, Tuulikki & Vilpas, Birgitta (toim.) Löytöretkellä osallisuuden, Kehittämistä ja tutkimista päiväkodinarjessa II. (s. 199-216). Soccan ja Heikki

Waris -instituutin julkaisusarja nro 2011: Yliopistopaino. Saatavana osoitteesta <http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf>. Luettu 27.6.2018

Koivula, Ulla-Maija, Suihko, Kristiina & Tyrväinen, Jari 2002. Mission: Possible. Opas opinnäytetyön tekijälle. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. 2. uudistettu painos. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Kola-Torvinen, Pia 2005. Digitaalinen kasvun kansio kasvatuskumppanuuden tukena. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Teos on saatavana osoitteesta. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18192/URN_NBN_fi_jyu-200630.pdf?sequence=1>. Luettu 18.6.2018

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017. Saatavana osoitteesta <https://www.kirkkonummi.fi/library/files/5948cf37c91058d5d6000435/Svol_31.5.2017.pdf>. Luettu 15.5.2018.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Jokimies, Jaana 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi –selvityksestä. Stakesin raportteja 22/2008. Saatavana osoitteesta: <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77107/R22-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>>. Luettu 15.11.2018.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -mallilomake ja ohjeistus n.d. Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Ohjeita koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Saatavana osoitteesta <https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/varhaiskasvatuksen_jarjestaminen/lapsen_vasu>. Luettu 18.12.2018

Lapset & Media - Kasvattajan opas 2014. Kansallinen audiovosuaalinen instituutti (KAVI) ja mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö (MEKU). 2014. Saatavana osoitteesta <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapset_ja_media.pdf> Luettu 8.1.2019.

Miten toteutan pedagogista dokumentointia osa 2. n.d. Opetushallitus. Videoluento 2. Lapsen ja huoltajan tasot. Saatavana osoitteesta <https://www.edu.fi/download/190111_Lapsen_ja_huoltajien_tasot.pdf>. Luettu 19.12.2018.

Medialeikki 2011. Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatus. Saatavana osoitteesta <http://www.medialeikki.fi/mediakasvatus/medialeikin_esitevihko.pdf>. Luettu 8.1.2019.

NAEYC & Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media. 2012. Technology and Interactive Media as Tools in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8. Joint position statement. Washington, DC: NAEYC; Latrobe, PA: Fred Rogers Center at Saint Vincent College. Saatavana osoitteesta: <http://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/PS_technology_WEB2.pdf>. Luettu 7.6.2018

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaa. Sosiaalipedagoginen aikakausikirja 2013. Saatavana osoitteesta: <https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala_%26_Ryyan%C3%A4nen_Kohti_sosiaalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879>. Luettu 14.11.2018.

Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi 2013. HUS. HYKS Lastenneurologia. Saatavana osoitteesta <[https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita_lasten_ja_nuorten_sosiaalisten_vuorovai-
kutustaitojen_tukemiseksi.pdf](https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita_lasten_ja_nuorten_sosiaalisten_vuorovai-
kutustaitojen_tukemiseksi.pdf)>. Luettu 18.1.2019.

Osallisuus varhaiskasvatuksessa 2017. Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Saatavana osoitteesta: <[https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitel-
mien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/vasu2017_verkkokommen-
tointi/103/0/osallisuus_varhaiskasvatuksessa](https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitel-
mien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/vasu2017_verkkokommen-
tointi/103/0/osallisuus_varhaiskasvatuksessa)>. Luettu 15.11.2018.

Persson Sven & Tallberg Broman Ingegerd. 2017. Early childhood education and care as a historically located place – the significance for parental cooperation and the professional assignment. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3:2, 189-199. Saatavana osoitteesta: <[https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/20020317.2017.1352440?needAc-
cess=true](https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/20020317.2017.1352440?needAc-
cess=true)>. Luettu 18.6.2018

Parrila Sanna & Alila Kirsi. 2011. Varhaiskasvatuksen arjen ja vuorovaikutuksen kehittämishaasteita. Teoksessa *Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Kat-
saus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010.* Alila Kirsi & Parrila Sanna (toim.) Ediva. Oulu 2011.

Pedagogisen dokumentoinnin prosessi ja tasot n.d. Edu.fi. Yleissivistävä koulutus. Pedagoginen dokumentointi. Saatavana osoitteesta <[https://www.edu.fi/down-
load/190256_Kokosetti_vika.pdf](https://www.edu.fi/down-
load/190256_Kokosetti_vika.pdf)>. Luettu 19.1.2019.

Purola Karoliina ja Smeds Kati 2018. Huoltajien kokemukset ja osallisuus digitaalisten portfolioiden kehittämisessä ja kokeilemisessä. Teoksessa *Diggaa mun digimatkaa – Diggaa min digiresa – digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminta-
kulttuurin kehittämisessä.*

Purola Karoliina, Smeds Kati, Alanko Maria & Kankaanranta Marja. 2018. Digitaalisen portfolion pedagoginen malli. Teoksessa *Diggaa mun digimatkaa – Diggaa min digiresa – digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittämi-
sessä.*

Rahja, Rauna, Helenius, Jenni & MLL 2018. Lapset ja media 7 vinkkiä digiajan kasvat-
tajalle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavana osoitteesta <[https://dzmdrer-
wnq2zx.cloudfront.net/prod/2019/01/07104928/MLL-Lapsi-ja-media_www.pdf](https://dzmdrer-
wnq2zx.cloudfront.net/prod/2019/01/07104928/MLL-Lapsi-ja-media_www.pdf)>. Luettu 26.2.2019.

Rintakorpi Kati 2010. Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavana osoitteesta <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf>>. Luettu 18.6.2018

Rintakorpi, Kati 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumen-
tointia. *Kasvatustieteellisiä tutkimuksia*, numero 24. Helsinki 2018. Saatavana osoit-
teesta <[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?se-
quence=1](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?se-
quence=1)>. Luettu 19.6.2018.

Saari, Kaisa 2018. Pedagoginen dokumentointi lapsen osallisuuden mahdollistajana oman varhaiskasvatussuunnitelmansa toteutumisen arvioinnissa. *Ammattikorkeakoulu-*

tutkinnon opinnäytetyö. Sosionomi (AMK). HAMK Hämeen Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153602/Saari_Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 2.3.2019.

Seitenmaa-Hakkarainen, Piritta n.d. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix- metoditietämystä kaikille. Artikkelit. Saatavana osoitteesta <<https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>>. Luettu 8.12.2018.

Smeds, Kati 2018. Teoreettisesta viitekehyksestä hankesuunnitelmaksi ja käytännön kehittämistyöksi. Teoksessa Diggaa mun digimatkaa – Diggaa min digiresa – digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittämisessä.

Suhonen, Eira 2011. Vuorovaikutussuhteiden merkitys taaperoiden kehitykseen ja oppimiseen varhais(erityis)kasvatuksessa. Teoksessa Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Alila Kirsi & Parrila Sanna (toim.) Ediva. Oulu 2011.

Tarkka Kirsi. n.d. a. Johdatus pedagogiseen dokumentointiin. Videoluento. Opetushallitus. Saatavana osoitteesta <https://www.edu.fi/download/190253_Johdanto_pedagogiseen_dokumentointiin.pdf>. Luettu 19.12.18.

Tarkka Kirsi. n.d. b. Voiko oppiminen olla leikkiä? Mannerheimin lastensuojeluliitto. Leikkipäivä-blogit. Saatavana osoitteesta <<https://www.xn--leikkipiv-12ac.fi/voiko-oppiminen-olla-leikkia/>>. Luettu 18.12.2018

Tanyel Nur & Knopf Herman T. 2011. Does using digital media in assessment affect teacher practices in infant and toddler classrooms? International Journal of Early Years Education. Journal homepage. Saatavana osoitteesta <<http://www.tandfonline.com/loi/ciey20>>. Luettu 20.6.2018

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuominen, Suvi, Kangasmäki, Jenni & MLL 2012. Media alle 3-vuotiaan arjessa – Opas ja keskusteluaineisto vanhemmille. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavana osoitteesta <<https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06184009/Media-alle-3-vuotiaan-arjessa-opas.pdf>>. Luettu 8.1.19.

Turja, Leena 2011. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Varhaiskasvatus tänään. Suomen Varhaiskasvatus ry:n verkkolehti. Toukokuu 2011. Artikkelit on alun perin julkaistu teoksessa L. Turja & E. Fonsén (2010) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry., 30–47. Saatavana osoitteesta <<https://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>>. Luettu 27.1.2019.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012. Tiedevilppi. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Saatavana osoitteesta <<http://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta>>. Luettu 26.7.2018.

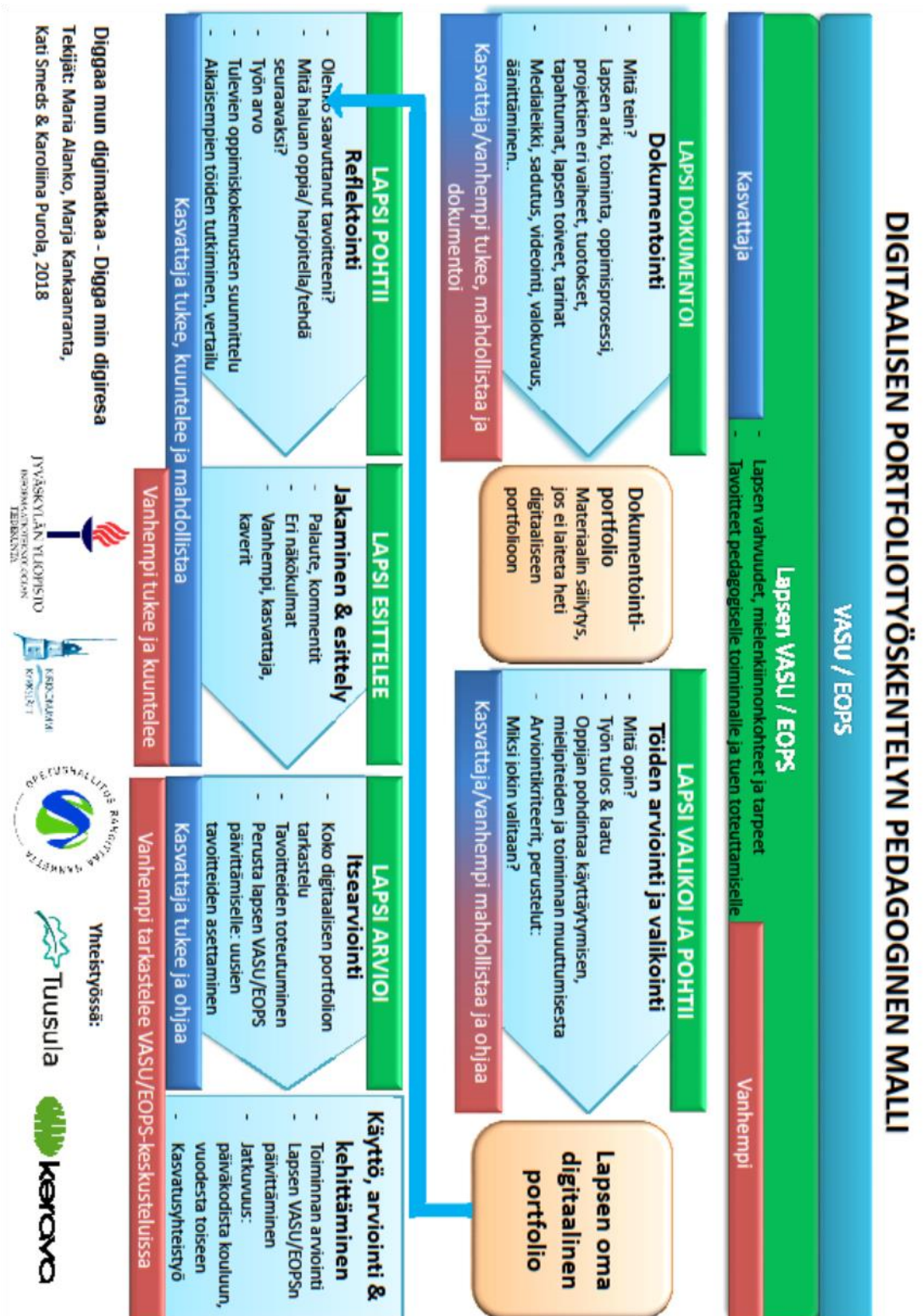
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016: 17. Saatavana osoitteesta: <https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf>. Luettu 2.3.2019.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavana osoitteessa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Luettu 24.11.2018

Yleissopimus lasten oikeuksista 1989. Unicef. Saatavana osoitteesta <<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>>. Luettu 27.1.2019.

Yleissopimus lasten oikeuksista 2009. Yhdistyneet kansakunnat CRC. Lapsen oikeuksien komitea 51. istunto. Geneve. Saatavana osoitteesta <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRS_12.pdf>. Luettu 12.1.2019.

Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli

Kyselylomake

Taustatiedot

1. Onko lapsesi tällä hetkellä
 - a) 1-2 vuotta
 - b) 3-4 vuotta
 - c) 5-7 vuotta
2. Milloin lapsesi on aloittanut päivähoidon? (vastausmuotona kuukausi/vuosiluku, esim. 8/2018)
3. Onko lapsen kanssa aikaisemmin tehty kasvunkansiota?
Kyllä Ei
4. Onko digitaalinen portfolio tuttu toimintatapa aikaisemmilta vuosilta?
Kyllä Ei

Portfoliotyöskentelyn esittely ja informointi

5. Millä eri tavoin saitte tietoa digiportfolioista (Voit valita useamman vaihtoehdon)
 - a) suullisesti lapsen ryhmän kasvattajilta tai muulta henkilökunnalta
 - b) sähköpostilla infokirjeen muodossa
 - c) vanhempainillassa
 - d) muilta vanhemmilta
 - e) en saanut mitään tietoa ennen tunnusten luontia
 - f) muuta kautta, miten
6. Minkä koette itsellenne parhaimmiksi tavoiksi tiedottaa digitaalisesta portfoliotyöskentelystä? (Voit valita useamman vaihtoehdon)
 - a) suullisesti lapsen ryhmän kasvattajilta tai muulta henkilökunnalta
 - b) sähköpostilla infokirjeen muodossa
 - c) vanhempainillassa
 - d) muilta vanhemmilta
 - e) en saanut mitään tietoa ennen tunnusten luontia
 - f) muuta kautta, miten _____
7. Miten paljon koette saaneenne kokonaisuudessaan tietoa digiportfolioista?
 - a) hyvin vähän, asia jäi minulle epäselväksi
 - b) vähän, minulle jäi paljon kysymyksiä asiasta
 - c) jonkin verran, tällä tietomäärällä on hyvä aloittaa työskentely.
 - d) paljon, ymmärrän mistä on kysymys ja miten digitaalinen portfolio käytetään.
8. Oliko tunnusten luonti helppoa?
 - a) Helppoa tai melko helppoa
 - b) Vaikeaa tai melko vaikeaa
9. Oliko tunnusten luonti ohjeet selkeät?

- a) Selkeät tai melko selkeät
- b) Epäselvät tai vaikeasti ymmärrettävät

10. Tarvitsitteko henkilökunnan apua tunnusten luomiseen?

Kyllä Ei

11. Mitä kehittäisitte digiportfolion tiedottamisessa ja tunnusten luomisessa?

Käyttö hoidon aloituksen tukena

12. Millä eri tavoin digiportfolio on ollut käytössä kahden ensimmäisen kuukauden aikana hoidon aloituksesta? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

- a) Olen katsonut päiväkodin omaa tutustumiskansiota, jossa on esitelty esim. ryhmätilat ja henkilökunta.
- b) Lapsella on käytössä oma digiportfolio, johon on lisätty kuvia.
- c) Digiportfolio ei ole vielä käytössä, mutta henkilökunta on kertonut lapsen päivästä kuvien/videoiden avulla.
- d) Digiportfolio ei ole vielä käytössä, mutta lapsi on voinut katsoa päiväkodissa kuvia kodista, perheestä ja itselle tärkeistä asioista.
- e) Digiportfoliota tai kuvia ei ole käytetty hyväksi lapsen hoidon aloituksessa.
- f) Jotenkin muuten, miten

13. Seuraavaksi alla on väittämiä, jossa käsitellään mitä hyötyä digitaalisesta portfolioista on ollut tai voisi olla hoidon aloituksessa? Valitse oman kokemuksesi tai mielikuvasi pohjalta sopivin vaihtoehto.

(1 = ei yhtään, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5= todella paljon)

- a) Olen saanut sellaista tietoa lapsen päivästä, jota hän ei vielä itse pysty kertomaan.
1 2 3 4 5
- b) Koen, että lapsi muistaa asioita paremmin kuvien avulla, mikä helpottaa päiväkotiin tutustumista.
1 2 3 4 5
- c) Lapsi on voinut kertoa kuvien tai videoiden avulla itsestään kasvattajille ja ryhmän muille lapsille.
1 2 3 4 5
- d) Ryhmän arkirytmii ja päiväkodin toimintatavat ovat tulleet paremmin esille.
1 2 3 4 5
- e) Digiportfolio on auttanut/helpottanut tekemään yhteistyötä henkilökunnan kanssa.
1 2 3 4 5
- f) Digiportfolio auttaa minua ymmärtämään varhaiskasvatuksen tavoitteita.
1 2 3 4 5

14. Miten muuten digiportfolio voisi olla avuksi hoidon aloituksessa?

Portfoliotyöskentely

15. Haluaako lapsi esitellä/katsoa kuvia digiportfolioista tai kiinnostuuko hän kuvien katselusta?

Kyllä Ei

16. Katsotteko yhdessä lapsen kanssa digiportfolioita?

Yleensä kyllä Yleensä en

17. Kuinka usein katsotte digiportfolioita?

- a) lähes päivittäin
- b) kerran viikossa
- c) 2-3 kertaa kuukaudessa
- d) 2-3 kertaa syys-/kevätlukukaudella
- e) 2-3 kertaa vuodessa
- f) En katso digiportfolioita kotona.

18. Onko lapsi mukana valitsemassa, mitä kuvia/videoita portfolioon laitetaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ole

19. Millä tavoin olette kotona täyttäneet tai haluaisitte täyttää digiportfolioita? (Voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a) Olen lisännyt kuvia/videoita lapselle tärkeistä henkilöistä ja kodista.
- b) Olen lisännyt kuvia/videoita lapselle mieluisista leikeistä, tekemisestä ja kiinnostuksen kohteista.
- c) Olen lisännyt kuvia/videoita yhteisistä matkoista, juhlista tai muista tapahtumista.
- d) Olen lisännyt kuvia/videoita kun lapsi oppii uuden asian tai harjoittelee uutta taitoa.
- e) En ole kiinnostunut digiportfolioon täyttämisestä.
- f) Jotain muuta, mitä? _____

20. Millaista sisältöä päiväkotiki on lisännyt lapsen omaan digiportfolioon?

- a) lapsen leikkejä ja kiinnostuksen kohteita
- b) lapsen valmiita töitä, piirustuksia ja sadutusta
- c) ryhmän yhteistä toimintaa esim. musiikki- ja liikuntahetkiä, aamupiirikuvia tms.
- d) yhteisiä pidempiä retkiä, juhlia ja tapahtumia
- e) lapselle tärkeitä henkilöitä ja paikkoja
- f) kun lapsi oppii uuden asian tai harjoittelee uutta taitoa
- g) Jotain muuta, mitä?

21. Miten lapsen oppiminen ja kehitys on näkynyt digiportfolioissa?

- a) Portfolion kautta on helppo havaita lapsen kehitystaso, mitä hän jo osaa tai harjoittelee.
- b) Kuviiin on liitetty tekstiä tai ääntä, jossa pohditaan oppimista ja miten asioita voi oppia.

- c) Kuvissa on esillä asioita, jotka vaikuttavat lapsen oppimisvalmiuksiin, esimerkiksi lapsen kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia ja elämyksiä.
- d) Portfolio tuo esiin lapsen ajattelua ja puhetta.
- e) Portfoliossa ei tule esille lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyvää näkökulmaa.
- f) Jotenkin muuten, miten

22. Seuraavaksi on väittämiä digiportfolion hyödyistä. Valitse oman kokemuksesi pohjalta sopivin vaihtoehto

(1 = ei yhtään, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5= todella paljon)

Onko lapsi tullut paremmin ymmärretyksi, nähdyksi ja kuulluksi päiväkodissa portfolion avulla?

1 2 3 4 5

Onko mielestänne portfolioista esiin tulleiden asioiden avulla pystytty vaikuttamaan lapsen arkeen ja toimintaan päiväkodissa?

1 2 3 4 5

Onko portfolioista ollut apua lapselle ja teidän perheelle tärkeiden asioiden esille tuomisessa?

1 2 3 4 5

Oletteko saanut paremmin tietoa lapsen päiväkotiarjesta, ajattelusta ja oppimisesta portfolion avulla?

1 2 3 4 5

23. Mitä odotuksia tai toiveita teillä on lapsen digiportfolion sisällöstä?

24. Millaista yhteistyötä toivoisitte henkilökunnalta digiportfolion osalta?

Haastattelurungon teemat

Taustakysymys:

1. onko lapsesi kohdalla aloitettu digiportfolioyöskentely?
2. millaista sisältöä digiportfolioon on viety?
3. miten olet itse käyttänyt digiportfolioa? (katsonut, lisännyt kuvia yms.)

Jos vanhemmalla on kokemusta digiportfolioista, keskustellaan seuraavien teemojen ympärillä.

4. Onko digiportfolioista ollut apua lapsen tutustuessa päiväkotiin? Millaista apua?
5. Oletteko saaneet enemmän tietoa lapsen päivästä digiportfolioon avulla kuin suullisesti? Millaista?
6. Oletteko olleet tyytyväisiä digiportfolioon sisältöön? Toivoisitteko jotain lisää?
7. Mikä digiportfolioon käytössä on tuntunut helpolle ja mikä vaikealle?
8. Tuleeko portfolioissa esiin oman lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista?
Jos vastaa **kyllä, jatkokysymyksenä miten?**
Jos vastataan **ei, jatkokysymyksenä millainen sisältö avaisi tätä näkökulmaa?**
9. Oliko digiportfolio/kuvat/videot esillä vasukeskustelussa ja avasiko ne vasutekstin sisältöä? Miten?
10. Auttoiko digiportfolioon sisältö suunnittelemaan ja/tai arvioimaan lapsen vasua? Miten?
11. Koetko, että digiportfolio auttaa/lisää/helpottaa tekemään yhteistyötä päiväkodin kanssa? Miten?
12. Sana on vapaa, onko jotain ajatuksia tai toiveita digiportfolioon liittyen?

Jos vanhemmilla ei ole kokemusta digiportfolioista ja aihe on heille vielä vieras, keskitytään keräämään ideoita ja mielipiteitä. (Vanhemmalla tulee olla tieto, mikä on digiportfolio. Eli infopaketti lähetetty.)

1. Millaisia ajatuksia digiportfolio herättää?
2. Mitä hyvää digiportfolio toisi teidän arkeenne?
3. Miten digiportfolioa voisi hyödyntää teidän perheen kohdalla?
4. Onko joku asia, mikä mietityttää?
5. Millaista sisältöä toivoisit digiportfolioon? Mikä olisi kiinnostavaa?
6. Miten digiportfolioilla voidaan tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista?
7. Sana on vapaa, onko jotain ajatuksia tai toiveita digiportfolioon liittyen?

Tutkimuslupakirje

Hei lapsen vanhempi/huoltaja

Olen Virpi Kotilainen, lastentarhanopettaja Kartanonrannan päiväkodista. Opiskelen työni ohessa Metropoliaassa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Tavoitteenani on tehdä opinnäytetyönä tutkimus vanhempien odotuksista, toiveista ja kokemuksista digitaalisessa kasvunkansio työskentelyssä. Tutkimukseni tuloksia on tarkoitus hyödyntää Diggaa mun digimatkaa -hankkeen raportissa ja Kirkkonummen kunnan toteuttamassa kasvunkansiotyöskentelyssä. Tulethan siis mukaan omalta osaltasi kehittämään toimivampaa arkea!

Tutkimukseni aikana tehdään sähköinen kysely vanhemmille, jossa kerätään tietoa digitaalisen portfolion toteutumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kyselylomakkeiden lisäksi haastatellaan muutamaa vapaaehtoista vanhempaa marraskuun aikana.

Kaikki tiedot kerätään ja käsitellään anonyymisti (nimettömästi) ja minua koskee vaitiolovelvollisuus. Käsitellen ja säilytän tämän tutkimusaineiston (haastattelut & kyselyt) huolellisesti opinnäytetyön valmistumiseen saakka, sen jälkeen tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti. Tavoitteena on saada opinnäytetyö valmiiksi keväällä 2019. Tutkimuksen kautta tulleet tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia ja vastaajien henkilötiedot pysyvät salassa (yksittäisen lapsen tai vanhemman/huoltajan henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa). Kun opinnäytetyö valmistuu, se julkaistaan sähköisessä muodossa Internetissä (<https://www.theseus.fi/>).

Tämän tutkimuslupakirjeen lopussa on suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Jos teillä heittää kysyttävää tutkimukseeni liittyen, vastaan mielelläni kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin ja yhteistyöstä kiittäen

Virpi Kotilainen
virpi.kotilainen@kirkkonummi.fi

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja käytettävät tutkimusmenetelmät. Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja haastatteluani koskeva aineisto hävitetään aineiston analysoinnin jälkeen. Suostun siihen, että minua haastatellaan, ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään yllä mainitun tutkimuksen aineistona. Voin halutessani perua tai keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa.

Paikka ja pvm

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys